

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

1

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Sosyal İçerme Alanındaki Kurumsal Kapasitesinin Arttırılması Projesi Kapsamında :

Eylem 2.1 : Sosyal İçerme Alanında Göstergelerin Geliştirilmesi ve İzleme, Veri toplama, Değerlendirme Methodlarının Geliştirilmesi Konusundaki GÖSTERGELER İNDEKSİ

Raporu hazırlayanlar:

Dr.Sibel Kalaycıoğlu

Ms.Elvira Gonzales

Uzm. Ođuzhan Akyıldırım

Dr. F. Umut Beřpınar

Dr. Alparslan Bařaran

Dr. A. İdil Aybars

Dr. Ebru Özberk

Dr. Burcu Özdemir

KASIM, 2016, ANKARA

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

İçindekiler

Sosyal içirme terimler sözlüğü	3
I. “Sosyal içermeye ilişkin göstergelerin tanımlanması” hakkında Özet.....	5
1.1 Giriş (Prof. Sibel Kalaycıoğlu).....	5
1.2 Yoksulluk, toplumsal dışlanma ve sosyal içirme kavramları	6
1.3 Performansa dayalı sosyal politikanın izlenmesi ve değerlendirilmesi.....	9
1.4 Dezavantajlı grupların sosyal içermesinin izlenmesi	13
1.5 Nihai sonuçlar.....	20
II. Sosyal içirme göstergeleri.....	22
2.1. Yoksulların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi.....	24
2.2. Çocukların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi.....	41
2.3. Kadınların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi	89
2.4. Engelli insanların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi.....	104
2.5. Yaşlıların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi.....	121
Kaynakça	154

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal içerme terimler sözlüğü

Yoksulluk (risk), gıda, temiz içme suyu, temizlik, sağlık, barınma, eğitim ve bilgi de dahil olmak üzere temel insani ihtiyaçlardan mahrum kalma olarak nitelenen bir durumdur. **Sadece gelire** değil ayrıca **hizmetlere erişime de dayalıdır** (UN, 1995).

- **Mutlak yoksulluk:** Yoksulluk mutlak bir yaşam standardının olmayışına ilişkin olarak tanımlanmıştır. Eğer gelirleri, yeterli derecede minimum tüketim ürün ve hizmetleri (barınma, gıda ve giysi dahil) tüketmelerine izin vermiyorsa, o kişiler mutlak surette yoksuldur.
- **Görelî yoksulluk:** Görelî gelir yoksulluğu, normal yaşam standardından daha düşük bir yaşam standardı veren toplumda norm olarak kabul edilenden daha az bir gelire sahip olmaktır. “Görelî” olmasının sebebi, insanların çoğunun gelirine göre ne kadar daha az olduğu ile ölçülmesindedir. Genellikle, yüzde bir rakamla ifade edilmektedir; örneğin; %60 görelî gelir yoksulluk sınırı, hane halkının ortalama harcanabilir gelirinin %60’ıdır.
- **Objektif Yoksulluk:** Kabul edilen yoksulluk tanımına uygun olarak, yazılı delille doğrulanabilen ve muhatap tarafından sübjektif yargısına dayanmayan bireyin veya hane halkının yoksulluk durumudur.
- **Sübjektif Yoksulluk:** Bireyin yoksulluk içinde yaşayıp yaşamadığı veya iyi bir yaşam için gerekli olanlara sahip olup olmadığına ilişkin algıdır.

Yoksulluk Sınırı yoksul olarak değerlendirilecekleri tanımlayan alt sınırdır. Yoksulluğun gerek mutlak gerek se görelî tanımını ifade etmekte ve bu yüzden farklı bir biçimde belirlenebilmektedir. Ayrıca, kullanılan objektif ve sübjektif yoksulluk tanımlarını da dikkate alarak belirlenebilmektedir.

Yoksulluk Oranı: Gerek mutlak ve görelî yoksulluk tanımlarına gerekse objektif ve sübjektif yoksulluk tanımlarına göre yoksul olarak tanımlanan bireyler ve hane halkının oranıdır.

Sosyal dışlanma: Bazı grupların toplumun sınırlarına itilmesi ve yoksullukları, düşük eğitim seviyeleri veya yetersiz yaşam becerilerinden dolayı tam katılımlarının engellenmesi sürecidir. Bu, onları iş, gelir ve eğitim olanaklarından ve ayrıca sosyal ve toplum ağlarından uzaklaştırmaktadır. Güç ve karar alma organlarına erişimleri kısıtlıdır, onları etkileyen karar ve politikaları etkileme şansları azdır ve ayrıca yaşam standartlarını iyileştirme şansları da azdır (EC, 2004).

Sosyal içerme: Dışlanma riski altında olan kişilerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam katılımları ve yaşadıkları toplumda normal olarak kabul edilen hayat ve refah standardına kavuşmaları için gerekli olan fırsat ve kaynakları kazanmalarını sağlayan süreçtir (EC, 2004).

Kırılganlık (Dezavantajlılık): Kırılganlık, aralarında önemli ayrımlar olmasına rağmen, riskle yakından alakalıdır. Olumsuz bir şeyin gerçekleşmesi muhtemel ise insanlar risk altındadır. Olumsuz bir şeyin gerçekleşmesi durumunda ve bu insanlara zarar verdiğinde insanlar dezavantajlıdır; kırılganlık, risk olarak değil zarar olarak tanımlanmaktadır. Risk altında olan insanlar, genellikle dezavantajlıdır fakat çok fazla insan risk altında olanlardan daha dezavantajlıdır (Gordon, Alvarez and Oyen, 2006).

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Uygulamaya dayalı izleme ve değerlendirme, bir proje, program veya politikanın ne kadar iyi yürütüldüğünü izleme ve değerlendirmeye odaklıdır ve genellikle uygulamayı belirli bir sorumluluk birimi ile ilişkilendirmektedir.

Performans/kanıt/sonuca dayalı izleme ve değerlendirme politika üreticiler, yöneticiler ve paydaşlara, proje, program veya politikanın başarısı veya başarısızlığına ilişkin bir anlayış sunmaktadır. Performansa dayalı bir sistem, hükümet eylemlerinin fiili sonuçları ve hedefleri hakkında geribildirim sağlar ve daha sonra devam eden yönetim ve karar verme süreçlerine geri dönebilir.

İzleme: Devam eden bir müdahalenin yönetimi ve ana paydaşlarına, hedeflerin ilerlemesi ve başarıma derecesi ve tahsis edilen fonların kullanımında ki ilerleme göstergelerini sağlamak amacıyla belirtilen göstergeler hakkında sistematik olarak veri toplamayı kullanan sürekli bir işlemdir.

Değerlendirme: Devam eden veya tamamlanmış bir proje, program veya politikanın, tasarımının, uygulanması ve sonuçlarının sistematik ve objektif değerlendirmesidir. Amaç, hedeflerin uygunluğu ve yerine getirilmesi, geliştirme etkinliği, etkinlik, etkililik ve sürdürülebilirliğini belirlemektir.

İzleme ve değerlendirme için mantıksal model: Müdahalelerin tasarımını geliştirmek için kullanılan yönetim aracıdır. Stratejik unsurların (girdiler, çıktılar, sonuçlar, etki) ve nedensel ilişkilerini, göstergeler ve başarı ve başarısızlığı etkileyebilen varsayımlar ve riskleri belirlemeyi içerir. Bu sayede, bir müdahaleyi planlama, gerçekleştirme ve değerlendirmeyi kolaylaştırır.

- **Amaç:** Müdahalenin katkıda bulunması amaçlanan daha üst düzey hedef.
- **Hedef:** Müdahaleler vasıtasıyla bir topluma, topluluğa veya bir grup insana fiziksel, finansal, kurumsal, sosyal, çevresel veya diğer faydalara katkıda bulunması amaçlanan etkidir.
- **Girdi:** Geliştirme müdahalesinde kullanılan finansal, insani ve maddi kaynaklardır.
- **Faaliyet:** Belirli çıktılar üretmek için, fonlar, teknik destek ve diğer kaynak türleri gibi hangi girdilerin hazır hale getirileceği ile alınan önlemler veya yapılan işlerdir.
- **Çıktı:** Bir geliştirme müdahalesinden meydana gelen ürünler, sermaye malları ve hizmetlerdir; ayrıca, sonuçların başarılmaması ile ilgili olan müdahaleden meydana gelen değişiklikleri de içerebilir.
- **Sonuç:** Müdahale çıktılarının olası veya elde edilen kısa ve orta vadeli etkileridir.
- **Etki:** Doğrudan veya dolaylı olarak tasarlanmış veya tasarlanmamış bir müdahale tarafından üretilen olumlu ve olumsuz, birincil ve ikincil uzun vadeli etkilerdir.
- **Veri toplama araçları:** Bilgi kaynaklarını belirlemek ve bir değerlendirme sırasında bilgi toplamak için kullanılan yöntem bilimidir.
- **Etkililik:** Göreceli önemlerini dikkate alarak, müdahalenin hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı veya ulaşılmamasının beklendiğidir.
- **Etkinlik:** Kaynakların/girdilerin (fonlar, uzmanlık, süre, vb.) ekonomik açıdan sonuçlara nasıl dönüştürüleceğinin bir ölçüsüdür.
- **Gösterge:** Başarıyı ölçmek, bir müdahale ile bağlantılı değişiklikleri yansıtmak veya bir geliştirme aktörünün performansını değerlendirmeye yardımcı olmak için basit ve güvenilir bir araç sağlayan nicel veya nitel faktör veya değişkendir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

I. “Sosyal içermeye ilişkin göstergelerin tanımlanması” hakkında Özet

1.1 Giriş (Prof. Sibel Kalaycıoğlu)

Bu çalışmanın amacı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Sosyal İçerme Politikaları konusunda Kurumsal Kapasitesinin Arttırılmasıdır. Bu amaçla sosyal içerme alanında Sosyal Politika Göstergeleri ve Ölçüm Metotları geliştirilmiştir. Projenin nihai hedefi dezavantajlı kesimlerin emek piyasalarına uyumu ve sosyal içerilmesi, işgücü olanaklarının geliştirilmesi ve işgücünden dışlanma ile mücadele politikalarının geliştirilmesidir.. Bu çalışma, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın yoksullukla mücadele, kadın, çocuk, yaşlı ve engellilik konularında sosyal içerme göstergelerinin geliştirilmesi ve uluslararası standartlara uygun sosyal politika mekanizmalarının geliştirilmesi anlamında çok büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla öncelikle uluslararası politika dökümanları ve gösterge listeleri taranmıştır.Daha sonra ulusal düzeyde strateji dökümanları incelenerek ulusal sosyal içerme göstergeleri ve ölçüm metotları geliştirilmiştir.Ulusal sosyal politika programlarının sosyal içerme açısından izlenmesi ve değerlendirilmesi bu göstergelerin geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir.

Çalışma, Avrupa Birliği düzeyindeki sosyal içerme göstergeleri ile Türkiye’de kullanılan sosyal içerme göstergelerinin mevcut durumunu, veri toplama ve izleme açısından analiz ederek kanıta dayalı sosyal içerme politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için öncelikle Sosyal dışlanma ve sosyal içerme kavramlarının açıklanması yapılmıştır. Sosyal dışlanma çok boyutlu bir kavram olup, maddi kaynaklar, sosyal ve ekonomik katılım ve kişisel gelişme boyutlarında sosyal açıdan dezavantajlı olmak olarak tanımlanmaktadır. Sosyal içerme ise sosyal dışlanmanın karşıtı olarak açıklanmaktadır.Toplumsal yaşamın ekonomik, kültürel, sosyal, hukuksal ve siyasi süreçler gibi farklı alanlarına katılımda yapısal engeller ile karşılaşan bireylerin önündeki engellerin tespiti ve bu engellerin kaldırılmasıdır.

Çalışmanın gerçekleşmesinde ilk aşama uluslararası uzman Ms.Elvira Gonzales tarafından hazırlanmış olan uluslararası göstergeleri içeren raporun irdelenmesi olmuştur. Daha sonra Türkiye’de kullanılan çeşitli strateji belgeleri ve dökümanları taranarak ortaya Türkiye için kullanılan sosyal içerme göstergeleri listesi oluşturulmuştur. Gösterge listelerinin analizinde GAP (farklılık, boşluk) yöntemi kullanılmıştır. GAP yöntemi uluslararası düzeydeki göstergeler ile ulusal göstergeleri kullanılma amaçları, veri toplama methodları, veri sıklığı, veri kalitesi ve göstergelerin izlenmesi açısından karşılaştırılması anlamına gelmektedir. Sosyal içerme konusunda GAP methodolojisi mevcut sosyal içerme göstergelerinin analizini yaparak iki temel konuda cevap aramaktadır:

- "Neredeyiz?" Türkiye’nin beş temel konudaki (yoksulluk, kadın, çocuk, yaşlılık ve engellilik) sosyal içerme göstergelerini tartışarak varolan düzeyin saptanması,
- "Nerede olmak istiyoruz?" Beş temel konudaki Sosyal içerme konusunda hedefimiz nedir? Hangi düzeyde olmak istiyoruz?

GAP metodolojisi üç temel aşamaya dayanmaktadır: i) uluslar arası geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş ve yaygın şekilde kullanılmakta olan sosyal içerme göstergelerinin incelenmesi, ii) Türkiye’de belirlenmiş beş

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

konuya (yoksul, çocuk, kadın, engelli, yaşlı) ilişkin kullanılmakta olan sosyal içerme göstergelerinin uluslararası göstergeler dikkate alınarak gözden geçirilmesi ve katılımcı bir yaklaşımla analiz edilmesi iii) belirlenmiş beş konuya ilişkin olarak mevcut sosyal içerme araçlarının daha iyi hale getirilebilmesi ve uluslar arası karşılaştırmalara ve ulusal politika yapımına yol gösterici olabilmesi için öneriler geliştirilmesi.

Çalışmanın ikinci aşamasında ise Nisan, Mayıs, Haziran ayları içinde çeşitli kurumlardan ilgili uzmanların katılımıyla gerçekleştirilen 4 kez tekrarlanan görev gücü toplantıları yapılmıştır. Görev gücü toplantılarında proje ekibi uzmanları ve kurumlardan katılan uzmanlarla karşılıklı diyalog içinde ortaya çıkarılan sosyal içerme göstergeleri , eksik olanlar eklenmiş, veri toplama kaynakları, veri toplama sıklığı ve izleme yöntemleri tartışılmıştır. Görev gücü toplantılarından gelen bilgilerle gösterge tabloları revize edilerek GAP (açıklık, boşluk, farklılık) yönteminin anlatıldığı ilk raporla idareye sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü aşamasında ilk raporda ortaya çıkan gösterge listeleri revize edilmiş ve eylül ayı içinde planlanan atölye toplantılarına sunulmak üzere yeniden hazırlanmıştır. Eylül-ekim ayı içinde 6 günlük atölye toplantıları yine kurumlardan yetkili kişilerin ve uzmanların katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Atölyelerin ana teması uzmanlarla kanıta dayalı sosyal içerme politikaları geliştirme pratikleri yapmaktır. İlk başlangıç atölyesinde son göstergeler listesi ve süreç kısaca katılımcılarla paylaşılmış, izleme ve değerlendirme konusunda veri toplama ve değerlendirmenin önemi ve kanıta dayalı ve göstergeler kullanılarak sosyal politika önerileri geliştirebilmek için uzmanların yapması gerekenler anlatılmıştır. Daha sonra 5 atölyede her bir konudaki göstergeler kısaca anlatıldıktan sonra uzmanlarla konuya ilişkin sorunların neler olduğu ve hangi göstergelerin kullanılarak hangi sosyal içerme politika önerilerinin yapılabileceği üzerine gruplar halinde çalışılmıştır. Bu çalışmalar 3 rapor olarak sunulmuştur. İlki tüm göstergelerin açıklarak tartışıldığı ve tüm sürecin açıklandığı GAP metodolojisi raporu, Göstergeler İndeksi ve Göstergelerin kullanılmasına ilişkin veri toplama ve izleme konusundaki klavuz.

Çalışmanın en önemli sonuçlarını şöyle özetlemek mümkündür: yoksulluktan sosyal içermeye doğru evrilmiş olan çalışmaların gelişmekte olduğu, Türkiye'nin belirlenmiş konularda bazı sosyal içerme göstergelerinin geliştirilmiş olduğu ve bu göstergeleri izleyebilmek için veri setlerinin de mevcut olduğu görülmektedir. Bu konuda en içerici göstergelerin yoksulluk alanında olduğu, çocuk ve kadın konusunda da eksikliklerin olduğu ancak geliştirilmeye açık konular olduğu görülmüştür. Diğer yandan engelli ve yaşlı konusunun sosyal içerme göstergeleri açısından uluslar arası içerme göstergeleri dikkate alındığında henüz yeni anlalar olduğu ve geliştirilmesi için daha fazla çaba harcanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

1.2 Yoksulluk, toplumsal dışlanma ve sosyal içerme kavramları

Yoksulluk

Yoksulluk, tarihsel olarak gelirle ilişkili bir kavramdır ve şu anda yoksulluğu tanımlamak için kullanılan temel değişken gelirdir. Ancak, yoksulluğu, küreselleşme ve toplumsal yaşamdaki değişiklik ile tanımlamak için sadece geliri ele almak, yoksulluk ve bununla mücadeleye yönelik politikaları yeterli bir şekilde tanımlamayacaktır. Uluslararası kuruluşlar (AB, BM, OECD) tarafından yoksulluğun farklı tanımları aşağıdaki hususlarda uyumaktadır:

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- Yoksulluk, özgür bir seçim meselesi olmaktan çok, insanlar dayatılan bir durum olduğunu belirten **kaynak yetersizliği** anlamına gelir.
- İlgili kaynakların listesi, sadece nakit ve diğer gelirleri, varlık ve hizmetleri değil ayrıca, insan kaynakları ve sosyal sermaye (kabiliyetler), sağlık ve eğitim gibi **hizmetlere erişim** ve kültürel, sosyal ve siyasi yaşama **katılımı da** içermektedir.
- Son olarak, Avrupa Birliğinin tanımı, kabul edilebilir asgari yaşam biçimi olarak kabul edilen şeyin bir ülkeden diğerine değişiklik gösterdiğini ve bu yaşam biçimine ulaşmak için gerekli kaynakların seviyesinin toplumlar zenginleştikçe ya da yoksullaştıkça değişebileceğini ifade etmektedir; buna karşılık, Birleşmiş Milletler tanımı, yoksulluğun bölgesel bağlamda ki durumunu şarta bağlamamakta ve asgari mutlak standartlara daha fazla değinmektedir. İlki, **“görelî” yoksulluk** tanımıyken, ikincisi ise daha ziyade **“mutlak” yoksulluk** tanımıdır.
- Yoksulluk hem objektif hem de sübjektif perspektiflerden değerlendirilebilir. **Objektif** yaklaşımda, görelî ve mutlak yoksulluk durumlarının her ikisinde de, yoksulluğa neyin neden olduğu ve insanlar ve hane halkının yoksulluk kapsamından çıkarılması için gerekenler, daha önce uzmanlar tarafından belirlenmiş değerleri kabul edilir bir biçimde ortaya koymaktadır. **Sübjektif** yaklaşımda, yoksulluğu tanımlamak için insanların tercihleri dikkate alınmaktadır. Bu durumda, yoksulluk alt sınırları, hane halkı veya insanların, gelirleri, harcamaları, hizmetlere erişim ve katılım seviyeleri hakkında ki görüşleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Kısacası, objektif yaklaşım hanehalkını yoksul olarak değerlendirirken, hanehalkı sübjektif yaklaşımda kendini fakir hissediyor. Sübjektif yoksulluk yaklaşımı, yoksulluk alt sınırlarının, toplumsal, kültürel ve sosyal katılımların belirlenmesi; piyasa dışı mal ve hizmetlere erişim; farklı hanehalkı büyüklüğü veya bölgesel fiyat farklılıkları gibi çok boyutlu değerlendirme için önemli avantajlara sahiptir. Ne yazık ki, yalnızca açıklaması zor olmayan ayrıca zamanla değişken de olan modellere göre, ortaya çıkan yoksulluk sınırları ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Decancq, 2013).

Sosyal dışlanma

Sosyal dışlanma, 90'lı yıllarda Avrupa Birliğinin temel politika konularından biri haline gelmiş ve Avrupa Birliği gündeminde sosyal içerme tartışmaları önem kazanmıştır. Sosyal dışlanma kavramı, yoksulluk, kabiliyet ve yoksunluk kavramlarıyla örtüşmekte ve içinde barındırmaktadır: maddi kaynaklara, toplumsal ve ekonomik katılımlara ve kişisel gelişimlere ilişkin sosyal dezavantaj birikimi (Labonté ve diğerleri. 2011).

Avrupa Komisyonu, sosyal dışlanmayı, "belirli bireylerin toplumun sınırına itildiği ve yoksulluklarının, temel yeterliklerin ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarının eksikliği nedeniyle veya ayrımcılığın bir sonucu olarak tam katılımı engellenen bir süreç" olarak tanımlıyor. Bu, onları iş, gelir ve eğitim olanaklarından ve ayrıca sosyal ve toplum ağları ve faaliyetlerinden uzaklaştırmaktadır. İktidar ve karar alma organlarına kısıtlı erişime sahiptirler ve bu nedenle, genellikle güçsüz hissetmekte ve günlük hayatlarını etkileyen kararlar üzerinde kontrol sahibi olamamaktadırlar." (AT, 2004). Kısaca, yoksulluk, sosyal dışlanmanın nedenlerinden biridir; ancak bunun tek sebebi değildir. Aslında, erişilemeyen fiziksel bir ortamda bulunan zengin ama engelli bir yaşlı ya da kocasının izni olmadan **evden dışarı çıkamayan** bir kadın, sosyal olarak dışlanmış kişilere örnek olabilir. Dolayısıyla, sosyal dışlanma kavramı, bir kişiyi / hane halkını yoksulluktan yoksulluğa götüren süreci göz önünde bulundurur;

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yoksulluk ve sosyal dışlanma durumlarının ardındaki birçok boyut ve bağıntıyı hesaba katır ve sosyal içermeyi elde etmek için hem yoksulluk hem de toplumsal dışlanmanın dengeli bir şekilde ele alınmasını gerektiğini göz önünde bulundurur (BM, 2010).

Sosyal içirme

Bu kapsamda, sosyal içirme, sosyal dışlanmanın tam tersi olarak tanımlanmaktadır. Bunun amacı, insanların ekonomik, kültürel, sosyal, yasal ve siyasi süreçler gibi farklı sosyal yaşam alanlarına katılım önünde ki yapısal engelleri belirlemek ve ortadan kaldırmaktır. Sosyal içirme ve sosyal dışlanma kavramları, eşitsizliklerin çözümü ve etkilerinin azaltılması için yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Gökbayrak, 2015). Sosyal içirme, yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadele etme ve “herkes için toplum” yaratma **süreci** olarak anlaşılmaktadır; yoksulluk ve sosyal dışlanma bu nedenle sosyal içermeye karşı çalışan faktörlerdir (BM, 2010). Avrupa Birliği, sosyal içermeyi, sosyal dışlanma riski altında kişilerin, “ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam katılımları ve yaşadıkları toplumda normal olarak kabul edilen yaşam ve refah standardına kavuşmaları için gerekli olan fırsat ve kaynakları kazanmalarını sağlayan bir süreç” olarak tanımlamaktadır (Avrupa Komisyonu 2014). Bu kavram, kişilerin hayatlarını etkileyen karar verme süreçlerine daha fazla katılımlarını ve temel haklarına erişmelerini sağlar. Sosyal dışlanma ve sosyal içermeye yönelik bu kapsamlı, **çok boyutlu** yaklaşım, ekonomik kaynaklar ve istihdamın yanı sıra, sağlık, eğitim ve adalet, barınma, sivil haklar, güvenlik, refah, bilgi ve iletişim, mobilite, sosyal ve siyasal katılım, eğlence ve kültür gibi diğer kamu hizmetlerine ekonomik erişime ek olarak diğer boyutların da göz önünde tutulmasını gerektirmektedir (BM, 2010). Labonté ve diğerlerinin (Labonté ve diğerleri, 2011) geniş çaplı literatür taramasında sunulduğu gibi, bahsi geçen sosyal içirme ve sosyal dışlanma süreçlerini yansıtan çeşitli uluslararası deneyimlerde dokuz alan adı belirlenmiştir ve bunlar dünya çapında tartışılan alanların hepsini değilse de en büyük kısmını bir araya getirmiştir:

- 1- Gelir ve ekonomik kaynaklar;
- 2- İstihdam ve iş;
- 3- Maddi kaynaklar;
- 4- Eğitim ve beceriler;
- 5- Sağlık;
- 6- Konut;
- 7- Sosyal kaynaklar;
- 8- Topluluk kaynakları;
- 9- Kişisel güvenlik.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu kapsamda, bu dokuz alandaki **sosyal içermenin önündeki engellerin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunan politikaların** etkinliğini izlemek amacıyla son bir ek boyut düşünülmelidir. Bu da aslında Sosyal İçerme Politikaları alanı olmalıdır.

1.3 Performansa dayalı sosyal politikanın izlenmesi ve değerlendirilmesi

Bir proje, program veya politikanın ne kadar iyi yürütüldüğünü izleme ve değerlendirmeye odaklı ve genellikle uygulamayı belirli bir sorumluluk birimi ile ilişkilendiren geleneksel uygulamaya dayalı izleme ve Değerlendirmenin aksine, **performans veya sonuca dayalı izleme ve Değerlendirme**, politika üreticileri, yöneticiler ve paydaşlara, proje, program veya politikanın başarısı veya başarısızlığına ilişkin bir anlayış sağlamaktadır. Sonuca dayalı bir sistem ise, daha sonra devam eden yönetim ve karar verme süreçlerine geri dönebilen hükümet eylemlerinin gerçek sonuçları ve hedeflerine ilişkin geri bildirim sağlamaktadır.

İzleme ve Değerlendirme

İzleme ve değerlendirmeyi ayırt etmek önemlidir: bunlar, farklı hedeflere yanıt veren ama aralarında sıkı ve sürekli bir ilişki olan farklı faaliyetlerdir.

- **İzleme**, yönetim ve devam eden bir müdahalenin ana paydaşlarına, ilerleme ve hedeflerin başarıma derecesi ve tahsis edilen fonların kullanımında ki ilerleme göstergelerini sağlamak amacıyla belirtilen göstergeler hakkında sistematik olarak veri toplamayı kullanan sürekli bir işlemdir.
- **Değerlendirme**, devam eden veya tamamlanmış bir proje, program veya politikanın, tasarımının, uygulaması ve sonuçlarının sistematik ve objektif değerlendirmesidir. Amaç, *hedeflerin uygunluğu ve yerine getirilmesi, geliştirme verimliliği, etkinlik, etki ve sürdürülebilirliğini* belirlemektir. Bir değerlendirmenin, öğrenilen derslerin hem yardım alan hem de bağışçıların karar verme sürecine dahil edilmesini sağlayan güvenilir ve kullanışlı bilgiyi sağlaması gerekmektedir (OECD, 2002).

Bu iki kavram, **birbirinden farklı ve aynı zamanda tamamlayıcıdır**. **İzleme**, herhangi bir zamanda (ve zamanla) bir politikanın, programın veya projenin, ilgili hedeflere ve sonuçlara göre nerede olduğuna ilişkin bilgi verir. Betimleyicidir. **Değerlendirme** ise, neden hedeflere ve sonuçlara ulaşıldığına ve ulaşılmadığına dair kanıt sunar. Nedensellik konularını ele almaya çalışmaktadır.

Değerlendirme, bir izleme sisteminin, çabaların hedeften çıktığına (örneğin, hedef kitle hizmetleri kullanamadığında, maliyetler hızlandığında, bir yeniliğin benimsenmesine yönelik gerçek bir direniş olduğunda vs.) dair sinyaller gönderdiğinde, ayrıca, iyi değerlendirici bilgilerin, izleme sistemi ile kaydedilen gerçekleri ve eğilimleri aydınlatmaya yardımcı olabildiğinde **izlemeyi tamamlayıcı niteliktedir**.

Sonuca dayalı izleme ve değerlendirme, beklenen sonuçlar karşısında bir projenin, programın veya politikanın ne kadar iyi uygulandığını karşılaştırmak için sürekli bir bilgi toplama ve analiz etme sürecidir. Ulusal bir politika/program/proje/önlemin izleme ve değerlendirmesinin, sadece geleneksel uygulama odağını değil ayrıca bir sonuç odağını da içermesi gerekmektedir. Aslında, sonuca dayalı sistemler, geleneksel uygulama odaklı sistemlere dayalıdır ve bunlara ekleme yapmaktadır.

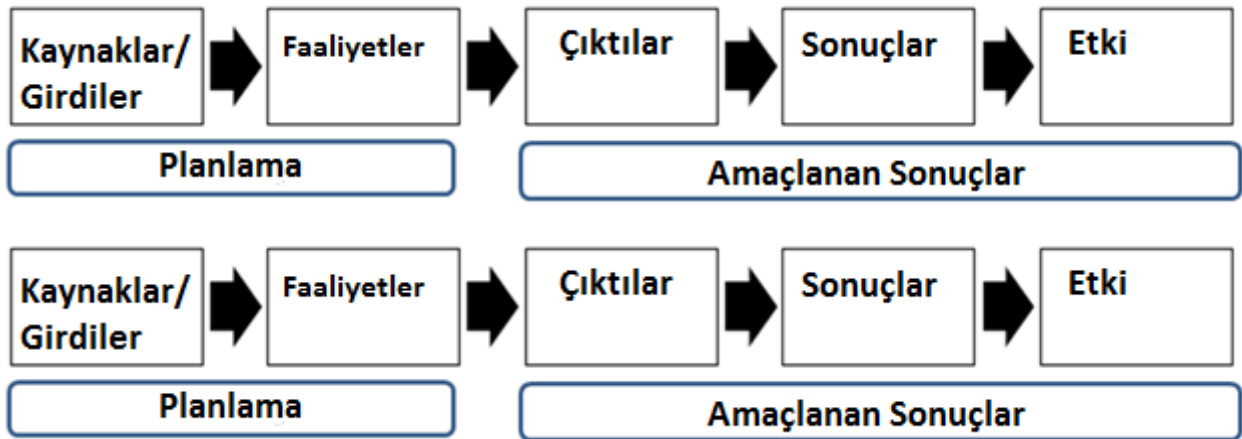
Performansa dayalı izleme ve değerlendirme politikaları için mantıksal çerçeve

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

10

Performans veya sonuca dayalı izleme ve değerlendirmenin, bir **Mantık Modelinde** çerçevelendirilmesi gerekmektedir. Bir Mantık Modeli, bir Programın (veya bir proje veya önlemin) nasıl çalıştığının resmi olarak tanımlanabilir; yani, programın altında yatan teori ve varsayımlardır. Bir programın mantık modeli, sonuçları, Programın faaliyetleri/süreçleri ve teorik varsayımları/ilkeleri ile ilişkilendirmektedir. Temelde, bir Mantık Modeli, Program için mevcut kaynaklar, yürütülen (yürütülecek) faaliyetler ile araştırılan ve elde edilen değişiklikler veya sonuçlar arasında ki ilişkiyi sunmaya yönelik sistematik ve görsel bir yoldur.

Bir programı uygulamak için gerekli veya mevcut kaynaklar ve ayrıca gerçekleştirilmesi amaçlanan faaliyetler, Programın ilk planlama aşamasını ilişkin olarak tanımlanmalıdır. Bu faaliyetler ve müdahalelerin amaçlanan Program değişiklikleri veya sonuçlarını beraberinde getirmesi beklenmektedir. **Amaçlanan sonuçlara** istinaden, Programın istenilen tüm sonuçları (çıktılar, sonuçlar ve etki) belirlenecek ve açıklanacaktır:

- **Çıktılar**, Programda gerçekleştirilen faaliyetlerin direk ürünleridir ve program tarafından teslim edilecek hizmetlerin türlerini, seviyelerini ve hedeflerini içerebilmektedir. Genellikle, program tarafından *teslim edilen veya üretilen hizmet ve ürünlerin boyutu ve/veya kapsamı* açısından tanımlanmaktadır. Bir programın amaçlanan "doz" da hedef kitleye ulaşıp ulaşmadığını gösterirler. Örneğin bir program çıktısı, öğretilen derslerin, yapılan toplantıların veya üretilen veya dağıtılan materyallerin sayısı; program katılım oranları ve demografi; veya sağlanan her hizmet türünün saati olabilir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- **Sonuçlar**, bir müdahalenin olası veya elde edilmiş kısa ve orta vadeli etkileridir. Bunlar, program katılımcılarının davranışı, bilgisi, becerileri, statüsü ve faaliyetlerden kaynaklanması beklenen ve çoğunlukla *bireysel düzeyde* ifade edilen işlev düzeyinde belirli değişikliklerdir.
- **Etkiler**, Program faaliyetlerinin bir sonucu olarak organizasyonlarda, toplumda veya sistemlerde meydana gelen temel amaçlanan veya istenmeyen değişikliklerdir. İyileştirilmiş koşullar, kapasite artışı ve/veya politika alanındaki değişiklikleri içerebilen program faaliyetlerinden kaynaklanması beklenen *organizasyonel, toplum ve / veya sistem düzeyindeki değişikliklerdir*.

Sosyal politikaların teşhisi ve performansa dayalı İ&D yönelik sosyal içerme göstergeleri

Bu kapsamda, göstergeler sosyal olayları ve bunların değişen doğasını tanımlamaya, açıklamaya, anlamaya, ölçmeye ve iletmeye ve uygun politika yanıtının seçimini bildirmeye yardımcı olmaktadır((Sebastian et al., 2011). Sosyal göstergelerin tasarımı ile kabul edilen yoksulluk, sosyal dışlanma ve sosyal içerme kavramları arasındaki yakın bağların korunması gerekmektedir. Öncelikle, “göstergelerin” tam anlamıyla bizlere bir şeyler gösteren araçlar olduğunun vurgulanması gerekmektedir. Doğru bir şekilde tasarlandıklarında, önemli sosyal sorunlara işaret edebilir ve bir gösterge portföyü ile birlikte ele alındığında, toplumsal ilerleme hakkında sonuçlar çıkarılmasına izin verir.

Sosyal içerme alanındaki göstergelerin **amaçları ve uygulaması** üç bölümden oluşmaktadır (OECD, 2013):

- Öncelikle, yoksullukla mücadeleyle yönelik politikalar oluşturmak için sosyal içermenin nedenlerini ve bunlarla ilişkilerini ortaya çıkaran sosyal içermenin **teşhisini** yapmakta yardımcı olur;
- Ayrıca, hükümetlerin bireyleri veya aileleri yoksulluk veya sosyal dışlanma olarak **hedeflemelerine** ve hizmet ve politikaları doğrudan bu kişilere odaklamalarına imkân tanır;
- Son olarak, göstergeler, çeşitli politikaların yoksul veya sosyal olarak dışlanmış koşulları nasıl etkilediğinin sürekli bir değerlendirmesini de mümkün kılmaktadır.

Sonuca dayalı bir izleme ve değerlendirme sistemi, süreç boyunca yeterli bilginin üretilmesini sağlamalıdır. İzlemek ve değerlendirmek için öncelikle sonuçların belirlenmesi; daha sonra bu sonuçları izlemek için anahtar göstergelerin seçilmesi ve bu göstergeler için temel veri üretilmesi gerekmektedir (örn; bu göstergelere ilişkin başlangıç noktası). Ayrıca, **amaçlanan etkileri ve hedefleri**, onları izlemek ve değerlendirmek için kullanılan bilgi ve metodolojileri **tanımlamalıdır**.

Göstergelerin gelişimi sırasında ve sözü edilen tanı, hedefleme ve değerlendirme hedeflerini yerine getirebilecek bir gösterge portföyü oluştururken **sosyal içerme göstergelerinin bazı ilkelerine** dikkat edilmelidir (UN, 2010).

- Bir göstergenin **sorununun özünü** belirlemesi ve kolayca anlaşılabilir olan kabul edilmiş bir normatif yoruma sahip olması gerekmektedir;
- Bir göstergenin **sağlam ve istatistiksel olarak geçerli kılınması gerekmektedir**. Kullanılan veriler istatistiksel açıdan güvenilir olarak kabul edilmeli ve keyfi düzenlemelere tabi tutulmamalıdır. Ayrıca, zamanla istatistiksel olarak güvenilir olmalı ve siyasi manipülasyona maruz kalan önlemlerden kaçınılmalıdır;

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- Bir göstergenin karşılaştırılabilirliğe olanak sağlayacak şekilde **uluslararası bağlamda** yorumlanabilir olması gerekmektedir;
- Bir göstergenin, **değişimin yönünü yansıtması** ve geliştirilmiş yöntemlerin kullanılabilir hale gelmesi nedeniyle gözden geçirmeye duyarlı olması gerekmektedir;
- Bir göstergenin ölçülmesinin ülkeler, işletmeler ve vatandaşlar üzerinde çok büyük bir yük oluşturmaması gerekmektedir. Sosyal göstergelerin tasarımı mümkün olan yerlerde **halihazırda mevcut olan bilgileri kullanmalıdır**.

SMART kısaltması son zamanlarda iyi **performans göstergelerinin** özelliklerini belirtmek için kullanılmakta ve sosyal içerme göstergelerine kolayca uygulanabilmektedir. Kısaltmanın her bir harfi, göstergenin önemli bir özelliğini temsil eder. Göstergelerin her bir özelliğe yönelik kriterleri karşılayıp karşılamadığını tespit etmek için, aşağıda yazılı kontrol listesi göz önünde bulundurulmalıdır (USAID, 2013):

- **Spesifik (Specific):** Gösterge, ölçümünün ne olduğunu ve ölçümün nasıl elde edildiğini bir bakışta aktarıyor mu?
- **Ölçülebilir (Measurable):** Ölçüm objektif bir değer olarak ifade edilebilir mi? (örn; yoksulluk ve sosyal dışlanma yaşayan insanların sayısı) Güvenilir veriler var mı? Kolayca toplanabilirler mi? Daha da iyisi, zaten toplanıyor mu?
- **Ulaşılabilir (Achievable):** Gösterge, politikaların veya faaliyetin yönetilebilir denetimi içindeki bir şeyi ölçüyor mu?
- **İlgili (Relevant):** Gösterge, politikanın en önemli sonucunu ölçüyor mu?
- **Zaman kısıtlaması (Time-bound):** Performans göstergesini elde etmek için bir son tarih var mı? İzleme ve yönetim karar vermeyi desteklemek için veriler düzenli aralıklarla bildiriliyor mu?

Mantık Modeline uygun olarak, **girdiler, faaliyetler/süreçler, çıktılar ve sonuçlarla** başlayan ve **etkilerle** son bulan **"sonuç zincirinin"** her aşamasında, bizim durumumuzda sosyal içerme ile herhangi bir politika sorunuyla ilgilenirken, hükümetlerin ve toplumların performansını ölçmek için göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır.

- **Girdi göstergeleri**, bir faaliyet / proje / program için sağlanan kaynakların - insan, finansal ve materyal, teknolojik ve bilgi – niceliğini, kalitesini ve zamanlamasını ölçmektedir. Çok genel bir girdi göstergesi GSYİH'nın sosyal politikalara ayrılan payıdır; veya yoksullukla mücadele etmeyi amaçlayan belirli bir projeye atanan sosyal hizmet uzmanlarının veya STK çalışanlarının sayısıdır.
- **Faaliyetler / süreç göstergeleri**, bir program/projedeki faaliyetleri ve bunların gerçekleştirilme şeklini ölçmektedir (örneğin, katılım derecesi veya bir projenin planlandığı gibi teslim edilme derecesi ile ilgili olarak). Bu göstergeler proje / program / strateji faaliyetlerinin kapsamını tanımlamalı ve ölçmelidir. Örnekler, uzun süreli işsizler için bir eğitim kursunun düzenlenmesi; yoksul çocuklara daha iyi hizmet sunmak için bir yasama aracının onaylanması; en yoksun olanlar için yeni bir gelir yardımının oluşturulmasıdır.
- **Çıktı göstergeleri**, bu faaliyetlerden kaynaklanan somut veya soyut ürünlerle ilgilidir. Çıktı göstergeleri aslında geçen kanunların sayısı; bir eğitim kursunu tamamlayan uzun süreli işsizlerin payı olabilir. Yoksul insanlar için tasarlanan yeni bir yardımın çıktı göstergeleri, parasal veya parasal olmayan yardımın alıcıları olan yoksulluk riski altında ki kişiler veya ailelerin sayısı olacaktır. Diğer bir örnek ise,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yeni bir okuldaki ek okul yerlerinin sayısı; veya yeni eğitim programında ücretsiz okul kitapları alan çocuk sayısı olabilir.

- **Sonuç göstergeleri**, politika/önlemlerin amaç ve hedefleri ile ilgilidir; proje/politikanın elde ettiklerini ölçmektedir. Yukarıda verilen örnekteki yeni yardımın hedefi, yoksulluk çeken veya sosyal dışlanma altında olan bireylerin sayısını azaltmak ise, çıktı göstergesi, yardımdan faydalanan insan sayısı olacaktır ve dolayısıyla ilgili sonuç göstergesi de, bu yardım sayesinde yoksulluktan kurtarılan yoksul insanların sayısı olacaktır. İlave bir sonuç göstergesi, belirli hedef grubun veya coğrafi bölgenin yoksulluk oranının azaltılması olacaktır. Bir eğitim programının, belirli bir coğrafi bölgedeki çocukların okullaşma oranını arttırmayı amaçlaması durumunda, çıktı göstergeleri yeni ilave okul yerlerinin sayısı olabilir ve ilgili sonuç göstergesi, okula devam eden ilave çocuk sayısı ve okullaşma oranının artması olacaktır. Hedef, ücretsiz okul kitapları aracılığıyla çocukların okul performansını iyileştirmek ise, sonuç göstergesi, çocukların okuma, matematik vb. yeteneği olarak ölçülen performansın artması olmalıdır.
- **Etki göstergeleri**, uzun vadeli yapısal sonuç göstergeleridir ve üst düzey stratejik hedeflere yönelik ilerlemeyi tanımlarlar. Genellikle, birkaç stratejik ortak tarafından paylaşılan hedeflere atıfta bulunurlar ve tek bir proje/politika/ortak olasılığının çok ötesine geçer. Etki göstergeleri, ulusal yoksulluk oranının azaltılması; eğitim düzeyinin artması; toprak eşitsizliklerinin azaltılması olabilir.

Muhtemelen, sosyal içerme politikalarının girdi, faaliyet, çıktı, sonuç ve etki göstergeleri arasında yakın bir ilişki olmalıdır, ancak bu her zaman açık değildir. Bu nedenle, Sosyal İçerme Stratejisini düzgün bir şekilde izlemek için çeşitli gösterge türlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bir yandan, örneğin parasal bir fayda sağlayan yararlanıcı sayısına değinen iyi çıktı göstergelerine sahip bir politika / programın en dezavantajlı kişilere ulaşamayacağını kanıtlaması durumunda veya bu insanları yoksulluktan kurtarmak için yetersiz kalması durumunda, bu tür bir politika/program yoksulluğu azaltabilir veya azaltamaz. Diğer taraftan, örneğin nispeten küçük bir projenin, ulusal yoksulluk oranı evriminin gerisinde kaldığını kanıtlamanın hiçbir yolunun olmadığı durumda çıktı ve etki göstergeleri arasındaki ilişki karmaşık olabilir. Son olarak, program/politikalar, elde edilen sonuçların ve etkilerin verimliliğini kontrol etmeyi amaçlamalıdır, örneğin, ilgili finansal, teknik veya insan kaynakları (girdiler) dikkate alınmalıdır: çok daha az kaynak ile değerli bir sonuç elde edilebilmesi durumunda, ilgili politika/proje olumlu olarak değerlendirilemez.

1.4 Dezavantajlı grupların sosyal içermesinin izlenmesi

Yoksulların sosyal içermesi

Yoksulluk (görelî ve mutlak, objektif ve sübjektif seçenekleri ile), sosyal dışlanma ve sosyal içerme politikalarına ilişkin yukarıda anlatılan çok boyutlu yaklaşımın ardından, uluslararası kuruluşlar, özellikle 2000'li yıllardan sonra, yukarıda sıralanan boyutlarla birlikte, bu çok boyutluluğu ölçen göstergeler geliştirme girişiminde bulunmuşlardır. Bu göstergeleri üretmek için gerekli olan istatistiksel kapasite Türkiye'de yüksektir; aslında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), bu uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen hemen hemen tüm göstergeler için veri üretmekte ve bültenlerde düzenli olarak bu verilerde ki değişiklikleri kamu için yayınlamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Yoksullara yönelik sosyal içerme göstergelerinin **ölçüm ve veri toplama araçlarının** neredeyse tamamı, TÜİK tarafından Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (GYKA) ve Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA) aracılığıyla derlenmektedir. GYKA ve HBA'nın en büyük zayıflığı, şehir bazında bir şehir hakkında veri üretilmiyor olmalarıdır. Bunun dışında, **idari kayıtları** kullanmak ve yoksulluk analizleri yapmak ve hizmetlere yönelik talep ve ihtiyaçları izlemek ve karşılaştırmak için çalışma yapılabilir.

Yoksulların sosyal içermesine ilişkin uluslararası ve Türk göstergelerinin incelenmesinin ardından, ana sonuç ve öneriler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Belirtildiği gibi yoksullar için sosyal içerme göstergeleri üreten istatistiksel kapasite oldukça yeterli seviyededir ve TÜİK, bu verileri 2006 yılından beri düzenli olarak üretmekte ve yayınlamaktadır. Ancak, **kamu kurum ve kuruluşları ile politika oluşturucular bu verileri politik hedefleri için ya da göstergeler olarak kullanmamaktadır**; birkaç gösterge haricinde (gelir dağılımı ve mutlak yoksulluk göstergeleri gibi) ilgili bakanlıkların stratejik ve eylem planlarında hedef göstergeleri olarak kabul edilmemektedir. Politikaların tasarımının ve hedeflerin uygun bilgilere dayandırılması ve bu politikaların etkisinin yeterli düzeyde analiz edebilmesi için bu verilerin ve bu verileri kullanarak tanımlanan göstergelerin kamu kurum ve kuruluşlarına sunulması ve açıklanması önemlidir. Bu göstergelerle ilgili politika etki analizinin sistematik olarak ortaya konulması önerilmektedir.
2. Hem TÜİK tarafından yürütülen mevcut 'Gelir ve Yaşam Koşulları Anketinin (GYKA) sürdürülebilirliği ve kalitesi açısından, hem de sosyal içermenin kapsamlılığı ve karşılaştırılabilirliği açısından yoksullara yönelik sosyal içerme göstergeleri için bir temel olarak AB kriterlerini dikkate almak önemlidir.
3. AB göstergelerine ek olarak, özellikle **yoksulların istihdam durumu ve istihdam politikaları** bağlamında "kayıt dışılığı" yoksulluk üzerindeki etkisini göz önüne alan ve izleyen AB Komisyonu tarafından da önerilmiş olan göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, "kayıt dışı çalışan ve yoksulluk riski altında olanların oranı" (Cinsiyet, yaş ve mesleki statüye göre ayrıştırılan) göstergesi tavsiye edilmektedir.
4. Sağlık boyutunda, "Kronik hastalıklara sahip ve yoksulluk riski altında olanlar" ve "katastrofik sağlık harcamaları nedeniyle yoksul olanların yüzdesi" önerilmektedir.
5. **Yoksulluk ve Konut boyutunda**, "Aşırı Kalabalık Oranı" ve "Malzeme Yoksunluğu Derinliği" olarak tanımlanan göstergelerin Türkiye'ye uygun olmadığı düşünüldüğünden, bu göstergelerin tanımlarının gözden geçirilmesi ve bunlara ek olarak yeni göstergelerin istatistiksel analiz yoluyla oluşturulması önerilmektedir.
6. Karşılaştırılabilirliğin mevcut olmaması, analiz sonuçlarını yanılttığından, **Sosyal İçerme politikalarındaki Sosyal Harcamalardaki** mevcut göstergelerin tanımlarının uluslararası kavramlarla karşılaştırılabilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Çocukların sosyal içermesi

Sosyal içerme politikalarındaki öncelikli gruplardan birisi çocuklardır (UNICEF, "Sosyal İçerme. Destek Çalışması", 2016). Çocuklar, kabul edilebilir yaşam standartları altında yaşama, sosyal hizmetlere erişim ve önyargı ve ayıplardan uzak bir şekilde yaşamlarını sürdürme hakkına sahiptir. Çocukların yaşamlarının ilk dönemlerinde yaşadıkları eğitim veya sağlık hizmetlerine erişim eksikliği gibi yoksulluğun doğrudan sonuçları, onları yalnızca erken yaşlarda değil muhtemelen tüm yaşamları boyunca etkilemektedir. Avrupa Birliği

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

tarafından belirtildiği gibi, yaşamın ilk yıllarında dezavantajlı zinciri kırmak ve önleyici bir yaklaşımla çocuklara yatırım yapmak yoksulluk ve sosyal dışlanma riskini azaltmaktadır. Bu nedenle çocuk yoksulluğuyla mücadele çok önemlidir.

Çocukların yaşam koşulları ve yoksunluğun nasıl yaşandığı konusunda çok boyutlu bir yaklaşım geliştirilirken, **çocuk refahı** ve **çocuğun iyilik hali** kavramları büyük önem taşımaktadır. Çocuk refahı kavramı, özellikle maddi koşullar, eğitim ve sağlık olanakları gibi nesnel yaşam koşullarına odaklanırken, çocuğun iyilik hali, çocukların nesnel yaşama koşullarının yanı sıra kendi koşullarının yorumlanması ve değerlendirilmesi gibi öznel deneyimleri birleştirmektedir. Çocukların sosyal içermesine yönelik göstergeler arasında iki farklı yaklaşım ön plana çıkmaktadır: birinci yaklaşım, çocuklu ailelere ilişkin göstergeleri (örn; materyal araçları ve hizmetlere erişim) kullanmaktadır; ikinci yaklaşım ise özellikle çocukların sosyal içirme göstergelerine odaklanmaktadır. Bir diğer önemli nokta, çocukların çıkarlarının, çocuk adına kararlar alan ailelerin çıkarlarına ters düşebilmesidir. Örneğin, çocuğun işgücüne katılımı, çocuk için ciddi dezavantajlara sebep olurken aile gelirini artırabilir. Bu açıdan, çocuk odaklı bir yaklaşımın önemi açıktır.

Çocukların sosyal içermelerini izlemek için belirlenen göstergeler aşağıda belirtilen yoksulluk konularıyla ilgilidir; *yoksulluk; konut; istihdam; eğitim; sağlık; evlenme ve boşanma; şiddet; çocuk adalet sistemi; ve ebeveyn bakımı ve aileleri tarafından destek yoksunluğu*. Çok çeşitli **ölçüm araçları** kullanılmaktadır: Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (SILC) ve Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA), Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA), Küresel Yetişkin Tütün Araştırması; bunun yanı sıra, birçok gösterge, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, MERNİS ve TUBİM, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi kurum ve kuruluşların **idari kayıtlarından** derlenmiştir. Ancak, **verileri toplanamayan göstergeler mevcuttur**. Örneğin, şiddete maruz kalan çocuklar, idari kayıtlara girmektedir. Bununla birlikte, yüksek gizlilik seviyesinden dolayı bu veri paylaşılamayabilir.

Çocukların sosyal içermesine ilişkin uluslararası ve Türk göstergelerinin incelenmesinin ardından, ana sonuç ve öneriler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Türkiye'de çocukların sosyal içermesine ilişkin ulusal göstergelerin (yoksulluk gibi) genel olarak yetişkinler için yapılan araştırmalardan derlendiği ve hanehalkı gelir ve tüketim düzeylerine dayalı olması ciddi bir sorundur çünkü odak noktası hane halkı değil, çocukların ihtiyaçlarıdır. Hanehalkının kaynaklara erişimi ve çocukların kaynaklara erişimi arasında yapılacak doğrudan bir eşleşme her zaman gerçeği yansıtmayabilir ve ailedeki eşitsizlikleri görünmez kılabilir, bu da risk oluşturabilir. Politika oluşturucular, hanehalkı gelirinde ki artışın, çocukların da dahil olduğu tüm aile üyelerinin refahını eşit derecede arttıracaklarını varsayma eğilimindedir. Çocuklar hanehalkı tüketiminden eşit derecede yararlanamayabilir. Ayrıca, kaynaklara erişimde çocuklar arasında farklılıklar olabilir: yoksul hanehalklarında ki kız ve erkek çocukların veya büyük ve küçük çocukların ihtiyaçları eşit bir şekilde karşılanamayabilir. Bu nedenle, **çocukların sosyal içirme göstergelerinde çocukların kaynaklara erişimine dayalı bir yaklaşım benimsenmelidir**.
2. Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri ve AB çocuk kapsamı göstergelerine istinaden geliştirilen 25 Yaşam Kalitesi Göstergesi, temel olarak çocuklar için sosyal içirme göstergeleri olarak geliştirilmelidir. Binyıl Kalkınma Hedefleri ve AB kriter ve göstergelerinin dikkate alınması, hem TÜİK tarafından toplanan

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

farklı araştırmaların sürekliliğini ve kalitesini hem de çocukların sosyal içermesini değerlendirmek için kapsamlılık ve karşılaştırılabilirlik açısından önemlidir.

3. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2013-2017) kapsamında, Türkiye’de ki çocukların durumunun belirlenmesine yönelik veri toplama ve değerlendirme mekanizmalarının gelişimi en önemli hedefler arasındadır. Ayrıca bu uluslararası karşılaştırmalara izin verecektir. AB dokümanlarında, OECD yayınlarında ve UNICEF’in her yıl yayınlanan "Dünya Çocuklarının Durumu" adlı ana raporunda, Türkiye ile diğer ülkelerin verileri arasında karşılaştırmalar yapılması hedeflenmektedir. Ancak, tam bir karşılaştırma yapmak için gerekli verinin yetersizliğinden dolayı bazı ciddi zorluklar yaşanmaktadır. OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirmesi Programı (PISA), Dünya Sağlık Örgütü tarafından yürütülen Okul Çağı Çocuklarında Sağlık Davranışı (HBSC) araştırması, AB Gelir ve Yaşam Koşulları İstatistikleri (SILC) araştırmaları ve OECD-UNICEF’in devam eden aile kıyaslama çalışması, analizlerin düzenli olarak yürütülmesi ve diğer ülkelerle karşılaştırmalar yapılması açısından büyük önem arz etmektedir.
4. Bu çalışmalarda veri ve analiz üretilmesine rağmen, kamu kurum ve kuruluşları ile sosyal politika oluşturucular, bu verileri sosyal politika hedeflerini belirleme aracı olarak kullanmamaktadır. Paydaşların bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, göstergeler ve politika etki analizi metotları konusunda gereklidir. Ek olarak, bu göstergeler için iletişim toplantılarının düzenlenmesi önerilmektedir. Son olarak, bu analizlerin sistematik olarak yapılması önerilmektedir.
5. Bazı gösterge tanımlarının Türkiye’ye uyarlanması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle kötü çevre koşullarının, temiz içme suyu, sanitasyon kalitesi ve elektrik gibi başlıklar çerçevesinde yeniden tanımlanması gerekmektedir.
6. Eğitim, sağlık ve çocuk adalet sistemleri gibi kurumların nicel özelliklerine ilişkin sağlam göstergeler mevcuttur. Ancak bu kurumların kalitesinin değerlendirilmesine olanak sağlayan göstergeler eksiktir. Ayrıca, bu kurumlar, sosyal desteğe en yüksek derecede ihtiyaç duyan çocuk gruplarını belirleyebilecek önemli bir veri sunumu potansiyeline sahiptir. Çocuklar ve yetişmiş uzman insan gücüne yönelik özel altyapıyı dikkate alarak kurumların kapasitelerinin değerlendirilmesinin önemi açıktır.
7. Bir diğer nokta ise, çocuğun iyilik halini göz önünde tutan çocukların sübjektif değerlendirmesine dayanan göstergeler geliştirilerek, **sosyal dışlanmanın önlenmesinin** önemidir. OECD tarafından kullanılan uluslararası çocuk iyilik halinin bir örneği olarak, “okulu sevme” ve “eğitim hayatında zorbalık” eğitim hayatı kalitesi başlığı kapsamında yer almakta ve çocukların sosyal içermesinin değerlendirilmesinde önemli bir yaklaşım sağlamaktadır.

Kadınların sosyal içermesi

Toplumda ki cinsiyet eşitsizliği ve sosyal dışlanma ve kadın yoksulluğu birbirlerini güçlendiren konulardır. Kadınların istihdam açısından karşılaştıkları ayrımcılıktan dolayı, kadınlar saygın bir işe sahip olmakla sınırlıdır. Kadınların istihdamdaki düşük katılım oranı ve genellikle düşük gelirli ve güvencesiz iş kollarındaki istihdam, erkeklere kıyasla kadınların ortalamadan düşük bir gelir elde etmelerine neden olmaktadır. Kadınların bu düşük gelirlerinin ve zamanın bir sonucu olarak, ev ve aile bakımı faaliyetlerinde harcama yapmaları beklenmektedir. Kadınların çalışma hayatı sık sık kesintiye uğramakta ve toplam çalışma süreleri düşmektedir. Buna ek olarak, bu faktörler kadınları yarı zamanlı olarak çalıştırmaya, işsizlikle yüz yüze gelmeye ve emeklilik dönemine kadar kendilerinin oluşturduğu düşük bir tasarrufa yönlendiriyor. Ek olarak, bu faktörler kadının yarı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

zamanlı istihdam edilmesine, işsizlikle yüzleşmesine ve emekliliğe kadar düşük birikimlere sahip olmasına neden olmaktadır. Yoksulluk, kadınları gerçek kazanç sahibi olan erkeğe "bağımlı eş/kız" olarak tanımlayan çoğu ülkede hala geçerli olan geleneksel yaklaşımla birleştiğinde, kadınlar açısından çok daha kötü bir problem haline gelmektedir; başka bir deyişle yoksulluk kadınlaşmaktadır. Bu nedenle, yoksulluk ve sosyal dışlanma, tartışmalarda toplumsal cinsiyete dayalı bir kavram olarak yer almalıdır.

Yoksulluk, istihdama erişim, sağlık, eğitim, konut, sosyal kaynaklar, kişisel güvenlik ve sosyal (içerme) yardımı alanlarında **önerilen tüm göstergeler** kadınların sosyal dışlanmasını analiz edebilmek amacıyla **cinsiyete göre ayrılmalıdır**. Ancak, **göstergelerin cinsiyete göre dağılımı yeterli değildir**: kadınların sosyal dışlanmasının temelini oluşturan spesifik faktörleri tanımlamak için ilave cinsiyete duyarlı göstergelerin oluşturulması gereklidir.

Kadınların sosyal içermesini izlemek için belirlenen göstergeler, yoksulluk, istihdam, sağlık, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve güç ve karar verme mekanizmaları başlıkları ile ilgilidir. **Ölçüm araçları** araştırmalara (SILC, İşgücü araştırması, Kazanç Yapısı Araştırması, Zaman Kullanım Araştırması, Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (VAW) ve ayrıca özellikle sağlık, cinsiyete dayalı şiddet, eğitim ve karar verme alanlarındaki idari kayıtlara dayanmaktadır.

Aşağıdaki sonuçlar ve öneriler kadınların sosyal içermesinin izlenmesi açısından önemlidir:

1. Kadınların sosyal içermesini izleme göstergelerinin yalnızca sosyal içirme politikaları ile değil, aynı zamanda bütünsel bir siyasi yaklaşım için ilgili kuruluşların birçok stratejik planında da kullanılması çok önemlidir.
2. Türkiye'deki kadınların sosyal içermesini etkin bir şekilde izlemek için göstergeler **kentsel/kırsal** bölünmelidir.
3. Temel eğitim ve yaygın eğitime erişim, **kadının eğitimde dışlanmasını/dahil edilmesini** ölçmek için yeterli değildir. Buna ek olarak, kızların/kadınların eğitimin farklı açılarından dışlanıp dışlanmadığı, eğitim içeriğinin kızları ne ölçüde desteklediği ve kadının hem eğitime hem de yaşamın diğer alanlarına katılımının ölçülmesi gerekmektedir. Son olarak, "Cinsiyet eşitliği kursları sunan üniversiteler oranı (öğrenci oranı, fakülte ve bölüme göre ayrılan)" gibi bir gösterge kullanılabilir ancak Mesleki Sağlık ve Eğitim Merkezinde sürekli güncellenen bir veri tabanı bulunmamaktadır.
4. **Kadınların çalışma hayatına katılımını** izlemek için işyerinde koşulların (ücretli / günlük ücretli, işveren, serbest meslek sahibi, ücretsiz aile işçisi, yarı zamanlı, istikrarsız, ev merkezli, kayıtsız) ve işyeri durumunun izlenmesi önerilmektedir.
5. Kadın yoksulluğu ve sosyal dışlanmasının en önemli sebeplerinden biri, **ev ve hanehalkı bakım yükünün** orantısız miktarıdır. Ev ve aile sorumlulukları, tüm hanehalkı üyeleri arasında bölündüğünde, kadınların ekonomik, sosyal, politik ve yaşamın her alanına katılmasını sağlamak mümkün olacaktır. Bu nedenle, bu konu hakkındaki göstergeleri izlemek oldukça önemlidir. Ayrıca, tek ebeveynlik yoksulluk riskini arttıran bir durumdur ve ebeveyn kadın olduğunda bu daha da belirgindir. Toplumsal cinsiyete dayalı ücret farklılıkları ile ilgili olarak, tarım alanında ve çok küçük işletmelerde çalışanların mevcut göstergelere eklenmesi önerilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

6. **Sağlık** açısından, “cinsel ve üreme sağlığı hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip olma oranı” hakkındaki verileri toplamak için uygun bir metodoloji geliştirmek gerekmektedir. Cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine erişime ilişkin olarak Türkiye’de bulunan sağlık kurumlarının her bir hattı için veri toplanması önerilmektedir. Farklı kadın gruplarının (seks işçisi vb.) bu tür hizmetlere erişimiyle ilgili veri eksikliği bulunmaktadır.
7. 2008 ve 2014 Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (VAW), Türkiye’deki **toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin** izlenmesi hususunda çok önemli kaynaklardır. Bu araştırmanın devam etmesi gerekmektedir. Ancak, Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sonucu kadın cinayetlerini izlemek daha da önemlidir. Bu konuyla ilgili resmi bir veri bulunmamaktadır. Sürekli güncellemeler ile verilerin korunması önerilmektedir.
8. **İktidar ve karar mekanizmalarına katılım**, yerel yönetimler ve farklı sektörlere katılım durumunu mutlaka ele almak gerekmektedir. Politikaları gerçekleştirmek, sadece yeterli bütçenin sağlanması ile mümkündür, bu nedenle, kadınların sosyal içermesi hakkında ki çalışmalar için ayrılmış kamu bütçesi izlemek, sosyal içermenin ne derece gerçekleştiğini izlemeye olanak sağlayacaktır. İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından belediye düzeyinde ve BM Kadın Birimi tarafından yürütülen bütçelerin izlenmesine yönelik pilot çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca, Bakanlıkların bütçesini izlemeye yönelik bu çalışmaları artırma çabaları mevcuttur.

Engelli insanların sosyal içermesi

Engellilikler sadece bir sağlık problemi değildir. Engellilik, bireyin fiziksel özellikleri ile yaşadığı toplumun özellikleri arasındaki etkileşimi yansıtan karmaşık bir olgudur. Diğer bir deyişle, engelli insanların karşılaştığı en önemli sorunlar, sadece engellilikleri değil ayrıca eğitim, sağlık, istihdam, sosyal ve yasal sistemler gibi kaynaklara olan erişimleridir. Kaynaklar ve hizmetlere sınırlı erişim, engelli insanların çok yüksek yoksulluk ve sosyal dışlanma oranlarına sahip olmalarına neden olmaktadır. Engellilerin karşılaştıkları çevresel ve sosyal engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayan girişim ve müdahalelere acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

Yoksulluk, sosyal dışlanma ve engellilik arasındaki ilişki, uluslararası kuruluşlar tarafından ilgili akademik çalışmalar ve raporlarda sık sık vurgulanmaktadır. Ancak, bu grup için sosyal içirme politikalarını iyileştirmeye yardımcı olan göstergeler geliştirmek konusunda pek ilerleme kaydedilmemiştir, çünkü engelli insanlar ve onların yaşamları ile ilgili veri toplama çok zordur. Engellilerin sosyal içirme göstergelerinin sadece toplumdaki engellilik oranını ölçmesi değil ve ayrıca engellilerin topluma tam ve etkili bir şekilde katılımını etkileyen birçok faktörü de ele alması gerekmektedir. Eğitim, sağlık, istihdam, erişilebilirlik ve sosyal yardım gibi hizmetlere eşit erişimlerinin sağlanması sosyal içirme politikalarının asıl amacı olmalıdır.

Dolayısıyla, Türkiye’de bulunan engelli kişilere yönelik sosyal içirme göstergeleri, demografik statü, istihdam, eğitim, sağlık ve bakım hizmetleri, sosyal güvenlik/sosyal yardım ve erişilebilirlik/altyapı başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Temel **ölçüm araçları** (TÜİK Nüfus ve Konut Araştırması (2011), TÜİK Özürlülerin Araştırması (2002), TÜİK Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması (2010), SILC) araştırmalar ve Sağlık Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından kaydedilen idari tabanlı verilerdir.

Aşağıdaki sonuçlar ve öneriler engelli insanların sosyal içermesinin izlenmesi açısından önemlidir:

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

1. Engelli insanlar için sosyal içerme göstergelerinin üzerinde yoğunlaşması gereken en temel husus, **farklı hizmetlere ve kazanımlara ihtiyaç duyan bireylerin ve bu hizmetlerden gerçekten yararlanan bireylerin oranıdır**. Bu oran, hangi hizmetlerin engelliler açısından ne ölçüde erişilebilir olduğunu ve bu hizmetlerden yararlananların yaşamlarında iyileşme yaşayıp yaşamadıklarının izlenmesine ne ölçüde olanak sağladığını tespit eder. Hizmetlere erişilebilirliğin, kaliteleri hakkında bilgi vermediğine dikkat edilmelidir. Özellikle eğitim, istihdam veya sağlık gibi alanlardaki sosyal içermeye ilişkin olarak, hizmetlerin kalitesi, bu hizmetlerden yararlanan insanların sayısı kadar önemlidir.
2. Engelli insanlar için etkin sosyal içerme politikalarının geliştirilmesi, yukarıda belirtilen boyutların tümünde sürekli ve etkili veri toplamayı gerektirmektedir; ancak bu alanda veri toplama işi oldukça zordur. Bu nedenle, TÜİK tarafından 2002 ve 2010 yıllarında yapılan araştırmalara benzer **periyodik ve sürekli çalışmalar yürütmek** çok önemlidir. Engelli insanlara ilişkin veriler için daha yeni bir referans olarak alınan Nüfus ve Konut Araştırmasının ilgili modüllerini güncellenmesi ve gözden geçirilmesi önemlidir.
3. Ek olarak, çalışmalarda toplanan verilerin desteklenmesinde engelli insanlara ilişkin **idari kayıtlar** önem kazanmaktadır. Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi ilgili kurumlar tarafından yerel düzeyde organize edilen ve güncellenen verilerin tutulması ve TÜİK ile bu kurumlar arasında etkili bir işbirliğinin kurulması, bu konu hakkında doğru verilere erişim açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, verileri izlemek ve etkili veri toplama araçları oluşturmak için **TÜİK ile ortak bir metodoloji** geliştirilmesi önem arz etmektedir.
4. İdari kayıtların geliştirilmesi ve bu kayıtlar arasından bir örnek seçerek derinlemesine çalışmalar yürütülmesi diğer önemli bir seçenektir. Ancak, idari kayıtlara kaydedilen engelli insanların sosyal içerme konusunda ciddi sorunlar yaşayan insanlara göre daha avantajlı olduğunun akılda tutulması önemlidir. Kayıtlarda bulunmayan, hizmetlere erişemeyen, yardıma ihtiyacı olduğunu bilmeyen veya bilip bunu saklayan, engellilikleri %20'nin altında olduğu için bir sağlık raporu alamayan insanlar gibi, sosyal içerme açısından en büyük sorunları yaşayan en kırılgan gruplara ulaşmak çok önemlidir.
5. Hanehalkı düzeyinde araştırmaları yürüten veya idari kayıtlara ilişkin veri toplayan personele eğitim vermek, çok daha güvenilir veriler toplamaya yardımcı olacaktır.

Yaşlıların sosyal içermesi

Yoksulluk, sosyal dışlanma ve içermenin çok boyutlu yaklaşımını takiben, yaşlıların sosyal içermesini izlemeye yönelik göstergeler 11 boyutu ele almaktadır: 1. Görelî Gelir Yoksulluğu, 2. Mutlak gelir yoksulluğu, 3. Yoksunluk ve Konut, 4. İş Gücü Piyasası (yaşlılara yönelik), 5. Sağlık, 6. Eğitim, 7. Sosyal İçerme Politikaları, 8. Bakım, 9. Demografik Göstergeler, 10- Güvenlik ve Adalet, 11. Sosyal Katılım ve Kültürel Faaliyetler

Yaşlıların sosyal içermesini izleme göstergeleri aşağıda verilen araştırmalar ile toplanan verilere dayalı olarak ölçülebilir: Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (GYKA), Yaşam Doyum Anketi (YDA), Zaman Kullanım Anketi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülen Türkiye Sağlık Araştırması (TSA), Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) ve ayrıca bakanlıklar, kurumlar ve kuruluşların idari kayıtları. Hem araştırmalar hem de idari kayıtlara göre, bu araştırma ve kayıtlarda yaş değişkeninin tutulduğu ve örneklem problemleri olmadığı sürece göstergelerin kullanılabilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Henüz mevcut olmayan fakat Adalet Bakanlığı tarafından derlenmesi planlanan yaşlılara karşı ayrımcılık ve istismara ilişkin

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

göstergelerin, belirlenen göstergelere dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığının kayıtlarının çıkartılması gerekmektedir.

Aşağıdaki sonuçlar ve öneriler, yaşlıların sosyal içermesini izlemeye yönelik göstergeler açısından ortaya çıkmaktadır:

1. İl düzeyindeki araştırmalardan toplanan verilerin elde edilmesi mümkün değildir, bu nedenle, bu düzeydeki göstergeleri üretmek ve izlemek daha zor olacaktır. Ancak, il düzeyinde ki göstergeleri tahmin etmek için, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) ve MERNİS'e (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) dayalı olarak bazı varsayımlar yapılabilir. Bunlara ek olarak, belirli aralıklarda toplanan veriler, il bazına indirgenebilir, örneğin; her 5 yılda bir Düzey 2 bölgeleri bazında toplanan veriler. Yıllık 5 bölge üzerinde çalışarak, 26 bölge sırasıyla il seviyesine indirgenebilir. Kalkınma Ajansları, bu tür çalışmalar için bütçe sağlayabilir.
2. Yaşlıların sosyal içermesini izlemek için yararlı olabilecek, dünya genelinde ve AB'de kullanılan üç bileşik gösterge bulunmaktadır: OECD tarafından geliştirilen Daha İyi Yaşam Endeksi; Aktif Yaşlanma Endeksi (AB) ve Yaş İzleme Endeksi (Help Age International). Aktif Yaşlanma Endeksi Türkiye için henüz hesaplanmamasına rağmen, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bunu üretmeyi planlamaktadır. Her bir endeks, birden fazla ve farklı parametrelerden meydana geldiğinden, bu endekslerin ayrı ayrı analiz edilmesi önerilmektedir. Bu endekslerin sadece ulusal düzeyde hesaplandığı ve bölgesel karşılaştırmaların mümkün olmadığına değinmek önemlidir.

1.5 Nihai sonuçlar

Boşluk analizi ve TF toplantıları ve çalıştaylar aracılığıyla yoksullar, çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlılara ilişkin sosyal içirme göstergelerini değerlendiren bu çalışmanın sonucunda aşağıdaki genel sonuçlara ulaşılmıştır:

- i. **Kamu kurum ve kuruluşları ile politika oluşturucular göstergelere dayalı bir yaklaşım izlememektedir.** Bu neredeyse her alanda karşılaşılan işlemsel bir durumdur. Kamu otoritelerinin ve karar vericilerin göstergeye dayalı bir yaklaşım sürdürmedeki başarısızlığı, politika etkilerini izlenmesinin yanı sıra politikalara dayalı kanıtların geliştirilmesi açısından önemli bir eksiklik ve engeldir. Politika geliştirme açısından sosyal içirme göstergelerinin önemine ilişkin bilgi ve farkındalıklarının artırılması amacıyla kamu otoriteleri ve ajanslarına sosyal içirme göstergelerinin tanıtılması gerekmektedir ve ayrıca veri toplama ve bazı göstergelerin ölçümüne ilişkin çalışmalar yürütülmesi de gerekmektedir.
- i. **Sosyal içirme göstergeleriyle bağlantılı kayıt dışı sektörün varlığı beş konuya ilişkin önemli bir husustur.** "Kayıt dışılık" kavramının ne olduğuna, bunu ele alacak istihdam politikalarına ve bunun etkilerinin nasıl ölçüldüğü ve izlendiğine ilişkin spesifik bir tanım büyük önem taşımaktadır. Karşılaştırılabilir göstergeler geliştirilirken karşılaşılan engellerin üstesinden nasıl gelineceği çözülmemiş bir sorundur.
- ii. **Türkiye'ye özel göstergeler geliştirmek önemlidir.** Sosyal içermeye ilişkin uluslararası göstergeler, özellikle **karşılaştırmalar** yapmak ve Türkiye'yi uluslararası sosyal içirme alanında konumlandırmak

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, sosyal içermenin kültür, tarihsel geçmiş ve algıya bağlı olabileceği de anlaşılmaktadır. Bu nedenle, Türkiye hakkında **spesifik sosyal içirme boyutları** geliştirilmelidir **ve** bu boyutların ölçülmesi için **göstergeler** belirlenmelidir. Kayıt dışı faaliyetler, mutlak yoksulluk, kadına şiddet, yaşlılık ve engellilik hakkında yeni göstergeler tanımlanmalıdır ve araçlar, bu göstergelerin ölçülmesi için geliştirilmelidir.

- iii. **Kişisel güvenlik ve gizlilik:** Yaş, bölge, istihdam durumu, engellilik ve hatta bazı etnik ve bölgesel hususları temel alan sürdürülebilir, güvenilir ve karşılaştırılabilir veri setleri oluşturmak önemlidir. **Bu tür detaylı ve sınıflandırılabilir veriler** için talep, **kişisel güvenlik ve gizlilik sorununa yol açmaktadır**. Bu mesele çok önemlidir ve gizlilik oluşturan mekanizmaların geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Bilgileri kullanacak kişiler tanımlanmalı ve "veri toplama" ile etiketleme arasında bir ayrım yapmak için bilgi kullanımı hakkında "etik" geliştirilmelidir.
- iv. **Mevcut veri setleri hakkında sürdürülebilirliğin sağlanması:** TÜİK'in önemli bir değişim süreci geçirdiği ve AB'ye tam üyelik kapsamında 2005 yılından itibaren uluslararası düzeyde karşılaştırılabilir veri setleriyle bağlantılı ciddi düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Bu amaçla geliştirilen veri setlerinin önemli olduğu ve sürdürülebilirliğini sağlayarak devam ettirilmesi gerektiği görülmüştür. Bu gereklilik, kapsamlılık ve karşılaştırılabilirlik bakımından ciddi bir şekilde takip edilmelidir, bu nedenle, izlenebilir, ölçülebilir göstergelerin ve istatistiklerin de Türkiye için kritik öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, **TÜİK dışında toplanan verilerin (sağlık, eğitim, yargı, istihdam vb.) güvenilir ve sürdürülebilir olmadığı** anlaşılmıştır. Yoksulluk gibi bazı konularda çok sayıda ve kapsamlı veri bulunmasına rağmen, bu veriler henüz göstergelere dönüştürülmemiştir. **Yaşlılık ve engellilik gibi konularda veri ve istatistik yeterli değildir.**
- v. **İdari kayıtların geliştirilmesi ve bunların kullanımının teşvik edilmesi:** İdari kayıtların kullanımı, güncel bilgilere erişimi sürekli olarak sağlayabilecektir; ayrıca spesifik konuya ilişkin spesifik araştırmalar için gerekli olan çerçevenin sürdürülmesine de olanak sağlayacaktır. Bu nedenle, **tüm kurumların mümkün olduğunca idari kayıt tutmaları** önerilmektedir; kurumlar, **idari veri toplamaya ilişkin metodolojik yaklaşım ile ilgili olarak TÜİK ile işbirliği yapacaklardır (idari veri toplamaya yönelik metodoloji, TÜİK prosedür ve standartlarıyla uyumlu olacak ve böylece veriler kıyaslanabilir hale gelecektir).**
- vi. **Ölçüm birimi:** Dezavantajlı grupların sosyal içermesini izlemek için kullanılan her bir göstergenin ölçüm birimi **"bireysel" veya "hanehalkı"** temel alınarak revize edilmelidir. Ölçüm biriminin, farklı sosyal içirme durumları için bireysel veya hanehalkı olup olmadığı önemlidir. Hanehalkı üyelerinin kaynaklara erişim seviyesi ile bireylerin (çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler) erişim seviyesi arasında doğrudan bir korelasyon oluşturulması her zaman gerçeği yansıtmaz ve eşitsizlikleri görünmez kılar.
- vii. **Nicelleştirme yerine nitelendirme:** Sosyal içirme göstergelerini geliştirirken ölçülebilir, sayılabilir veri toplamak önemlidir. Bununla birlikte, **sayısal verilerin kalitesi**, sosyal içermenin çok boyutlu yönleriyle ilgili sayısal veriler kadar önemlidir. Öte yandan, kaliteyi ölçmek zordur ve uluslararası karşılaştırmalarda zorluklara neden olabilir, bunun nedeni, tüm zorluklara ilişkin farkındalıkla birlikte kalitenin ölçülmesine yönelik çalışmaların yürütülmesi gerekliliğidir. Nitel ölçülebilir verilerin geliştirilmesine yönelik bu çalışmaların amacı doğrultusunda, psikologlar ve sosyologlar işe alınmalıdır.
- viii. Ayrıca **sosyal içermenin izlenmesi sırasında sosyal dışlanma kaynaklarının da dikkate alınması:** Temel toplumsal yapıdaki özel asli unsurların ne olduğu ve hangi grupların hedeflendiği hususlar da dikkatle

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- izlenmesi gereken hususlar olarak görülmektedir. Bazı bireyler veya gruplar sosyal içermenin konusu olmayabilir, ancak hala sosyal dışlanma uygulamalarından etkileniyor olabilirler. Bu nedenle, sosyal dışlanma konusu/konularının ne/neler olduğunun ve kimleri hedeflediğinin izlenmesi gerekmektedir.
- ix. **Düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesinin** önemi: Tüm alt alanlarda ön plana çıkan husus, hizmetlerin ne kadar erişilebilir olduğu ve bu hizmetleri kullandıktan sonra bu hizmetlere ihtiyaç duyanların yaşamlarında herhangi bir iyileşme yaşanıp yaşanmadığının belirlenmesi olmuştur. Bu tür bir iyileşmenin ölçümü, bazı alanlarda zordur ancak düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulmasıyla mümkün kılınabilir. Bununla birlikte, unutulmaması gereken bir nokta, göstergeler aracılığıyla elde edilen rakamların kaliteye ilişkin çok fazla bir bilgi sağlamadığı hususudur. Sosyal içirme açısından özellikle eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda sağlanan hizmetlerin kalitesi bu hizmetlerden faydalanan bireylerin sayısı kadar önemli olan bir husustur ve bu sadece bu tür izleme ve değerlendirme mekanizmaları ile mümkün olacaktır.
- x. **Sosyal içirme ve kurumlar arası işbirliğinin çok boyutluluğu:** Etkili bir kurumlar arası işbirliği oluşturmak, konu ile ilgili doğru verilere erişilebilmek açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda, etkili veri toplama araçlarının oluşturulması ve idari verileri takip edebilmek için TÜİK ile işbirliği içinde etkili bir metodoloji geliştirilmesi gerekmektedir. İdari kayıtların geliştirilmesi ve bunlardan örnek alınarak derin araştırma yapılması önemli bir seçenektir.
- xi. **Birlikte kullanılacak Sosyal İçerme Bilgi Sistemi (SİBS):** Sosyal içermeye ilişkin göstergeler, sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı değil, politika üreten ve bu politika için program uygulayan tüm kurum ve kuruluşlar için önemlidir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen bütün göstergelerde önerilen bütün göstergelerin paylaşılabilirdiği ortak bir sosyal İçerme Bilgi Sisteminin (SİBS) oluşturulması önemlidir. Bu tür bir bilgi sistemi, üretilen politikaları kolay bir şekilde izlemek ve değerlendirmek için bir temel oluşturabilir.
- xii. **En küçük idari birim temelinde veri derleme:** Sosyal içirme politikalarının kapsamını arttırmak ve genişletmek ve verilerin en küçük idari birim temelinde erişilebilir olduğu bu politikaları izlemek ve değerlendirmek açısından çok önemlidir. TÜİK ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen yukarıda bahsi geçen örneklem anketleri ve araştırmalarından elde edilen il bazlı veri, çok pahalı olduğu için o kadar uygun olmadığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, çalışmalar, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2 bölgelerinde her 5 yılda bir uygulanacak yıllık bazda 5 ili kapsayacak şekilde yürütülebilir. Bu nedenle, her 5 yılda bir illerin yapısını inceleyerek katsayılar hesaplanabilir ve bu katsayılar, il araştırmasının yürütülmediği 5 yılda izdüşüm yöntemi aracılığıyla illere yönelik Düzey 2 araştırma sonuçlarını yansıtmak için kullanılabilir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

24

II. Sosyal içirme göstergeleri

2.1. Yoksulların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi

GÖRELİ GELİR YOKSULLUĞU							
Sıra	Gösterge	Tanım	Veri Toplama Durumu	Veri Toplamada Yetkili Kurum	Veri Toplama Metodolojisi, Örneklem	Son veri Toplama Zamanı	Gösterge Strateji Dokümanı
1	Avrupa 2020 Göstergeleri (AROPE) Yoksulluk riski ya da sosyal dışlanma oranı:	Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayanların toplam sayısı. AB göstergesi bu üç koşulunda hem bir arada	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		hem de ayrı ayrı dikkate alınmasını içerir. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır.					
2	Bileşen (AROPE) Yoksulluk riski oranı:	Ulusal eşdeğer medyan gelirin %60'nın altında olan eşdeğer harcanabilir gelire sahip kişilerin oranıdır. Eş değer medyan geliri hane halkının toplam harcanabilir gelirinin onun eş değer büyüklüğüne bölünmesi biçiminde tanımlanır, hane halkının büyüklüğü ve bileşeninin hesaba katılmasında her bir hane halkına atıfta bulunulur. Eş değerleştirme OECD uyarlanmış ölçeğe göre gerçekleştirilir. Bu yoksulluk eşikleri satın alma gücü paritesine göre tek kişilik hanehalkları ve iki ebeveynli ve iki çocuklu hanehalkları için örneklendirilerek gösterilir. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	10. Kalkınma Planında medyan gelirin %60'ı dikkate alınarak hedef ve gösterge tanımlanmıştır.
3	Bileşen (AROPE) Düşük yoğunlukta yaşayan nüfus (yarı işsiz hane halkları):	Çalışma çağındaki yetişkinlerin (18-59) geçen yıl içinde toplam çalışma potansiyellerinin %20'sinden daha az çalışan hanehalklarında yaşayan 0-59 yaş arası kişilerin oranıdır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır.					ancak gösterge tanımlanmamıştır.
4	Bileşen (AROE) Şiddetli maddesel yoksunluk oranı: En az 9 maddeden 4'ünde eksik olan hane halkında yaşayanların nüfusa oranı:	i)kira ya da kamu kolaylıklarını (faturalarını) ödeme, ii)evin uygun ısınabilmesi, iii)beklenmedik harcamalar ile karşılaşma, iv) gün aşırı et, balık ya da protein eş değeri gıda tüketimi, v) evden uzakta bir haftalık tatil istenmesine rağmen karşılayamaması, vi) bir araba vii) bir çamaşır makinesi, viii) bir renkli TV, ix) bir telefon Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef Yok
5	Hanehalkı tipine göre yoksulluk riski oranı (cinsiyete göre):	Hanehalkı tipi sınıflandırmasında, ayrıştırma çiftler ya da ailelerden daha çok, yetişkinler ve bağımlı olan çocuklara odaklıdır. Hanehalkları yetişkin sayılarına ve bağımlı çocuk sayılarına göre kategorilere ayrılırlar. Bağımlı çocuklar iki gruba ayrılırlar. 16 yaş altı ve 16-24 yaş grubu. Çeşitli inceleme gruplarına göre hane halkları; -Bir kişilik hane halkı ve yaşı 30 dan küçük -Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 30-64	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi)	2015	Hedef Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		-Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 65+ -Bir kişilik hane halkı, erkek -Bir kişilik hane halkı, kadın -Bir kişilik hane halkı, toplam -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok ve yetişkinler 65 yaş altı -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok en az bir yetişkin 65+ -Diğer hane halkları ve bağımlı çocuk yok -Tek kişilik aileler ve bir ya da daha çok bağımlı çocuk -2 yetişkin ve bir bağımlı çocuk -2 yetişkin ve 2 bağımlı çocuk -2 yetişkin ve üç ya da daha çok bağımlı çocuk -Diğer hane halkları ve bağımlı çocuklar şeklinde sınıflandırılmıştır.					
6	Yoksulluk riski eşiği etrafındaki dağılım (cinsiyete göre):	Toplam eşdeğer hanehalkı geliri ulusal medyan gelirin %40, %50 ve %70'in altında olan hanehalkında yaşayan kişilerin sayıdır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi)	2015	Hedef Yok
7	Görelî medyan	Bu gösterge, yoksulluk riski eşiğinin altındaki	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık),	2015	Hedef Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	yoksulluk riski açıklığı:	kişilerin medyan eşdeğer toplam net geliri ile yoksulluk riski eşik değeri arasındaki fark olarak hesaplanır ve yoksulluk eşik değerinin yüzdesi olarak ifade edilmektedir. Bu gösterge cinsiyet ve toplam için hesaplanır.			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		
8	Sürekli yoksulluk riski oranı (cinsiyete göre):	Cari yılda ve geçmiş üç yılın en az iki yılında eşdeğer harcanabilir geliri yoksulluk riski eşiği altında kalan hanehalklarında yaşayan kişilerin oranıdır.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef Yok
9	Zaman içinde bir anda yoksulluk riski içinde olanların oranı (cinsiyete göre):	Verilen herhangi bir t yılı için, (Ör. 1999), zamanın bir anında yoksulluk oranı riskinde kalanlar bu yıldaki eşdeğer toplam net geliri bundan t-3 yıl (1996) önce hesaplanan yoksulluk eşik değerinin altındakiler olarak tanımlanır ve nüfustaki oranları ile belirtilir. Daha sonra enflasyon güncellemesi ile düzeltme yapılır.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef Yok
MUTLAK YOKSULLUK							
10	Günlük kişi başına 1\$, 2.15\$ ve 4.30\$ çizgisi altında kalanlar mutlak	Toplumda günlük gelir/harcaması bu tutarın (satın alma gücü paritesine göre) altında kalanların toplam nüfusa oranıdır. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve	Mevcut	TÜİK	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe Anketi	2015	10. Kalkınma Planı Kişibaşına günlük 4.30\$ eşiğine göre.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	yoksulluk:	istihdam durumuna göre ayrıştırılır.					ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
GELİR EŞİTSİZLİĞİ							
11.	Gelir dağılımı eşitsizliği Gini katsayısı:	Nüfusun birikimli paylarının eşdeğer toplam net gelirden elde edikleri gelir ile ilişkilendirmek için kullanılan bir göstergedir	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	10. Kalkınma Planında hedef ve gösterge tanımlanmıştır.
12	Gelir dağılımı eşitsizliği P80/P20 dilimlerinin pay oranı:	Nüfusun en zengin %20'lik diliminde yer alan grubun gelirinin en fakir %20'lik dilimindeki gelirine oranıdır. Bu değişkende gelir "eşdeğer toplam net geliri" ifade eder.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok
İŞGÜCÜ PİYASASI							
13	Yoksulluk riski oranı istihdam durumu, yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre ayrıştırma (ARÖPE Tekrar):	Yoksulluk riskinde olanları ve/veya maddesel yoksunlukta olanların ve/veya düşük yoğunlukta çalışanların oranı istihdam durumu dikkate alınarak. İstihdam durumu; aktif, aktif olamayan (işçi, kendi işinde çalışan, tam/yarı zamanlı, kayıtlı, kayıt dışı gibi)	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

14	Çalışan yoksulluk riski oranı (cinsiyet dikkate alınarak):	Bu göstergede çalışan bireyler aylıklı, ücretli ve kendi işinde çalışanlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu kişilerin yoksulluk riskinde olanların oranıdır. Kişisel durum, hanehalkı özellikleri, işteki durum ve işsiz ve aktif olmayanlar dikkate alınarak gösterge analiz edilir.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
15	İşsiz hanehalklarında yaşayan kişiler:	“İşsiz hanehalkında yaşayan kişiler” göstergesi; çalışmaya uygun hanehalklarında hiç kimsenin çalışmadığı 0-65 yaş arasında bireylerin çalışmaya uygun hanehalklarındaki 0-65 yaşındaki bireylerin toplamına oranının yüzdesini ifade eder. Çalışmaya uygun hanehalkı kavramı ise; “en az bir hanehalkı ferдинin ya 18 ile 24 yaş arasında olup eğitim almadığı ve aktif olmadığı ya da 24 ile 65 yaş arasında olduğunu ifade etmektedir.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
16	Uzun dönem işsizlik oranı (cinsiyete göre):	Uzun dönem işsizlik oranı; uzun dönem işsiz kalanların toplam sayısının (en az 12 ay) yaşları 15-64 arasındaki aktif nüfusta olanların içindeki oranıdır (cinsiyet ve toplam dikkate alınır). Toplam aktif nüfus ya da işgücü toplam	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		çalışan ve işsiz nüfustur. Aktif olmayan kişiler bunun dışındadır.					tanımlanmamıştır.
17	Çok uzun dönem işsizlik oranı (cinsiyete göre):	Uzun dönem işsizlik oranı toplam aktif nüfus içinde uzun dönem işsiz olanların (en az 24 ay) oranıdır(cinsiyet ve toplama göre).	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
18	Sıklıkla yapılan aktivite durumu ve cinsiyete göre yoksulluk riski oranı:	“Sıklıkla yapılan aktivite”; 16 yaş ve büyük bireylere geçen yıl her ay yaptıkları ana aktivitenin ne olduğunu sorgulayan soruyu ifade eder. Bu sorgulama sonucunda bireyler iktisadi olarak aktif (çalışıyor veya işsiz) ve ekonomik olarak inaktif olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bir kişinin ekonomik olarak aktif olabilmesi için en az 6 ay çalışıyor veya işsiz olması gerekir. Bu ayrıştırmadan sonra bir kişinin “ekonomik olarak aktif” olabilmesi için çalıştığı sürenin işsiz kaldığı süreye eşit ya da onu aşması gereklidir. Bu ayrımında sonra “çalışan” bireyler “istihdam edilmiş” ve	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef Yok.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		"serbest çalışanlar (self-employment)" olarak ayrıştırılır (yarıdan fazla süre serbest çalışmış ise). Ekonomik olarak aktif olmayan kişiler "emekli" ya da "diğer ekonomik olarak aktif olmayanlar" olarak iki gruba ayrılır.					
19	Kayıt dışı çalışıp yoksulluk riskinde olanların oranı (cinsiyet, yaş ve işteki duruma göre ayırım) (önerilen gösterge):	Bu gösterge yoksulluk riskinde olup kayıt dışı çalışanların oranını göstermektedir	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
SAĞLIK							
20	Kendi sağlık durumunu belirlemesine göre yoksulluk riski oranı, cinsiyet ve yaş gurubu (AROPE tekrarı):	Yoksulluk riskinde olanları ve/veya maddesel yoksunlukta olanların ve/veya düşük yoğunlukta çalışanların kendi sağlık durumunu belirlemesidir.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok
21	Gelir düzeylerine	Gelire göre sağlık eşitsizliği göstergesi olarak	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık),	2015	Sağlık Bakanlığı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	göre kendi sağlık durumunun belirlenmesi:	Laeken göstergelerinde geçici olarak kullanılan bir göstergedir. En zengin ve en fakir dilimlerde yer alan 16 yaş ve üzeri kişilerin sağlığını kötü ya da çok kötü olarak tarif edenlerin oranıdır. EuroStat hala bu göstergenin kullanılabilirliği ve uygunluğu konusunda çalışma yürütmektedir, bu çalışma sosyal koruma komitesinin bir alt grubu ile yapılmaktadır.			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		Stratejik Planında (2013-2017) hedef var ancak bu hedefler yoksul temelli değil tüm toplumu kapsayıcı şekildedir.
22	Tıbbi bakım/tedavi ihtiyaçlarını karşılanmadığı beyan edenler:	Maddi engeller, bekleme süresi ve ulaşımın çok uzak olması gibi 3 nedenle tıbbi tedavisi karşılanmadığını beyan edenler. Bu gösterge bakın hizmetlerinden faydalanma bilgisi (son 12 ayda kaç defa doktora gidildiği gibi) ile analiz edilmelidir.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) hedef var ancak bu hedefler yoksul temelli değil tüm toplumu kapsayıcı şekildedir.
23	Kronik hastalığı olup yoksulluk riskinde olanların	Şeker, tansiyon ve kalp gibi kronik hastalığı olup yoksulluk riskinde olanların oranıdır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	oranı (öneri gösterge) (cinsiyete göre):				Koşulları Anketi		2017) hedef var ancak bu hedefler yoksul temelli değil tüm toplumu kapsayıcı şekildedir.
24	Katastrofik sağlık harcamaları nedeniyle yoksul olanların oranı (öneri gösterge):	Hanehalklarının yaptığı sağlık harcamaları nedeniyle yoksulluk riski altında kalanların oranıdır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı 2013-2017 hedef ve gösterge tanımlanmıştır.
EĞİTİM							
25	Yoksulluk riski oranı eğitim durumu, yaş, cinsiyet ve istihdam durumu göre ayrıştırma (AROPE tekrar):	Yoksulluk riskinde olanları ve/veya maddesel yoksunlukta olanların ve/veya düşük yoğunlukta çalışanları oranı.İstihdam durumu; aktif, aktif olamayan (işçi, kendi işinde çalışan, tam/yarı zamanlı, kayıtlı, kayıt dışı gibi), eğitim durumu, yaş ve cinsiyet ayrımına göre göstergedir.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
26	Düşük eğitim	25-64 arasında olup ISCED'e (International	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık),	2015	ASPB Strateji

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

35

	düzeyinde olan bireyler, cinsiyet:	Standard Classification of Education) göre 2 ve daha az düzeyde olanlardır. 2 ve daha düşük düzey okul öncesi, ilköğretim ve düşük ortaokul düzeyini içermektedir.			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
27	Eğitim ve kurslarda yer almayan erken yaşta eğitimi terk edenler:	Eğitimi ya da kursları terk edenler göstergesi ISCED-2 seviyesinde ve 18-24 yaşlarındaki toplam nüfus içinde yer alanların oranı olarak tanımlanır ve eğitime ya da kurslara devam etmeyenlerden oluşur.	Mevcut	TÜİK	Yetişkin Eğitim Araştırması (2007, 2012)		ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
YOKSULLUK ve BARINMA							
28	Yiyecek Yoksulluğu:	Yiyecek yoksulluğu çizgisi nüfusun üçüncü ve dördüncü ondalık dilimlerinde kullanılan en güncel 80 adet tüketilen ürünler için gerçek miktarlarının kullanılması ile geliştirilmiştir. Ülkenin ortalama fiyat araştırmasına göre fiyatlandırılır ve hanehalkı bütçe anketinde aile büyüklükleri ve tüketim göz önünde alınarak ortaya çıkarılan yoksulluk çizgisidir.	Mevcut	TÜİK	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

36

29	Maddesel Yoksunluğun Derinliği:	“Maddesel yoksunluğun” göstergesi için kullanılan dokuz unsur ile ilgili olarak, nüfusun bunlardan yoksun olanlarının ağırlıklandırılmamış ortalamasıdır.	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok.
30	Barınma Maliyeti Yükleme Oranı:	Toplam barınma maliyetinin (barınma maliyetinin neti) toplam hane halkı harcanabilir gelirinin %40’ını temsil eden hanede yaşayan nüfusun oranı. Barınma maliyetleri ev sahipleri ve kira ödemeleri için ipotek faiz ödemeleri (vergi indirimlerinden sonra oluşan net değer) ve kiralayanlar için toplam barınma imtiyazları, kira ödemeyen hane halkları için barınma imtiyazlarıdır. Zorunlu hizmetler ve ücretler (kanalizasyon, çöp toplama, vb, bina sigortasını, düzenli bakım ve tamir, vergiler ve temel hizmetleri (su, elektrik, gaz ve ısıtma) içermektedir. İpotek için anapara ödemelerini içermemektedir. Barınma harcamaları kira imtiyazlarını içerir (kiracılara kamu otoriteleri tarafından verilen geçici ya da uzun dönemli transferlerdir) ve ev sahiplerine verilen	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		imtiyazlar (nominal barınma maliyetlerini hafifletmek için kamu tarafından verilir), uygulamada, ipotek için ödenen paraların geri verilmesinde uygulanmaktadır.					
31	Aşırı Kalabalıklık Oranı:	Aşırı kalabalık hane halkında yaşayan kişilerin oranı, tüm hane halklarında, sadece tek bireyden oluşan hane halkları hariç. Eğer hanehalkının kullanımında en az aşağıdaki durumlarda biri sağlanmıyorsa, bir kişinin aşırı kalabalık hane halkında yaşadığı düşünülebilir, Hane halkı için bir oda Bir çift için bir oda 18+ bir kişi için bir oda 12-17 yaş arasındaki aynı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12-17 yaş aralığında farklı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12 yaş altında iki kişi için bir oda	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Hedef yok.
32	UNSURLARA GÖRE Barınma Yoksunluğu:	Barınmada yoksunluğu unsurları yaşayan nüfusun oranı ve bu unsurların sayısına göre, Barınma yoksunluğu unsurları şunlardan	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam	2015	Hedef yok.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		meydana gelir: akan çatı, bozuk duvar/yerler/temel, ya da çürük çerçeveler ve yer döşemeleri, evde duş ya da banyo olmaması, hane halkı için evde tuvalet olmaması, evin çok karanlık olmasıdır.			Koşulları Anketi		
SOSYAL İÇERME POLİTİKALARI							
33	Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Sosyal Transferlerin Etkisi:	Sosyal transferlerden dolayı yoksulluk riski oranındaki yüzde azalma sosyal transfer öncesi ve sonrasındaki yoksulluk riski oranı arasındaki farkın yüzdesi olarak hesaplanır	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
34	Milli Gelirin Yüzdesi Olarak Kamu ve Özel Kesim Sosyal Harcamaları:	Sosyal harcamalar nakit destekleri, direkt mal ve hizmet sağlaması, sosyal amaçlar için vergi avantajlarını içerir. Destekler düşük gelirli hane halklarını, yaşlıları, engellileri, hasta, işsiz ve genç kişileri kapsar.	Mevcut	Maliye Bakanlığı	Bütçe İstatistikleri (Yıllık)	2014	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge tanımlanmıştır.
35	Milli Gelir Yüzdesi Olarak Aileye Yapılan Yardımlar Şeklindeki Kamu	Kamu harcamaları içindeki aileye yönelik sosyal yardımları ifade eder. Buna aileler ve çocuklar için özel finansal destekler de dahildir.	Mevcut	Maliye Bakanlığı	Bütçe İstatistikleri (Yıllık)	2014	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	Harcamaları:						ancak gösterge tanımlanmamıştır.
36	2000-2014 Arası Risk/İhtiyaç Grupları için Sosyal Koruma Desteklerinin Dağılımları (Means-tested-non means tested dağılımı)	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre oluşturuldu. Bu sistem ile sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırıldı: 1.Hastalık/Tedavi, 2. Engellilik, 3. Yaşlılık, 4. Hayatta Kalma, 5 Aile/Çocuk, 6. İşsizlik, 7. Barınma, 8. Sosyal dışlanma ve diğer durumlarda sınıflandırılama.	Mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri		ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
37	2000-2014 Arası Risklere /İhtiyaç Gruplarına Göre Ayni ve Nakdi Sosyal Koruma Yardımlarının Dağılımı:	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre oluşturulmuştur. Bu sistem ile sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırmaktadır. (Üstteki değişkenle aynıdır)	Mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri		ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
38	2000-2014 Arası Sosyal Korumaya Göre Destek	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre	Mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri		ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

40

	Türlerinde Harcamaların Dağılımı:	oluşturuldu. Bu sistem ile sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırmaktadır. (Üstteki değişkenle aynıdır)					almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
39	Toplam Sağlık Harcamaları İçerisinde Kamu ve Özel Harcamalarının Oranı:	a)Hükümet harcamalarını içeren toplam kamu harcamaları HF.1.1(Merkezi hükümet H.F.1.1.1, eyalet/bölgesel hükümet) HF.1.1.2 ve yerel/belediye yönetimi HF.1.1.2) ve sosyal güvenlik fonları HF.1.2) b)Özel sağlık sigortasını içeren toplam özel harcamalar(özel sosyal sigortalar HF:2.1 + sosyal sigortadan farklı özel sigortalar HF:2.2) ve cepten ödemeler dışında özel hane halkları ve kar gütmeyen kuruluşlar, Mesleki sağlık hizmetlerini sağlayan özel şirketlerden farklı olan özel şirket sağlık sigortaları c)Özel sağlık sigortaları harcamaları d)Cepten çıkan sağlık harcamaları Toplam sağlık harcamalarının oranı	Mevcut		1999-2014 Sağlık Harcamaları Göstergeleri		Hedef yok.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

2.2. Çocukların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi

GÖRELİ GELİR YOKSULLUĞU							
Sıra	Gösterge	Tanım	Veri Toplama Durumu	Veri Toplama da Yetkili Kurum	Veri Toplama Metodolojisi, Örneklem	Son veri Toplama Zamanı	Gösterge Strateji Dokümanı
1	Avrupa 2020 Göstergeleri (AROE) Yoksulluk riski ya da sosyal dışlanma oranı <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Yoksulluk riski ya	Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayanların toplam sayısı. AB göstergesi bu üç koşulunda hem bir arada hem de ayrı ayrı dikkate alınmasını içerir. Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef genel olarak (çocuk vurgusu yapılmadan) yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	da sosyal dışlanma yaşayan nüfusun içinde 0-17 yaş arası çocukların oranı	Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayan 0-17 yaş aralığındaki çocukların toplam sayısı. Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumuna göre ayrıştırılır.					
2	Bileşen (AROPE) Yoksulluk riski oranı	Ulusal eşdeğer medyan gelirin %60'nın altında olan eşdeğer harcanabilir gelire sahip kişilerin oranıdır. Eş değer medyan geliri hane halkının toplam harcanabilir gelirinin onun eş değer büyüklüğüne bölünmesi biçiminde tanımlanır, hane halkının büyüklüğü ve bileşeninin hesaba katılmasında her bir hane halkına atıfta bulunulur. Eş değerlendirme OECD uyarlanmış ölçeğe göre gerçekleştirilir. Bu yoksulluk eşikleri satın alma gücü	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	10. Kalkınma Planında medyan gelirin %60'ı dikkate alınarak hedef ve gösterge tanımlanmıştır. Ancak özel olarak çocuklar için hedef ve gösterge tanımlanmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	<u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Yoksulluk riski yaşayan 0-17 yaş arası çocukların oranı	paritesine göre tek kişilik hanehalkları ve iki ebeveynli ve iki çocuklu hanehalkları için örneklendirilerek gösterilir. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Ulusal eşdeğer medyan gelirin %60'nın altında olan eşdeğer harcanabilir gelire sahip kişilerin içinde 0-17 yaş aralığındaki çocukların oranı. Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumuna göre ayrıştırılır.					
3	Bileşen (AROPE) Düşük yoğunlukta yaşayan nüfus (yarı işsiz hane halkları)	Çalışma çağındaki yetişkinlerin (18-59) geçen yıl içinde toplam çalışma potansiyellerinin %20'sinden daha az çalışan hanehalklarında yaşayan 0-59 yaş arası kişilerin oranıdır.	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır. Özel olarak çocuklar için

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	<u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Çalışma yoğunluğu düşük nüfus içinde (yarı işsiz hane halkları) 0-17 yaş arası çocukların oranı	Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Çalışma çağındaki yetişkinlerin (18-59) geçen yıl içinde toplam çalışma potansiyellerinin %20'sinden daha az çalışan hanehalklarında yaşayan 0-17 yaş arası kişilerin oranıdır. Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumuna göre ayrıştırılır.	mevcut değil)				hedef ve gösterge tanımlanmamıştır.
4	Bileşen (AROE) Şiddetli maddesel yoksunluk oranı	Aşağıdaki 9 maddeden en az 4'ünde eksik olan hane halkında yaşayanların nüfusa oranı: i)kira ya da kamu kolaylıklarını (faturalarını) ödeme, ii)evin uygun ısınabilmesi, iii)beklenmedik harcamalar ile karşılaşma, iv) gün aşırı et, balık ya da protein eş değeri gıda	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

45

	<u>ÇOCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u> Şiddetli maddesel yoksunluk olan hanelerde yaşayan 0-17 yaş arası çocukların oranı	tüketimi, v) evden uzakta bir haftalık tatil istenmesine rağmen karşılayamaması, vi) bir araba vii) bir çamaşır makinesi, viii) bir renkli TV, ix) bir telefon Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Aşağıdaki 9 maddeden en az 4'ünde eksik olan hane halkında yaşayan 0-17 yaş aralığındakilerin nüfusa oranı: i)kira ya da kamu kolaylıklarını (faturalarını) ödeme, ii)evin uygun ısınabilmesi, iii)beklenmedik harcamalar ile karşılaşma, iv) gün aşırı et, balık ya da protein eş değeri gıda tüketimi, v) evden uzakta bir haftalık tatil istenmesine rağmen karşılayamaması, vi) bir araba vii) bir çamaşır makinesi, viii) bir renkli TV, ix) bir telefon					
--	---	--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

46

		Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumuna göre ayrıştırılır.					
5	Hanehalkı tipine göre yoksulluk riski oranı (cinsiyete göre)	Hanehalkı tipi sınıflandırmasında, ayrıştırma çiftler ya da ailelerden daha çok, yetişkinler ve bağımlı olan çocuklara odaklıdır. Hanehalkları yetişkin sayılarına ve bağımlı çocuk sayılarına göre kategorilere ayrılırlar. Bağımlı çocuklar iki gruba ayrılırlar. 16 yaş altı ve 16-24 yaş grubu. Çeşitli inceleme gruplarına göre hane halkları; -Bir kişilik hane halkı ve yaşı 30 dan küçük -Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 30-64 -Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 65+ -Bir kişilik hane halkı, erkek -Bir kişilik hane halkı, kadın -Bir kişilik hane halkı, toplam -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok ve yetişkinler 65 yaş altı -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok en az bir	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi)	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	<u>ÇOCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u> Hanehalkı tipine göre yoksulluk riski olanların içinde 0-17 yaş aralığındaki çocukların oranı: (cinsiyete göre)	yetişkin 65+ -Diğer hane halkları ve bağımlı çocuk yok -Tek kişilik aileler ve bir ya da daha çok bağımlı çocuk -2 yetişkin ve bir bağımlı çocuk -2 yetişkin ve 2 bağımlı çocuk -2 yetişkin ve üç ya da daha çok bağımlı çocuk -Diğer hane halkları ve bağımlı çocuklar şeklinde sınıflandırılmıştır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Hanehalkı tipi sınıflandırmasında, ayrıştırma çiftler ya da ailelerden daha çok, yetişkinler ve bağımlı olan çocuklara odaklıdır. Hanehalkları yetişkin sayılarına ve bağımlı çocuk sayılarına göre kategorilere ayrılırlar. Buradaki bağımlı çocukların 17 yaş altı olarak tanımlanması önerilmektedir.					
--	--	--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

48

	Çeşitli inceleme gruplarına göre hane halkları; -Bir kişilik hane halkı ve yaşı 30 dan küçük -Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 30-64 -Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 65+ -Bir kişilik hane halkı, erkek -Bir kişilik hane halkı, kadın -Bir kişilik hane halkı, toplam -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok ve yetişkinler 65 yaş altı -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok en az bir yetişkin 65+ -Diğer hane halkları ve bağımlı çocuk yok -Tek kişilik aileler ve bir ya da daha çok bağımlı çocuk -2 yetişkin ve bir bağımlı çocuk -2 yetişkin ve 2 bağımlı çocuk -2 yetişkin ve üç ya da daha çok bağımlı çocuk -Diğer hane halkları ve bağımlı					
--	---	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		çocuklar şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu hane halklarının içinde 0-17 yaş aralığında çocukların olduğu hanelere odaklanılacaktır.					
6	Sürekli yoksulluk riski oranı (cinsiyete göre): <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Sürekli yoksulluk riski oranı (cinsiyete göre)	Cari yılda ve geçmiş üç yılın en az iki yılında eşdeğer harcanabilir geliri yoksulluk riski eşiği altında kalan hanehalklarında yaşayan kişilerin oranıdır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Cari yılda ve geçmiş üç yılın en az iki yılında eşdeğer harcanabilir geliri yoksulluk riski eşiği altında kalan hanehalklarında yaşayan 0-17 yaş arası çocukların oranı	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.
7	Zaman içinde bir anda yoksulluk riski içinde olanların oranı (cinsiyete göre):	Verilen herhangi bir t yılı için, (Ör. 1999), zamanın bir anında yoksulluk oranı riskinde kalanlar bu yıldaki eşdeğer toplam net geliri bundan t-3 yıl (1996) önce hesaplanan yoksulluk	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

50

	<u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Zaman içinde bir anda yoksulluk riski içinde olanlarda 0-17 yaş arasındaki çocukların oranı	eşik değerinin altındakiler olarak tanımlanır ve nüfustaki oranları ile belirtilir. Daha sonra enflasyon güncellemesi ile düzeltme yapılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Verilen herhangi bir t yılı için, (Ör. 1999), zamanın bir anında yoksulluk oranı riskinde kalanlar bu yıldaki eşdeğer toplam net geliri bundan t-3 yıl (1996) önce hesaplanan yoksulluk eşik değerinin altındakilerin içindeki 0-17 yaş aralığındaki çocukların oranı olarak tanımlanabilir. Daha sonra enflasyon güncellemesi ile düzeltme yapılır.	mevcut değil)				hedef de yoktur.
8	0-17 yaşta en az bir fert bulunan ve düşük aile refahı olan hane oranı	Hanenin araba ve bilgisayara sahip olması, tatil sıklığı ve çocuğun kendi odasına sahip olmasını temel alan gösterge için 11, 13, 15 yaş çocukların verileri kullanılmaktadır.	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

			değil)				
9	Yardım alan hane oranı <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> 0-17 yaşta en az bir fert bulunan ve yardım alan hane oranı	Başka kişi (komşu, akraba, vb.), kurum veya kuruluşlardan (sosyal yardım vakıfları vb.) geçimine etki edecek düzeyde yardım alan hane oranı ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Başka kişi (komşu, akraba, vb.), kurum veya kuruluşlardan (sosyal yardım vakıfları vb.) geçimine etki edecek düzeyde yardım ve 0-17 yaşta en az bir fert bulunan hane oranı Başka kişi (komşu, akraba, vb), kurum veya kuruluşlardan (sosyal yardım vakıfları vb.) geçimine etki edecek düzeyde yardım alan ve 0-17 yaşta en az bir fert bulunan hane oranı	Mevcut (Çocuk için ayrıca belirtilmiş olarak mevcut değil)	TÜİK	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe Anketi	2015	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planında yardım alan hane oranını arttırmaya yönelik hedefler belirtilmiştir. Bu bağlamda çocuğa ilişkin özel vurgu eğitim ve sağlık yardımları çerçevesinde ortaya çıkmaktadır.
10	Cinsiyet ve yaş grubuna göre yoksul çocuk sayısı ve yoksulluk oranı	Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin %60 kriterine göre	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planında hedef yer almaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

52

MUTLAK YOKSULLUK							
11	Günlük kişi başına 1\$, 2.15\$ ve 4.30\$ çizgisi altında kalanlar mutlak yoksulluk: <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Mutlak yoksulluğun olduğu hanelerde yaşayan çocukların oranı:	Toplumda günlük gelir/harcaması bu tutarın (satın alma gücü paritesine göre) altında kalanların toplam nüfusa oranıdır. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Günlük kişi başına 1\$, 2.15\$ ve 4.30\$ çizgisi altında kalan hanelerde yaşayan 0-17 yaş arasındaki çocukların oranı Toplumda günlük gelir/harcaması bu tutarın (satın alma gücü paritesine göre) altında kalanların toplam nüfusa oranıdır. Cinsiyet, yaş grubu ve eğitim durumu durumuna göre ayrıştırılır.	Mevcut	TÜİK	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe Anketi	2015	10. Kalkınma Planı Kişibaşına günlük 4.30\$ eşiğine göre. ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır. Ancak belirtilen hedef ve göstergede çocuk vurgusu bulunmamaktadır.
BARINMA							

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

53

12.	Aşırı kalabalık hanelerde yaşayanların oranı	Aşırı kalabalık hane halkında yaşayan 0-17 yaş aralığındaki kişilerin oranı, tüm hane halklarında, sadece tek bireyden oluşan hane halkları hariç. Eğer hanehalkının kullanımında en az aşağıdaki durumlarda biri sağlanmıyorsa, bir kişinin aşırı kalabalık hane halkında yaşadığı düşünülebilir, Hane halkı için bir oda Bir çift için bir oda 18+ bir kişi için bir oda 12-17 yaş arasındaki aynı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12-17 yaş aralığında farklı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12 yaş altında iki kişi için bir oda toplam net gelirden elde edikleri gelir ile ilişkilendirmek için kullanılan bir göstergedir.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.
	<u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ</u>	<u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN</u>					

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

54

	<u>GÖSTERGE</u> Aşırı kalabalık hanelerde yaşayan çocukların oranı	<u>TANIMI</u> Aşırı kalabalık hane halkında yaşayan 0-17 yaş aralığındaki kişilerin oranı, tüm hane halklarında, sadece tek bireyden oluşan hane halkları hariç. Eğer hanehalkının kullanımında en az aşağıdaki durumlarda biri sağlanmıyorsa, bir kişinin aşırı kalabalık hane halkında yaşadığı düşünülebilir, Hane halkı için bir oda Bir çift için bir oda 18+ bir kişi için bir oda 12-17 yaş arasındaki aynı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12-17 yaş aralığında farklı cinsiyetli iki kişi için bir oda 12 yaş altında iki kişi için bir oda toplam net gelirden elde edikleri gelir ile ilişkilendirmek için kullanılan bir göstergedir					
13	Unsurlara Göre	Barınmada yoksunluğu unsurları	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık),	2015	Genel olarak bu hedef

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

55

	Barınma Yoksunluğu <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Unsurlara göre barınma yoksunluğu yaşayan 0-17 yaş aralığındaki nüfusun oranı	yaşayan nüfusun oranı ve bu unsurların sayısına göre, Barınma yoksunluğu unsurları şunlardan meydana gelir: akan çatı, bozuk duvar/yerler/temel, ya da çürük çerçeveler ve yer döşemeleri, evde duş ya da banyo olmaması, hane halkı için evde tuvalet olmaması, evin çok karanlık olmasıdır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Barınmada yoksunluğu unsurları yaşayan nüfusun oranı ve bu unsurların sayısına göre, Barınma yoksunluğu unsurları şunlardan meydana gelir: akan çatı, bozuk duvar/yerler/temel, ya da çürük çerçeveler ve yer döşemeleri, evde duş ya da banyo olmaması, hane halkı için evde tuvalet olmaması, evin çok karanlık olmasıdır.			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.
14	Kötü çevre koşulların	Yaşadıkları evde gürlü tüfe çamurlan ve	Mevcut	Türkiye	Yıllık	2015	Genel olarak bu hedef

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

56

dayaşayanların oranı	yaşadıkları bölgedeki kirliliğe maruz kalan çocuklar. (Bölgede çöp, çamur, çevre kirliliği, Vandalizm vb. nin olması) Bölgesel çevre koşullarına yaşanılan yerin durumuna ait Avrupa ülkeleri için 'komşularınızdan ya da dışarıdan gürültü gelmekte midir?', 'trafik ya da fabrikalar vb. nedeniyle çevre kirliliği veya benzer bir problem yaşamaktasınız?', Avustralya için 'yaşadığınız bölgede Vandalizm, kirlilik veya trafik gürültüsü varmı?' Japonya için 'komşularınızdan gelen sesler duyulmakta mıdır?', Amerika için 'sokak gürültüsü veya yağmurun trafik gürültüsü duyulmakta mıdır?', 'yaşadığınız sokakta çöpleriğinizi var mıdır?', 'terkedilmiş, boş bin ve evler varmıdır?', 'kök koku, sis, duman varmıdır?'		Belediye ve Yerel Birliği			strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.
<u>COCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u>						

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

57

Kötü çevre koşullarının dayatılan çocukları nolanı	gibi sorularla ölçülmüştür. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Yukarıda ifade edilen bölgesel koşullarda yaşayan 0-17 yaş aralığındaki çocukların tüm çocuklara oranları 0-17 yaş kötü yaşam koşullarında bulunana evlerde yaşayan çocukların yüzdesi Yaşadıkları evde gürültü ve çamurlan ve yaşadıkları bölgedeki kirliliğe maruz kalan çocuklar. (Bölgede çöp, çamur, çevre kirliliği, Vandalizm vb. nin olması) Bölgesel çevre koşullarına maruz olan yerinde yaşamayan Avrupa ülkeleri için 'komşularınızda da dışarıda gürültü gelmekte midir?', 'trafik ya da fabrikalar vb. nedeniyle çevre kirliliği ve ya benzer bir problem yaşamaktasınız?', Avustralya için					
--	---	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

58

		'yaşadığınız bölgede Vandalizm, kirlilik ve yata trafiki gürültüsü varmı?' Japonya için 'komşularınızdan engelliler duyulmak tamıdır?', Amerika için 'sokak gürültüsü veya yoğun trafiki gürültüsü duyulmak tamıdır?', 'yaşadığınız sokakta çöpiyiğinları varmıdır?', 'terkedilmiş, boş bin ve evleri varmıdır?', 'kökü koku, sis, duman varmıdır?' gibi sorularla ölçülmüştür. Bu bölgesel koşullarda yaşayan çocukların tüm çocuklara oranları kullanılmıştır.					
İŞGÜCÜ PİYASASI							
15	Yoksulluk riski oranı istihdam durumu, yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre ayrıştırma (ARPE Tekrar):	Yoksulluk riskinde olanları ve/veya maddesel yoksunlukta olanların ve/veya düşük yoğunlukta çalışanların oranı istihdam durumu dikkate alınarak.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Genel olarak bu hedef strateji belgelerinde bulunmamaktadır, strateji belgelerinde bu açıdan çocuklara odaklanan bir hedef de yoktur.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	<u>ÇOCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u> Yoksulluk riski oranı yaş, cinsiyet ve eğitim durumuna göre ayırıştırma	olamayan (işçi, kendi işinde çalışan, tam/yarı zamanlı, kayıtlı, kayıt dışı gibi) Yoksulluk riskinde olan ve/veya maddesel yoksunlukta olan 0-17 yaş arasındaki çocukların oranı					
16	Çalışan yoksulluk riski oranı (cinsiyet dikkate alınarak) <u>ÇOCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u> Çalışan yoksulluk riski olan ve 0-17 yaş arası çocuğu olan yetişkinlerin oranı	Bu göstergede çalışan bireyler aylıklı, ücretli ve kendi işinde çalışanlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu kişilerin yoksulluk riskinde olanların oranıdır. Kişisel durum, hanehalkı özellikleri, işteki durum ve işsiz ve aktif olmayanlar dikkate alınarak gösterge analiz edilir. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Yukarıda tanımlanan kişilerin 0-17 yaş arası çocuğu olanların oranı.	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
17	İşsiz	"İşsiz hanehalkında yaşayan kişiler"	Mevcut	TÜİK	Panel (4 yıllık),	2015	ASPB Strateji Planında

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

60

	hanehalklarında yaşayan kişiler	göstergesi; çalışmaya uygun hanehalklarında hiç kimsenin çalışmadığı 0-65 yaş arasında bireylerin çalışmaya uygun hanehalklarındaki 0-65 yaşındaki bireylerin toplamına oranının yüzdesini ifade eder. Çalışmaya uygun hanehalkı kavramı ise; “en az bir hanehalkı ferдинin ya 18 ile 24 yaş arasında olup eğitim almadığı ve aktif olmadığı ya da 24 ile 65 yaş arasında” olduğunu ifade etmektedir. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI 0-17 yaş aralığında çocukların yaşadığı ve çalışmaya uygun hanehalklarında hiç kimsenin çalışmadığı 0-65 yaş arasında bireylerin çalışmaya uygun hanehalklarındaki 0-65 yaşındaki bireylerin toplamına oranının yüzdesini ifade eder.			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		(2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge ne genel olarak ne de çocuklar için ayrı olarak tanımlanmamıştır.
18	Sıklıkla yapılan	“Sıklıkla yapılan aktivite”; 16 yaş ve	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık),	2015	Hedef Yok.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

aktivite durumu ve cinsiyete göre yoksulluk riski oranı	büyük bireylere geçen yıl her ay yaptıkları ana aktivitenin ne olduğunu sorgulayan soruyu ifade eder. Bu sorgulama sonucunda bireyler iktisadi olarak aktif (çalışıyor veya işsiz) ve ekonomik olarak inaktif olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bir kişinin ekonomik olarak aktif olabilmesi için en az 6 ay çalışıyor veya işsiz olması gerekir. Bu ayrıştırmadan sonra bir kişinin “ekonomik olarak aktif” olabilmesi için çalıştığı sürenin işsiz kaldığı süreye eşit ya da onu aşması gereklidir. Bu ayırmada sonra “çalışan” bireyler “istihdam edilmiş” ve “serbest çalışanlar (self-employment)” olarak ayrıştırılır (yarıdan fazla süre serbest çalışmış ise). Ekonomik olarak aktif olmayan kişiler “emekli” ya da “diğer ekonomik olarak aktif olmayanlar” olarak iki			Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		
<u>ÇOCUĞA</u> <u>UYARLANMIŞ</u> <u>GÖSTERGE</u>						

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	Sıklıkla yapılan aktivite durumu ve cinsiyete göre yoksulluk riski oranı	gruba ayrılır. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI “Sıklıkla yapılan aktivite”; 16 yaş ve büyük bireylere geçen yıl her ay yaptıkları ana aktivitenin ne olduğunu sorgulayan soruyu ifade eder. (yaşa göre ayrılmış: 16 ve 17 yaşlarındaki çocuklar için)					
19	Kayıt dışı çalışan yoksulluk riskinde olanların oranı (cinsiyet, yaş ve işteki duruma göre ayırım) (önerilen gösterge) <u>ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGE</u> Kayıt dışı çalışan yoksulluk riskinde	Bu gösterge yoksulluk riskinde olup kayıt dışı çalışanların oranını göstermektedir. ÇOCUĞA UYARLANMIŞ GÖSTERGENİN TANIMI Bu gösterge yoksulluk riskinde olup	Mevcut	TUİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) genel olarak bu hedef yer almaktadır, ancak gösterge tanımlanmamıştır. Çocuklar için ne hedef ne de gösterge mevcuttur.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	olan 6-17 yaş arası çocukların oranı (cinsiyete göre ayırım)	kayıt dışı çalışan 6-14 ve 15 – 17 yaş aralığında kız ve erkek çocukların oranını göstermektedir.					
20	Ekonomik aktivitelere katılan çocukların yaşa, cinsiyete ve ekonomik aktivite türüne göre oranı	Ekonomik aktivitelere katılan 6-14 ve 15-17 yaş aralığında kız ve erkek çocukların ekonomik aktivite türüne göre oranı	Mevcut	TÜİK	Veri (1994, 1999, 2006 ve 2012 yıllarında) düzensiz olarak toplanmaktadır, Çocuk İşgücü Anketi	2012	Strateji belgelerinde hedef ve gösterge bulunmamaktadır.
21	Yaş grubuna, cinsiyete ve okula gidip gitmeme durumuna göre çalışma aktiviteleri	Ekonomik aktivitelere katılan 6-14 ve 15-17 yaş aralığında kız ve erkek çocukların okula gidip gitmeme durumuna göre ekonomik aktivite türüne göre oranı	Mevcut	TÜİK	Veri (1994, 1999, 2006 ve 2012 yıllarında) düzensiz olarak toplanmaktadır, Çocuk İşgücü Anketi	2012	Strateji belgelerinde hedef ve gösterge bulunmamaktadır.
22	Düşük vasıflı işlerde çalışmayı bekleyen gençler	Düşük vasıflı işlerde çalışmayı bekleyen 15 yaşındaki gençlerin yüzdeleri.	Mevcut	PISA MEB	3 yıllık	2015	Strateji belgelerinde hedef ve gösterge bulunmamaktadır.
SAĞLIK							

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

64

23	Doğumdayaşambek lentisi	Doğumdan sonra hayatının geri kalanında geçerli ölüm şartlarına maruz kalmadığı düşünüldüğünde bir kişinin yaşaması beklenen yıllarının ortalaması	Mevcut	TÜİK	Hayat tabloları	2014	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013- 2017) hedef yok.
24	Sağlık kuruluşlarınd a gerçekteşendoğ u mlarınoranı	Sağlık kuruluşlarında gerçekteş en doğumların tüm doğumlara oranı	Mevcut	Sağlık Bakanlığı	Sağlık İstatistikleri Yıllığı, TNSA, Türk Halk Sağlığı Kurumu	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) bu hedef ve eğitimli sağlık personeli tarafından yaptırılan doğum oranına ilişkin hedef bulunmaktadır.
25	Düşükdoğum kilosuaranı	2,5 kilonun altındaki doğum kiloları düşük doğum kilosu olarak sayılmıştır. Doğum kilosu 2,5 kg dan düşük olan bebeklerin tüm bebeklerdeki yüzdesi. Çoklu doğumdan kaynaklı veriler (ikiz, üçüz vb.) düşük doğum kilolarına dahil edilmemiştir..	Mevcut	TÜİK SağlıkBak anlığı Türkiye Halk Sağlık Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire	Sağlık İstatistikleri Yıllığı, TNSA, Türk Halk Sağlığı Kurumu	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) gösterge ve hedef bulunmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

				Başkanlı ı			
26	Bebekölümlerisayısı	Her 1.000 canlıdoğumda 1. yaşagirmedengerçekleşenölümsayısı (cinsiyet ve bölgeye göre ayrıştırılmış)	Mevcut	TÜİK	Yıllık, Ölüm İstatistikleri	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
27	Bebekölümhızı	Bin canlıdoğumbaşınadüşenbebek ölümüsayıdır.	Mevcut	TÜİK	Yıllık, Ölüm İstatistikleri	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
28	Beşyaşaltıçocuklara rasındanüfusakayıtlı olmayançocukların yüzdesi	(bölge, yerleşimyerivecinsiyetegöreyüzdesi)	Mevcut	HÜNEE	Beş yıllık, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)	2013	Bu göstergeye ilişkin hedef bulunmamaktadır.
29	Beşyaşaltıçocukölümü	Belli biryılıçindebeşyaşını tamamlamadan (0-4 yaş) meydanagelençocukölümüdür (cinsiyetvebölgeyegöreayrıştırılmış)	Mevcut	HÜNEE	Beş yıllık, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)	2013	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
30	18-23 ay arası tam aşıllı çocukların	(cinsiyete, yaşa, bölgeye göre ayrıştırılmış)	Mevcut	Sağlık Bakanlığı	Yıllık, Sağlık İstatistikleri Yıllığı	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planında (2013-2017)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

66

	oranı						gösterge ve hedef belirtilmiştir.
31	Çocukların (7 - 8 Yaş) yerleşimyerlerine göre revücutağırlığı, boy uzunluğu ve beden kitle indeksi Z-skorlarının dağılımı	(cinsiyete, yaşa, bölgeye, boy, yaş ve ağırlığa göre ayrıştırılmış)	Mevcut	Sağlık Bakanlığı	Yıllık, Sağlık İstatistikleri Yıllığı	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
32	Obezite oranı	0-17 yaş arası vücut kitle endeksi	Mevcut	Sağlık Bakanlığı	Yıllık, Sağlık İstatistikleri Yıllığı	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
33	Çocuklarda görülen ağırlık sorunlarının cinsiyet ve yerleşim yeri göre dağılımı (0-6 yaş)	İşitme kaybı, görme kaybı, mental retardasyon, kas iskelet sistemi bozukluğu oranları	Mevcut	TÜİK	İki yıllık, Türkiye Sağlık Araştırması	2014	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir.
34	Çocukların son 6 ay içinde geçirdiği hastalıkların cinsiyet ve yer	Hastalık ve kaza türüne göre dağılım (ishal, alt/üst solunum yolu, kansızlık, vb.)	Mevcut	TÜİK	İki yıllık, Türkiye Sağlık Araştırması	2014	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) bu göstergelere ilişkin hedef

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

67

	leşimyerinegöredağ ılımı						belirtilmiştir.
35	15 yaşındakiçocuklard adüzenlitütün, tütünmamulüiçme, alkolkullanımalışka nlığı, bağımlılıkyapıcımad debağımlılığı		Mevcut	Türkiye Uyuşturu cu ve Uyuşturu cu Bağımlılı ğı İzleme Merkezi, Halk Sağlığı Kurumu	Küresel Yetişkin Tütün Araştırması, Okullarda Madde Kullanımı Araştırma Verileri	2012	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) bu göstergeye ilişkin genel olarak tütün ile mücadele hedefi belirlemiştir.
36	Çocukintiharıoranı	Her 15-19 yaş aralığındaki 100000 çocuktan intihar edenlerin oranı	Mevcut	TÜİK	İntihar İstatistikleri	Yıllık, 2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) bu göstergeye ilişkin genel olarak intiharları önleme hedefi belirlemiştir, çocuk vurgusu bulunmamaktadır.
37	ÇocukHastalıklarıHa stanesisayısı	Çocuk hastalıkları hastanesi ve hasta yatağı sayısı	Mevcut	SağlıkBak anlığı	Sağlık İstatistikleri Yıllığı	2015	Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) gösterge ve hedef belirtilmiştir. Ayrıca

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

68

							bebek dostu hastaneleri artırma hedefi de belirtilmiştir.
38	Adölesandoğurganlı khızı	Adölesandönemolarak tanımlanan 10-19 yaş grubundakidoğumyapan kız çocuklarınınaynıyaş grubundakikız çocuklarına oranıdır. (yaş grubuna göre)	Mevcut	TÜİK	Doğum İstatistikleri	2015	Hedef bulunmamaktadır.
39	Doğumyapançocuk annesayısıve oranı	15-17 yaş aralığındaki anne tarafından gerçekleştirilen doğumlar	Mevcut	TÜİK	Doğum İstatistikleri	2015	Bu göstergeye ilişkin bir hedef bulunmamaktadır.
EĞİTİM							
40	Okula devam eden çocukların faaliyet durumu	Herhangi bir örgün eğitim kurumuna (ilköğretim veya lise ve dengi okul) devam edenler, okula devam ediyor olarak tanımlanmıştır. Tüm ekonomik faaliyetler Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması (NACE Rev 2)'ye göre kodlanmış olup, tarım, sanayi, hizmet olarak 3 ana sektör itibarıyla yayımlanmıştır. Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki	Mevcut	TÜİK	Çocuk İşgücü Anketi	Veri (1994, 1999, 2006 ve 2012 yıllarında) düzensiz	MEB 2015-2019 Stratejik Planında bu konuda bir hedef ve gösterge tanımlanmamıştır. ASPB Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017) ise çocukların okula devamlarını arttırmak yönünde hedefler belirtilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitim; okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.				olarak toplanmaktadır, Çocuk İşgücü Anketi	
41	Okula devam etmeyen çocukların faaliyet durumu	Herhangi bir örgün eğitim kurumuna (ilköğretim veya lise ve dengi okul) devam etmeyenler, okula devam etmiyor olarak tanımlanmıştır. Tüm ekonomik faaliyetler Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması (NACE Rev 2)'ye göre kodlanmış olup, tarım, sanayi, hizmet olarak 3 ana sektör itibarıyla yayımlanmıştır.	Mevcut	TÜİK	Çocuk İşgücü Anketi	Veri (1994, 1999, 2006 ve 2012 yıllarında) düzensiz olarak toplanmaktadır, Çocuk	MEB 2015-2019 Stratejik Planında bu konuda bir hedef ve gösterge tanımlanmamıştır. ASPB Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017) ise çocukların okula devamlarını arttırmak yönünde hedefler belirtilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

						İşgücü Anketi	
42	Brüt ve Net Okullaşma oranı	Brüt Okullaşma Oranı: İlgili öğrenim türündeki tüm öğrenci sayısının ait olduğu öğrenim türündeki teorik yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilir. Net Okullaşma Oranı: İlgili öğrenim türündeki teorik yaş grubunda bulunan öğrencilerin, ait olduğu öğrenim türündeki teorik yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilir. Öğrencilerin bitirdiği yaş temel alınarak; İlköğretimde teorik yaş 6-13, ortaöğretimde teorik yaş 14-16, yükseköğretimde teorik yaş 17-21 olarak kabul edilmiştir. Brüt ve net okullaşma oranı ilköğretim ve ortaöğretim için alınacaktır.	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
43	Zorunlu eğitimde	12 yıllık kademeli zorunlu eğitimde	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim	2015	MEB 2015-2019 Stratejik

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	okullaşma oranı	okullaşma oranı 18.08.1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanun ile 1997/'98 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz, 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile 2012/'13 öğretim yılından itibaren de 12 yıllık kademeli zorunlu eğitime geçilmiştir. Dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ve imam-hatip ortaokullarından oluşan ilköğretim ile ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kademelerinden oluşan eğitim sürecini ifade eder			MEB İstatistikleri		Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
44	Cinsiyete göre brüt okullaşma oranı	Belirli bir öğretim yılında ilgili öğretim türünün kız çocuk brüt okullaşma oranının, aynı öğretim yılında ilgili öğretim türünün erkek çocuk brüt	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		okullaşma oranına olan göreceli büyüklüğünü göstermektedir. İki farklı göstergenin (brüt okullaşma oranlarının) birbirine oranlanmasıyla yapılan hesaplamanın 100 ile çarpılmasıdır.					
45	Eğitim ve öğretimden erken ayrılma oranı	Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisinin (Eurostat) yayınladığı ve hane halkı araştırmasına göre 18-24 yaş aralığındaki kişilerden en fazla ortaokul mezunu olan ve daha üstü bir eğitim kademesinde kayıtlı olmayanların ilgili çağ nüfusuna oranı olarak ifade edilen göstergedir	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
46	Okulu terk etme nedenleri	Okulu terk eden öğrencilerin, okulu terk etme nedenlerine göre yüzdeleri.	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında böyle bir gösterge bulunmamaktadır ancak aynı belgede zorunlu eğitimden ayrılmaların önlenmesine yönelik eğitimden ve öğretimden erken ayrılmaları izleme ve önleme

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

							mekanizmalarının geliştirileceği belirtilmiştir.
47	Devamsızlık oranı	Özürlü ya da özürsüz olarak okulda bulunmama durumunu ifade eder.	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
48	Sınıf tekrarı oranı	Eğitimin herhangi bir kademesinde okunan sınıfın tekrar edilmesi oranını ifade eder.	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
49	Normal eğitim ve ikili eğitim oranları	Normal eğitim tam gün yapılan eğitimidir, ikili eğitim ise aynı okulda ayrı öğrenci gruplarıyla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitim ve öğretimdir	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
50	Eğitim araçlarının yoksunluğu	Eğitim için gerekli olan 8 nesneden 6 tanesinden azına sahip olan 15 yaş çocukların oranları hesaplanmıştır. (çalışma masası, sessiz çalışma ortamı, bilgisayar, eğitimsel (eğitime uygun) yazılım, internet bağlantısı, hesap makinesi, sözlük, okul kitapları). 6	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		tane eğitim gerecinden az sayıda eğitim gerecine sahip olan çocuklar (Cinsiyete, yaşa ve bölgeye göre)					
51	Eğitim kademelerine göre öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı	İlkokul, ortaokul ve ortaöğretimde öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı	Mevcut	MEB	Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmaktadır.
52	Eğitim başarıları ortalaması	Eğitim başarıları ortalaması Eğitim Başarıları (Dünya genelinde 15 yaş grubu bireylerin PISA Okuma, Matematik, Fen Bilimleri puanı ortalaması) Cinsiyete göre ve tüm katılımcıların ortalama puanları verilmiştir.	Mevcut	PISA MEB	3 yıllık	2015	PISA 2009 ulusal ön raporunda gösterge tanımlanmış ve hedef belirtilmiştir.
53	Okuma becerileri okuryazarlığı	Dünya genelinde 15 yaş grubu bireylerin okumanın etkin bir şekilde belirli amaca ve göreve yönelik gerçekleştirme becerileri	Mevcut	PISA MEB	3 yıllık	2015	PISA 2009 ulusal ön raporunda gösterge tanımlanmış ve hedef belirtilmiştir.
54	Matematik okuryazarlığı	Dünya genelinde 15 yaş grubu bireylerin matematiğin önemini	Mevcut	PISA MEB	3 yıllık	2015	PISA 2009 ulusal ön raporunda gösterge tanımlanmış ve hedef

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

75

		tanımlama ve anlama, sağlam temellere dayanan yargılara varma, yapıcı, ilgili ve duyarlı bir vatandaş olarak kendi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde matematikle ilgilenme ve matematiği kullanma konularında kapasiteleri					belirtilmiştir.
55	Fen okuryazarlığı	Dünya genelinde 15 yaş grubu bireylerin sahip olduğu fen bilgisi ve bu bilginin soruları tanımlamak, yeni bilgi edinmek, bilimsel olguları açıklamak, fen ile ilgili konularda kanıtlara dayanan sonuçlar çıkarmak için kullanımı; bilgi edinme ve araştırma amacıyla fenin karakteristik özelliklerini anlayışı, fen ve teknolojinin maddi, düşünsel ve kültürel çevremizi nasıl şekillendirdiğinin farkına varması ve duyarlı bir vatandaş olarak bilimle ilgili konulara be bilimsel fikirlere ilgi göstermesi	Mevcut	PISA MEB	3 yıllık	2015	PISA 2009 ulusal ön raporunda gösterge tanımlanmış ve hedef belirtilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

76

56	Okulu sevme	Gençlere okul ile ilgili hâlihazırda nasıl hissettikleri sorulmuş. Cevap seçenekleri “Çok seviyorum”dan “Hiç sevmiyorum”a sıralanmış. Okulu sevme durumları en yüksek seviyede olan çocukların oranları hesaplanmış.	Veri bulunmamaktadır.				MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmamaktadır.
57	Eğitim hayatında zorbalığa maruz kalma oranı	Dan Olweus’un zorbalık tanımı kullanılmıştır. ‘Bir insan zorbalığa maruz kalması demek bir veya daha fazla kişinin negatif davranışlarına maruz kalması, bu davranışlar tekrarlanması ve bu davranışların birden fazla olması durumunda kişinin kendini savunmada sıkıntı yaşamasıdır. Bu tanım üç önemli bileşen içermektedir.	Veri bulunmamaktadır.				MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmamaktadır.
58	Kültürel yoksunluk	Evde 10 kitaptan az kitap olan 15 yaş çocukların oranı	Veri bulunmamaktadır.				MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef bulunmamaktadır.
59	Formel erken	Okul dışı saatlerde (okul öncesi ve	Mevcut	TÜİK,	TÜİK	2015	MEB 2015-2019 Stratejik

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	çocukluk bakım ve eğitim hizmeti alan 0-17 yaş aralığındaki çocukların oranı	sonrası) merkez bazlı bakım (yaşa, cinsiyete ve bölgeye göre) Bakım ve eğitimde 4 çeşit formel aranjman vardır: 1. Okul öncesi eğitim (kamu ve özel anaokulları ve kreşlere) 2. Zorunlu eğitim 3. Okul dışı saatlerde formel bakım 4. Gündüzlü merkezlerde çocuk bakımı		MEB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yıllık, Örgün Eğitim MEB İstatistikleri		Planında okul öncesi eğitim ve zorunlu eğitim göstergeleri ve hedefleri bulunmaktadır.
60	Evde çocuk bakımı	Profesyonel bakıcı tarafından evde bakılan ya da evde büyükanne-büyükbabası diğer akraba ya da arkadaşlar tarafından bakılan ya da profesyonel bakıcının evinde bakılan çocukların oranı: Bu kavramlar, bakımı veren ve ebeveynler arasında doğrudan aranjmanları (ebeveynler doğrudan bakıcının ücretini öderler) ve ücretsiz bakımı içerir.	Mevcut	TÜİK	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü		Strateji Belgelerinde bu gösterge ve hedef bulunmamaktadır.
61	Okul öncesi eğitimde	Okul öncesi eğitimde (kamu ve özel anaokulları ve kreşlere) okullaşma	Mevcut	MEB	Örgün Eğitim MEB İstatistikleri	2015	MEB 2015-2019 Stratejik Planında gösterge ve hedef

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	okullaşma, devam ve tamamlama oranları	oranı, devam eden ve tamamlayan çocukların oranı					bulunmaktadır.
İHMAL, İSTİSMAR, ŞİDDET							
62	Annenin fiziksel veya cinsel şiddet yaşama durumuna göre çocuklarda görülen bazı davranış bozuklukları oranı		Mevcut	ASPB	Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması	2008	Gösterge ve göstergeye yönelik hedef strateji belgelerinde yer almamaktadır.
63	Ailelerin çocuklarına verdikleri cezalar	Son bir yıl içinde ebeveynlerin çocuklarına verdikleri cezalar (odaya kapattım, oyun oynamasına izin vermedim, harçlığını kestim, TV izlemesine izin vermedim, azarladım, bir süre konuşmadım, bir süre istediklerini almadım, arkadaşları ile görüştürmedim, dövdüm, tokat attım vb.)	Mevcut	TÜİK, ASPB	Türkiye Aile Yapısı Araştırması	5 yıllık, 2006, 2011	Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı dokümanında bu konuda hem gösterge hem de hedefler ifade edilmiştir.
64	0-8 yaş aralığındaki	(0-8 yaş aralığı için, cinsiyete göre	Mevcut		Türkiye’de 0-8 Yaş	2014	Çocuğa Yönelik Şiddetle

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

79

çocuğa yönelik fiziksel, duygusal, cinsel şiddet oranı	ayrıştırarak) Duygusal şiddet çocuğun kendini değersiz, seilmeyen, istenmeyen biri olarak hissetmesine neden olan davranış ve tavırları içerir. Bu davranış ve tavırların bazıları küsmek, çocukla konuşmamak, cezalandırmak için ihtiyaçlarını karşılamamak, azarlamaktır. Fiziksel şiddet ise tanımı itibarıyla çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi veya onuru açısından zararlı olabilecek her tür fiziksel güç kullanımını içeren davranışlar olarak tanımlanır. Fiziksel şiddet türleri tokat atmak, terlik atmak, kulağını ya da saçını çekmek, dövmek gibi davranışları içerir. Cinsel istismar ve şiddet çocukların			arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2014 (Örnekleme Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (IBSS) göre temsil gücü olan 26 ilden kır ve kent dağılımı dikkate alınarak ve adrese dayalı kayıt sistemi üzerinden "tabakalı rastsal küme örnekleme" yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur	Mücadele Ulusal Eylem Planı dokümanında bu konuda hem gösterge hem de hedefler ifade edilmiştir.
--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

80

		cinsel içerikli herhangi bir davranışa maruz kalması olarak tanımlanır.					
65	15-17 yaş arası fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet oranı (sadece kız çocukları için)	Fiziksel şiddet:Dünya Sağlık Örgütü fiziksel şiddeti derecesine göre orta derecede ve ağır derecede şiddet olmak üzere iki grupta değerlendirmektedir. Bu gruplamaya göre fiziksel şiddet davranışlarından “tokat atma ya da bir şey fırlatma” ve “itme, tartaklama ya da saç çekme” orta derecede şiddete neden olan davranışlar; “yumrukla ya da bir cisimle vurma”, “tekmeleme, sürükleme ya da dövme”, “boğazını sıkma ya da bir yerini yakma” ve “bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma” ise ağır derecede şiddete neden olan	Mevcut	HÜNEE	5 yıllık, TNSA	2015	Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı dokümanında bu konuda hem gösterge hem de hedefler ifade edilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	davranışlardır. Duygusal şiddet ya da duygusal istismar: dört ayrı şiddet davranışı: Bu davranışlar; “hakaret/küfür”, “aşağılama/küçük düşürme”, “korkutma/tehdit” ve “kadına ve çevresine zarar verme tehdidi”dir. Belirtilen davranışlardan hakaret, küfür, aşağılama ve küçük düşürme sözel şiddet kapsamında ele alınabilir, ancak tehdit içeren davranışlar da eklendiğinden bu şiddet biçimi duygusal şiddet/istismar olarak adlandırılmaktadır. Cinsel şiddet: Zorla cinsel ilişkiye girme, kadının istemediği hâlde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi, kadının cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük					
--	--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		düşürücü eyleme zorlanması					
GÜVENLİK BİRİMİ VE CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ ÇOCUKLAR							
66	Geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen ve getirilen çocuk sayısı	suça sürüklenme, kabahat işleme, terk, evden kaçma, buluntu, kayıp, mağdur, madde kullanımı, sokakta çalışma, sokakta	Mevcut	TÜİK	Yıllık, TÜİK Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
67	İsnat edilen suç türü, yaş grubu ve cinsiyete göre güvenlik birimine getirilen çocuk sayısı	Suça sürüklenme, öldürme, yaralama, cinsel suçlar, tehdit, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, konut dokunulmazlığının ihlali, hakaret, cebir, hırsızlık, yağma, mala zarar verme, yangın çıkarma, trafik suçları, genel ahlaka karşı suçlar, aile düzenine karşı suçlar, çevreye karşı suçların sayıları (cinsiyete ve yaşa göre)	Mevcut	TÜİK	Yıllık, TÜİK Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
68	Ceza infaz kurumuna giren çocuk hükümlülerin	Yaş grubu ve cinsiyete göre	Mevcut	TÜİK	Yıllık, TÜİK Güvenlik Birimine Gelen veya	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	sayısı				Getirilen Çocuklar		Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
69	Çocukların tekrar suç işleme sayıları		Mevcut	TÜİK	Yıllık, TÜİK Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
70	Çocuk İzlem Merkezleri sayısı	Çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde	Mevcut	Adalet Bakanlığı	Yıllık, Adli İstatistikler	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		kurulan ve işleyişi Sağlık Bakanlığınca koordine edilen merkezler					
71	Adli hizmetlerde çocuklarla görüşme için Adli Görüşme Odaları'nın sayısı	Adli Görüşme Odaları Adalet Bakanlığı'nın çocukların uygun koşullarda ifadelerinin alınması için Adliyelerde hazırladığı özel donanımlı odaların sayısı	Mevcut	Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Yıllık, Adli İstatistikler	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
72	Ceza infaz kurumuna giren çocuk / ceza infaz kurumlarındaki mesleki uzman personel sayısı	Ceza infaz kurumlarındaki mesleki uzman personele düşen ceza infaz kurumuna giren çocuk sayısı	Mevcut	Adalet Bakanlığı Yıllık, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Yıllık, Adli İstatistikler	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
73	Ceza infaz kurumlarında hükümlü		Mevcut	Adalet Bakanlığı	Yıllık, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

85

	anneleriyle yaşayan çocuk sayısı				istatistikleri		
74	Hükümlü çocuklara yönelik eğitim programlarına katılan çocuk oranı	Tüm hükümlü çocukların içinde hükümlü çocuklara yönelik eğitim programlarına katılan çocuk programı	Mevcut	Adalet Bakanlığı ,Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Yıllık, Adli İstatistikler	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesinde (2013-2017) ve Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2014-2019) bu göstergeye ilişkin hedefler belirtilmektedir.
18 YAŞ ALTI EVLİLİK VE BOŞANMA							
75	Cinsiyetgöre 16 - 17 yaş grubundakievliç ocuknüfusoranı	16-17 yaş grubundaki evli çocukların aynı yaş grubundaki tüm çocuklar içindeki oranı (cinsiyete göre)	Mevcut	TÜİK	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları	2015	Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2013-2017) gösterge ve göstergelere ilişkin hedef bulunmaktadır.
76	18 yaş altı boşanmaların sayısı	16-17 yaş grubundaki boşanmalar (cinsiyete göre)	Mevcut	TÜİK,	Yıllık, Boşanma İstatistikleri	2015	Strateji belgelerinde özel olarak bu yaş grubundaki çocuklara ilişkin bir hedef bulunmamaktadır, ancak ASPB Strateji Planında (2013-2017) genel olarak

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

86

							boşanmalara ilişkin hedefler bulunmaktadır
ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ							
77	Kurum bakımındaki çocuk sayısının genel çocuk nüfusuna oranı	Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi, çocuk evi, Çocuk Destek Merkezleri'nde kalan çocuk sayısı	Mevcut	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) gösterge ve hedef bulunmaktadır
78	Çocuklara bakım sunan kurum sayısı	Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi, çocuk evi, Çocuk Destek Merkezleri'nin sayısı	Mevcut	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge tanımlanmıştır.
79	Kurum Kapasiteleri	Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi, çocuk evi, Çocuk Destek Merkezleri'nin hizmet sunma kapasiteleri	Mevcut	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge tanımlanmıştır
80	Farklı kurum türleri için doluluk oranları	(özellikle yatılı bakım veren için doluluk oranı önemli)	Mevcut	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

				Bakanlığı			
81	Kurumdaki mesleki personel/çocuk oranı	Çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi, çocuk evi, Çocuk Destek Merkezleri'nde personel başına düşen çocuk sayısı	Mevcut	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
82	Koruma altındaki çocukların koruma altına alınma nedenleri	Koruma altındaki çocukların koruma altına alınma nedenleri (aile içi/dışı istismar, suça yönelme, ailenin terk etmesi, buluntu çocuk olması vb.)	Mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef yer almaktadır ancak gösterge tanımlanmamıştır.
83	Evlat edindirilen çocuk sayısı	Kurum tarafından evlat edindirilen çocuk sayısı	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
84	Koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen çocuk sayısı	Kurum tarafından koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen çocuk sayısı	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
85	Aileye döndürülen çocuk sayısı	Kurum tarafından koruma altına alındıktan sonra aileye döndürülen çocuk sayısı	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
86	Koruyucu Aile	Kurum tarafından seçilen koruyucu	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri	2015	ASPB Strateji Planında

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

88

	Yanında Bakımı Sağlanan çocuk sayısı	aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı			Genel Müdürlüğü Verileri		(2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
87	Koruyucu Aile Sayısı	Öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların kendi aile ortamlarında eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde paylaşılan uygun aile ya da kişi	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
88	Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan çocuk sayısı	Kuruma bağlı özel kreş ve gündüz bakım evlerinde ücretsiz	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
89	Tedbir nedeniyle kurum bakımına alınan çocuklar için tedbir türleri	Ailenin korunması ve şiddetin önlemesine dair 6284 sayılı kanuna bağlı tedbir kararlarının sayısı (Adalet, sağlık, eğitim, danışmanlık gibi tedbir türleri)	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi 2014-2019 ve ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
90	Tekrarlı tedbir kararlarının sayısı	Ailenin korunması ve şiddetin önlemesine 6284 sayılı dair kanuna	Mevcut	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	2015	Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

89

		bağlı tekrarlı tedbir kararlarının sayısı (cinsiyet ve yaşa göre ayrımlaştırılmış)			Verileri		Strateji Belgesi 2014-2019 ve ASPB Strateji Planında (2013-2017) hedef ve gösterge yer almaktadır.
91	Gebe çocuk ve çocuk annelerin kaldığı kurumların sayısı	18 yaş altı kız çocuklarının içinde gebe, çocuğu olanların kaldığı kurum sayısı	Mevcut değil	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesinde 2014- 2019 bu grup için özel bir vurgu bulunmamaktadır.
92	Gebe çocuk ve çocuk annelerin kaldığı kurumların kapasiteleri	18 yaş altı kız çocuklarının içinde gebe, çocuğu olanların kaldığı kurumların kapasitesi	Mevcut değil	ASPB	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Verileri	2015	Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesinde 2014- 2019 bu grup için özel bir vurgu bulunmamaktadır.

2.3. Kadınların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi

Sıra	Gösterge	Tanımı	Veri	Veri	Veri	Veri	Son veri	Göstergenin
------	----------	--------	------	------	------	------	----------	-------------

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

90

			toplama durumu	toplamadan sorumlu kurum (mevcut ya da önerilen)	toplama sıklığı (mevcut ya da önerilen)	toplam a metodo lojisi, örneklem (mevcut ya da önerilen)	toplama zamanı	yer aldığı strateji belgesi
1.	Cinsiyete göre okur-yazar oranları (farklı yaş grupları için)	Farklı yaş grubunda okur yazar ve basit kısa metinleri günlük hayatında anlayanların genel nüfustaki oranı	+	TÜİK (Adrese Dayalı Nüfus kayıt Sistemi)			2015	+ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017) Not: 1. ve 2. Gösterge ile ilgili belirtilen SP'da tıpa tıp aynı olmasa da

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

91

								benzer bir gösterge kullanılmıştır.
2.	Eğitim seviyesi (okul öncesi, ilk, orta, lise) ve türüne göre (genel, mesleki, teknik) cinsiyete göre ayrıştırılmış mezuniyet durumu	Farklı eğitim seviyesinde ve farklı eğitim türlerinden mezun olan kız ve erkek çocukların, aynı yaş grubundaki kız/erkek çocuklara oranı	Kısmen (Mezuniyet ilişkin veriler bulunmakta ancak oran olarak değil mezun öğrenci sayısı olarak, ancak mezuniyet oranlarının elde edilebileceği ifade	TÜİK (Ulusal Eğitim İstatistikleri) MEB İstatistikleri	Yıllık		2104-2015 eğitim yılına ait	+ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

			edilmiştir.)					
3.	Yükseköğretimde öğrenci ve öğretim elemanlarının cinsiyet oranı eğitim birimlerine göre (fakülte, dört yıllık yüksekokullar, meslek yüksekokulları, enstitüler, rektörlük)	Yüksek öğretimde (öğrenci ve öğretim elemanlarının) cinsiyet oranı (Cinsiyet oranı: Her 100 kadın için erkek sayısıdır. Eğitimde cinsiyet oranı. Belirli bir öğretim yılında ilgili öğretim türünün kız çocuk brüt okullaşma oranının, aynı öğretim yılında ilgili öğretim türünün erkek çocuk brüt okullaşma oranına olan göreceli büyüklüğünü göstermektedir)	+	YÖK	Yıllık		2015-2016	
4.	Mesleki eğitim aldıktan sonra işe yerleştirilenlerin cinsiyet oranı (sektör olarak ayrıştırılmış)	Mesleki eğitim aldıktan sonra işe yerleştirilen kadınların mesleki eğitim alan kadınlara oranının, mesleki eğitim aldıktan sonra işe yerleştirilen erkeklerin mesleki eğitim alan erkeklere oranı	-	-				-
5.	Toplumsal cinsiyet eşitliği dersi verilen üniversite oranı	Toplumsal cinsiyet eşitliği dersi verilen üniversitelerin, toplam üniversite sayısına oranı	Kısmen YÖK bir	YÖK			2015	-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

93

	(öğrenci oranı, fakülte ve bölüme göre ayrıştırılmış		kereye mahsus olarak üniversitelere bu dersin verilip verilmediğini sormuş ve dersin verildiği üniversiteleri listelemiş ancak sürekli güncellenen bir veri tabanı henüz bulunmamaktadır					
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

ÇALIŞMA YAŞAMI							
6.	İstihdam oranı (K/E) (işteki duruma göre: ücretli/yevmiyeli, işveren, kendi hesabına, ücretsiz aile işçisi, yarı zamanlı ve işyeri durumuna göre: tarla, düzenli işler, sabit olmayan işler, evde) (Kır/kent)	İstihdamın, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.	Kısmen Verilerin farklı kategorilere göre dağılımı TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi'nde elde edilen veriler üzerinden hesaplanabilmektedir. (bkz: Gülay Tokgöz raporu)	TÜİK İşgücü İstatistikleri			2016 Temmuz
							<u>İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Programı</u> Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

95

			Kır kent verileri elde edilememektedir.					
7.	İşgücü piyasasına katılım oranı (K/E) (Kır/kent)	İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.	Kısmen Kır-kent ayrımı yok	TÜİK İşgücü İstatistikleri			2016 Temmuz	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017)
8.	Kayıt dışı istihdam oranı (K/E) (Kır/kent)	Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı	Kısmen Kır/kent için veriler bulunmamaktadır.	TÜİK İşgücü İstatistikleri			Temmuz 2016	2008-2013 dönemine ait TCE UEP'da bulunuyordu ama bu plan şu anda geçerli değildir. Ulusal İstihdam Stratejisinde

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

96

								hedef olarak yer almaktadır ancak göstergesi yoktur.
9.	Ebeveynliğin istihdama etkisi (cinsiyete göre ayrıştırılmış)	Şu oranların farkı: -0-6 yaş arasında çocuk olmayan hanelerde 20-49 yaş arasında istihdama katılım oranı -0-6 yaş arasında en az bir çocuğun yaşadığı hanelerdeki 20-49 yaş arasındaki fertlerin istihdama katılım oranı	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi'nde elde edilebilmektedir (Gülay Tokgöz raporu)	TÜİK			Temmuz 2016	-
10.	İşsizlik oranı (K/E) (Kır/kent)	İşsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır.	Kısmen Kır/kent için veriler bulunmamaktadır.	TÜİK			Temmuz 2016	-
YOKSULLUK								

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

97

11.	Tek ebeveynli ailelerde ebeveynin istihdam oranı (K/E) (15-64 yaş)	Bir ebeveyn ile bir ya da birden çok çocuğun yaşadığı hanelerde istihdam oranı-cinsiyete göre ayrıştırılmış olarak (15-64 yaş nüfusunda bir ebeveyn ve bir ya da daha fazla sayıda çocuğun bulunduğu hanelerin oranı)	-					-
12.	Cinsiyete dayalı ücret farkı (Eğitim durumuna ve sektörüne göre)	Bu fark (erkeklerin yıllık ortalama brüt ücret geliri- kadınların yıllık ortalama brüt ücret geliri)/ (erkeklerin yıllık ortalama brüt ücret geliri)*100 şeklinde hesaplanmaktadır.	+	TÜİK Kazanç yapısı Araştırması			2014	-
13.	Ücretsiz çalışmaya (Evi işleri için) harcanan ortalama faaliyet süresi (cinsiyete, yaşa ve yaşanan yere göre ayrıştırılmış)	Ortalama Faaliyet Süresi: Herhangi bir faaliyet için bireylerin ayırdığı toplam sürenin 24 saat içindeki ortalama değeridir.	+	TÜİK Zaman Kullanım Anketi	İlki 2006'da yapıldı.		2014-2015 (ilki 2006'da yapıldı)	-
14.	Ev işleriyle meşgul oldukları için	15+ yaş grubunda ev işleri ile meşgul oldukları için işgücüne dahil olamayanların	+	TÜİK İşgücü			Temmuz 2016	-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

98

	işgücüne dâhil olamayanların oranı (cinsiyete göre ayrıştırılmış)	oranı		Anketi				
15.	Tarımsal arazi, konut ve işyeri mülk sahipleri içinde kadınların oranı	Tarımsal arazi, konut ve işyeri mülk sahipleri içinde kadınların oranı	-					-
SAĞLIK								
16.	İntihara teşebbüs eden kadın oranı	(15-59 yaş grubunda intihara teşebbüs etmiş kadın sayısı)/ (15-59 yaş grubundaki kadın sayısı)	+	Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2015)	İlki 2008’de yapıldı		Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2015)	-
17.	Gebeliği önleyici yöntem kullanmayaygınlığı	Farklı yöntemlere göre	+	TNSA			2013	-
18.	Adölesan doğurganlık hızı	Belli bir yıl içinde 15-19 yaş grubunda her bin kadın başına düşen doğum sayısı	+	TNSA			2013	-

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

99

19.	DÖB ve DSB alma oranı	DÖB: Araştırma tarihinden önceki son beş yıldadoğumu olan evlenmiş kadınlarda, son canlı doğumda en az bir kez DÖB alan kişilerin yüzdeleri DSB: Annenin en son gerçekleştirdiği canlı doğumsonrasında yapılan ilk kontrolün, doğumlaarasında geçen sürenin yüzde dağılımı	+	TNSA			2013	-
20.	Karşılanmamış aile planlaması ihtiyacı	Karşılanmamış aile planlaması ihtiyacının 50-yaş altı halen evli kadınlar arasında yüzdesi	+	TNSA			2013	-
KADINA YÖNELİK ŞİDDET								
21.	Kadın cinayetlerinin sayısı (yaş ve fail ile yakınlık derecesine göre ayrıştırılmış)	Eşi ya da birlikte olduğu erkek tarafından, namus/töre bahanesiyle, eşi ya da birlikte olduğu erkek dışında cinsel saldırı sonucu öldürülen kadınların sayısı	-					Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), “töre cinayetlerinin sayısı”

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

100

								şeklinde benzer bir gösterge bulunmaktadır.
22.	Eşi/birlikte olduğu erkek tarafından şiddete maruz kalan kadın oranı (%) (Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet ve ısrarlı takip, eğitimi engellenmiş, çalışması engellenmiş, kontrol edici davranışlara göre de) (son 12 ay ve hayatı boyunca)	Yaşamının herhangi bir döneminde ve son 12 ayda şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı	+	Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2014)	İlki 2008’de yapıldı		Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2014)	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), “kadına yönelik şiddet oranı” şeklinde benzer bir gösterge bulunmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

23.	15 yaşından önce herhangi biri tarafından cinsel şiddete maruz kalan kız çocukları ve kadınların oranı (15-19 ve 20-24 yaş)	15 yaşından önce herhangi biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını beyan eden kız çocukları ve kadınların oranı (15-19 ve 20-24 yaş)	- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması 15-59 yaş arası evli kadınları kapsamaktadır.					Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), “Kadına yönelik cinsel istismar oranı (%)” şeklinde benzer bir gösterge vardır.
24.	Eşi ya da birlikte olduğu kişi dışında biri tarafından cinsel şiddete maruz kalmış kadınların ve 15 yaş üstünde kız çocuklarının oranı, yaşa ve olayın	Eşi ya da birlikte olduğu kişi dışında biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını beyan eden kadınların ve 15 yaş üstünde kız çocuklarının oranı, yaşa ve olayın meydana geldiği yere göre ayrıştırılmış	-					Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017), “Kadına yönelik cinsel istismar oranı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

102

	meydana geldiği yere göre ayrıştırılmış							(%)” şeklinde benzer bir gösterge vardır.
25.	Eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel/cinsel şiddete maruz kalan kadınlar içinde kurum/kuruluşlara başvuran kadın oranı	Eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel/cinsel şiddete maruz kalan kadınlar içinde kurum/kuruluşlara başvuran kadın oranı	+	Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2014)	İlki 2008’de yapıldı		Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması (2014)	
26.	Erken yaşta evlilik oranı (cinsiyet, bölge, eğitime göre ayrıştırılmış)	16-17 yaşlarında evlenen grubun ve toplam içindeki oranı	+	HNEE			TNSA 2013	-
Karar mekanizmalarına katılım								
27.	Siyasi, ekonomik ve kamusal yaşamda lider	Siyasi, ekonomik ve kamusal yaşamda lider pozisyonundaki kadınların, bu pozisyonlardaki toplam kişi sayısına oranı	+	İdari kayıtlar			-	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

103

pozisyonundaki kadın oranı, (Farklı seviye ve pozisyonlara göre (lider pozisyonu, üst düzey yöneticilik (devlet ve hükümet başkanı, bakanlar ve yerel yönetimler), yasama (ulusal parlamento), yargı ve kolluk kuvvetleri (hâkim ve polis) ve kamu ve özel sektör yöneticileri, meslek örgütleri, sendikalar, odalar ve borsalar birliği)							Stratejik Planı (2013-2017), “Kadının yetki ve karar mekanizması na katılım oranları (%) (Milletvekili, belediye başkanı, belediye meclis üyesi, il genel meclis üyesi, mülki idari amir, üst düzey bürokrat, büyükelçi, rektör, cumhuriyet
--	--	--	--	--	--	--	--

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

								savcısı, hakim)” şeklinde benzer bir gösterge bulunmakta dır.
28.	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için yapılan harcamaların toplam devlet bütçesindeki oranı	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için yapılan harcamaların toplam devlet bütçesindeki oranı	-					-

2.4. Engelli insanların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi

Sıra	Gösterge	Tanım	Veri Toplama	Veri Toplamada	Veri Toplama Metodolojisi,	Son veri Toplama	Gösterge Strateji
------	----------	-------	--------------	----------------	----------------------------	------------------	-------------------

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

105

			Durumu	Yetkili Kurum	Örneklem	Zamanı	Dokümanı
DEMOGRAFI							
1	Engelli bireylerin nüfusa oranı (EHSIS, EU LFS-AHM)	Engelliliği tanımlayan 3 unsur (ICF sınıflandırması, WHO 2001): 1.Beden yapısı ve işlevleri 2.Etkinliklerle ilgili kapasite (belli bir sağlık durumuna sahip birey, standart bir çevrede neler yapabilir) 3.Katılım performansı (birey gündelik çevresinde neler yapabilmektedir) Uzun dönemli bir sağlık sorunu ve/veya temel etkinlik zorluğunun, 10 alandan (hareket, ulaşım, binalara erişim, eğitim, istihdam, internet kullanımı, sosyal ilişkiler ve destek, boş zaman etkinlikleri, ekonomik yaşam, tutum ve davranışlar) en az birine katılıma engel teşkil etmesi (cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, eğitim durumu ve medeni duruma göre)	Kısmi	TÜİK	2011 Nüfus ve Konut Araştırması (on yılda bir) Örneklem: ADNKS kayıtlarına dayanarak 2.2 m hane 2002 Engelliler Araştırması (özel araştırma), Örneklem: Türkiye genelinde nüfusu 100'ün üzerinde olan her bir yerleşim yerinden toplam 97.433 hane	2011	Yok
2	Engelin türüne,	Engel türü (TNKA: duyma; konuşma; yürüme,	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin	2011	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

106

	derecesine, ortaya çıkış zamanına ve nedenine göre engelli nüfus oranı (EHSIS, EU LFS-AHM)	merdiven inme-çıkma; bir şeyler taşıma-tutma; yaşlılarına göre öğrenme-hatırlama); engellilik derecesi (yukarıda belirlenen yaşam alanlarından kaçına katılımın engellendiğine göre); ortaya çıkma zamanı ve nedeni (cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, eğitim durumu ve medeni duruma göre)			Sorun ve Beklentileri Araştırması (özel araştırma), Örneklem: Ulusal Özürlüler Veri Tabanında kayıtlı ve sağlık raporunda en az %20 özür oranına sahip 280. 014 birey) 2011 Nüfus ve Konut Araştırması (on yılda bir)		
İSTİHDAM							
3	Engelli bireylerin iş gücüne katılım oranı (BM SKH, EHIS,	15-64 yaş arası nüfusta bir etkinlik kısıtlılığı ya da katılım engeli beyan eden bireylerin iş gücüne katılım oranı (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	2011 Nüfus ve Konut Araştırması, 2002 Engelliler Araştırması	2011	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

107

	EU LFS-AHM)						
4	Engelli bireylerin işsizlik oranı (BM SKH, EHIS, EU LFS-AHM)	15-64 yaş arası nüfusta bir etkinlik kısıtlılığı ya da katılım engeli beyan eden bireylerin işsizlik oranı (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	2011 Nüfus ve Konut Araştırması, 2002 Engelliler Araştırması	2011	Yok
5	Engelli bireylerin engel türüne göre çalışma durumu	İşgücünde yer alan 15-64 yaş arasındaki engelli bireylerin engel türüne göre çalışma durumu (aktif, aktif olmayan, ücretli/maaşlı/yevmiyeli, kendi hesabına, ücretsiz aile işçisi; ayrıca SGK'ya kayıtlı olma; iş arama vb.) (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması	2010	Yok
6	Çalışma koşulları / çalışma ortamına yönelik düzenlemelerde n yararlanan engelli bireylerin oranı	İşgücünde yer alan 15-64 yaş arasındaki engelli bireyler arasındaiş yerinde çalışma koşulları / çalışma ortamına yönelik düzenlemelerden (kişisel destek, teknik ekipman, özel çalışma koşulları vb.) yararlanan engelli bireylerin oranı (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması	2010	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	(EU LFS-AHM, EHSIS)						
7	Engelli bireylerin çalışmama / iş aramama nedenleri (EU LFS-AHM)	Aktif olmayan 15-64 yaş arasındaki engelli bireylerin iş aramama nedenleri (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması	2010	Yok
8	Engelli bireylerin işte kalma süresi	İşgücünde yer alan 15-64 yaş arasındaki engelli bireylerin işte kalma süresi (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Yok				Yok
9	Staj ve mesleki eğitim olanaklarından yararlanan engelli bireylerin oranı (EU LFS-AHM)	İşgücünde yer alan 15-64 yaş arasındaki engelli bireylerden staj ve mesleki eğitim olanaklarından yararlananların oranı (engel türü, cinsiyet, yaş, yerleşim yeri ve eğitim durumuna göre)	Mevcut	MEB	MEB istatistikleri	2016	Yok
10	Engel türüne göre kamu sektöründe	Dolu engelli memur kontenjanı sayısının toplam engelli memur kontenjanı sayısına oranı	Mevcut	DPB	DPB İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan'da (2013-17) performans

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

109

	engelli kotasından istihdam edilen memur oranı						göstergesi
11	Engel türüne göre özel sektörde engelli kotasından istihdam edilen işçilerin oranı	Dolu engelli işçi kontenjanı sayısının toplam engelli işçi kontenjanı sayısına oranı	Mevcut	İŞKUR	İŞKUR İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan'da (2013-17) performans göstergesi
EĞİTİM							
12	Örgün eğitimde okul öncesi eğitime devam eden engelli öğrencilerin toplam öğrencilere oranı (BM SKH)	Örgün eğitimde okul öncesi eğitime devam eden engelli öğrenci sayısının örgün eğitimde okul öncesi eğitime devam eden toplam öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	TÜİK MEB	2011 Nüfus ve Konut Araştırması MEB İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17) 'Zorunlu eğitime devam eden engelli öğrenci oranı'
13	Örgün eğitimde ilköğretime	Örgün eğitimde ilköğretime devam eden engelli öğrenci sayısının örgün eğitimde okul öncesi	Kısmi	TÜİK MEB	2011 Nüfus ve Konut Araştırması	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	devam eden engelli öğrencilerin toplam öğrencilere oranı (BM SKH)	eğitime devam eden toplam öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)			MEB İstatistikleri		'Zorunlu eğitime devam eden engelli öğrenci oranı'
14	Örgün eğitimde orta öğretime devam eden engelli öğrencilerin toplam öğrencilere oranı (BM SKH)	Örgün eğitimde orta öğretime devam eden engelli öğrenci sayısının örgün eğitimde okul öncesi eğitime devam eden toplam öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	TÜİK MEB	2011 Nüfus ve Konut Araştırması MEB İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17) 'Zorunlu eğitime devam eden engelli öğrenci oranı'
15	Yüksek öğrenime devam eden engelli öğrencilerin toplam	Yüksek öğrenime devam eden engelli öğrenci sayısının yüksek öğrenime devam eden toplam öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	TÜİK YÖK	2011 Nüfus ve Konut Araştırması YÖK İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17) 'Yüksek öğrenime devam eden engelli öğrenci oranı'

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	öğrencilere oranı (BM SKH)						
16	Özel eğitim kurumlarına devam eden engelli öğrencilerin toplam (engelli) öğrencilere oranı (BM SKH)	Özel eğitim kurumlarına devam eden engelli öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı Özel eğitim kurumlarına devam eden engelli öğrencilerin toplam engelli öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Mevcut	TÜİK MEB	2011 Nüfus ve Konut Araştırması MEB İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17) 'Zorunlu eğitime devam eden engelli öğrenci oranı'
17	Engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış altyapı ve malzemeleri olan okulların oranı (BM SKH)	Engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ISO 21542:2011 standartlarına uygun altyapı ve malzemeleri olan okul sayısının (ilköğretim, orta öğretim, yüksek öğretim) toplam okul sayısına oranı	Kısmi	MEB	MEB İstatistikleri	2016	MEB Stratejik Plan (2015-19) performans göstergesi belirlemiştir
18	Son 12 ayda	Son 12 ayda özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara	Mevcut	MEB	MEB İstatistikleri	2016	MEB Stratejik

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara eğitim vermek üzere hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin oranı (BM SKH)	eğitim vermek üzere hizmet içi eğitim alan öğretmen sayısının toplam öğretmen sayısına oranı					Plan (2015-19) bu konuda strateji belirlemiştir
19	Evde / hastanede / rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan engelli öğrencilerin oranı	Evde / hastanede / rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan engelli öğrenci sayısının toplam engelli öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Mevcut	MEB	MEB İstatistikleri	2016	Yok
20	Zorunlu eğitim çağında olup eğitime devam etmeyen engelli öğrencilerin	Zorunlu eğitim çağında olup eğitime devam etmeyen engelli öğrenci sayısının toplam engelli öğrenci sayısına oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	MEB	MEB İstatistikleri	2016	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

113

	oranı						
SAĞLIK VE BAKIM HİZMETLERİ							
21	Son 12 ayda sağlık ve rehabilitasyon hizmeti alan engelli bireylerin oranı (BM SKH, EHIS)	Son 12 ayda sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanan engelli bireylerin toplam engelli bireylere oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	TÜİK SB	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması Sağlık Bakanlığı İstatistikleri	2016	Yok
22	Teknolojik ekipman ve desteklerden yararlanan engelli bireylerin oranı (BM SKH, EHIS)	Teknolojik ekipman ve desteklerden yararlanan engelli bireylerin toplam engelli bireylere oranı (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Yok				Yok
23	Kurumsal bakım hizmetlerinden yararlanan engelli bireylerin oranı (EHIS)	Kurumsal bakım hizmetlerinden yararlanan engelli bireylerin toplam engelli bireylere oranı (Umutevi, sağlık ve rehabilitasyon merkezleri vb.) (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	SYGM, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	SYGM, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17): 'Kuruluş bakımından evde bakım hizmetine dönen

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

							engelli oranı’ Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-17): Toplum Temelli Ruh Sağlığı Merkezlerinde izlenen hasta sayısı
24	Evde bakım hizmetlerinden yararlanan engelli bireylerin oranı (EHIS)	Bakım hizmetlerinden yararlanan engelli bireylerin toplam engelli bireylere oranı (Umutevi, evde bakım, sağlık ve rehabilitasyon merkezleri vb.) (engel türü, cinsiyet ve yaşa göre)	Kısmi	SYGM, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	SYGM, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri	2016	ASPB Stratejik Plan (2013-17): ‘Evde bakım hizmetinden yararlanan engelli sayısı’ Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-17): ‘Evde sağlık hizmet

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

115

							sunumunu iyileştirmek' hedefini benimsemiştir
25	Engelli bireylerin / ailelerinin sağlık hizmetlerinden, kurumlarından, personelinden memnuniyeti (EHIS)	Engelli bireylerin ve /veya ailelerinin sağlık hizmetlerinden, kurumlarından, personelinden memnuniyeti	Mevcut	TÜİK SB	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması Sağlık Bakanlığı İstatistikleri		ASPB Stratejik Plan (2013-2017): 'Hizmet alanların memnuniyet oranı'
SOSYAL YARDIMLAR VE YOKSULLUK							
26	Sosyal yardımlardan düzenli olarak yararlanan engellilerin oranı (BM SKH, EU SILC)	Sosyal yardımlardan düzenli olarak yararlanan engellilerin toplam engelli bireylere oranı	Mevcut	SYGM	SYGM İstatistikleri	2016	Yok
27	Engelli	Engelli bireylerin engel türüne göre sosyal	Mevcut	TÜİK	2010 Engellilerin	2016	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

116

	bireylerin engel türüne göre sosyal yardımlardan yararlanma oranı	yardımlardan yararlanma oranı. Hizmetlerin engellilerin özel ihtiyaçlarına göre ne derece etkin şekilde ulaştığının ölçülmesi için yukarıdaki göstergenin engel türüne göre ayrıştırılmış halidir.		SYGM	Sorun ve Beklentileri Araştırması, SYGM İstatistikleri		
28	Sosyal yardım ödemelerinin ihtiyaç ve risk gruplarına göre dağılımı	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre oluşturulmuş ve sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırılmıştır (Bkz. Yoksulluk Göstergeleri): 1.Hastalık/Tedavi, 2. Engellilik, 3. Yaşlılık, 4. Hayatta Kalma, 5 Aile/Çocuk, 6. İşsizlik, 7. Barınma, 8. Sosyal dışlanma ve diğer durumlar	Mevcut	SYGM	SYGM İstatistikleri	2016	Yok
29	Engelliliğe yönelik kamu harcamalarının bütçedeki oranı	Engelliliğe yönelik kamu harcamalarının bütçedeki oranı, % GSYH Hastalık, engellilik ve iş kazalarında yaralanmalara yönelik harcamaları ifade eder. Engelli bireylere yönelik nakit transferlerini (engel sebebiyle iş gücünde tam ya da kısmi olarak yer alamamayı da kapsamak üzere) içerir	Mevcut	SYGM Maliye Bakanlığı	SYGM ve Maliye Bakanlığı İstatistikleri	2016	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

117

30	Avrupa 2020 Göstergeleri (AROE) Yoksulluk riski ya da sosyal dışlanma oranı ENGELLİ BİREYLER İÇİN UYARLANMIŞ GÖSTERGE: Engelli bireylerin yoksulluk riski ya da sosyal dışlanma oranı	Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayanların toplam sayısı. AB göstergesi bu üç koşulun hem bir arada hem de ayrı ayrı dikkate alınmasını içerir. Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre ayrıştırılır. Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayan ve 1 no'lu göstergeye göre faaliyet kısıtlılığı beyan eden bireylerin toplam sayısı (bu üç koşulunda hem bir arada hem de ayrı ayrı dikkate alınmasını içerir) (Cinsiyet, yaş grubu, eğitim durumu ve istihdam durumuna göre)	Kısmi	TÜİK	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2016	Yok
ERİŞİLEBİLİRLİK							
30	Engelli bireylerin erişim	5378 Sayılı Kanunla belirtilen (Değişik:6/2/2014-6518/69 md.) toplu taşıma araçlarının engellilerin	Mevcut	Ulaştırma Bakanlığı,	UB ve TBB İstatistikleri	2016	UDHB Stratejik Plan (2014-18)

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	olanaklarını arttıracak asgari standartlara uyan toplu taşıma araçlarının oranı (BM SKH)	erişimine uygun olması için gereken standartlara uygun kamu ve özel toplu taşıma araçlarının toplam toplu taşıma araçlarına oranı		Türkiye Belediyeler Birliği			'Hareket kısıtlılığı olanların ulaşım hizmetlerine erişebilirliğini kolaylaştırmak' konusunda hedef belirlemiştir
31	Erişilebilirlik ve kullanılabilirlik konusundaki standartları karşılayan kamu binalarının oranı (BM SKH)	Erişilebilirlik ve kullanılabilirlik konusundaki ISO 21542:2011 standartlarını karşılayan kamu binalarının toplam kamu binalarına oranı	Mevcut	MEB, SB, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı vb.	İlgili Bakanlıkların İstatistikleri	2016	Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan (2013-17) bu konuda hedef ve gösterge belirlemiştir. MEB Stratejik Plan (2015-19) performans göstergesi belirlemiştir
32	Engelli	Engelli bireylerin erişimi için asgari standartları	Mevcut	Türkiye	TBB İstatistikleri	2016	Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	bireylerin erişimi için asgari standartları karşılayan yeşil alanların oranı (BM SKH)	karşılayan yeşil alanların (park ve dinlenme/eğlence tesisleri) toplam yeşil alanlara oranı		Belediyeler Birliği			
33	Engelli bireylerin internet erişim oranı (BM SKH)	Engelli bireylerin internet erişiminin toplam engelli bireylere oranı	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması, İnternet Kullanım Anketi	2010	Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Ulusal Eylem Planı (2010-11) hedef belirlemiştir. UDHB Stratejik Plan (2014-18) bu konuda hedef belirlemiştir
34	Engelli bireylerin spor, kültür, sanat etkinliklerine	Engelli bireylerin spor, kültür, sanat etkinliklerine katılım oranı	Kısmi	TÜİK Gençlik ve Spor Bakanlığı,	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması,		ASPB Stratejik Plan (2013-2017):‘Sportif faaliyetlere

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

120

	katılım oranı			Kültür Bakanlığı vb.	İlgili Bakanlıkların istatistikleri, sağlanan lisans, indirim kartları vb. ile ilgili istatistikler		katılan engelli oranı' (lisanslı engelli sporcu sayısına göre belirlenmiştir)
35	Engelli bireylerin oy kullanma oranı (BM SKH)	18 yaş üzeri engelli bireylerin oy kullanma oranının 18 yaş üzeri toplam engelli bireylere oranı	Kısmi	TÜİK	2010 Engellilerin Sorun ve Beklentileri Araştırması		Yok

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

2.5. Yaşlıların sosyal içermesine ilişkin göstergeler endeksi

Sıra	Gösterge	Tanım	Veri Toplama Durumu	Veri toplamada yetkili/önerilen kurum	Veri Toplama Metodolojisi, Örneklem	Son veri toplama zamanı	Göstergenin mevcut olduğu strateji belgeleri
GÖRELİ GELİR YOKSULLUĞU							
1	Yaşlılar İçin Yoksulluk Riski Ya Da Sosyal Dışlanma Oranı	Toplam nüfusun oranı olarak, yoksulluk riski oranında yaşayan ve/veya şiddetli maddesel yoksun olan ve/veya çok düşük iş yoğunluğuna sahip hane halklarında yaşayanların toplam sayısı.	Mevcut	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (TUIK)	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil
2	Yaşlılar İçin Yoksulluk riski oranı	Ulusal eşdeğer medyan gelirin %60'nın altında olan eşdeğer harcanabilir gelire sahip kişilerin oranıdır. Eş değer medyan geliri hane halkının toplam harcanabilir gelirinin onun eş değer büyüklüğüne bölünmesi biçiminde tanımlanır,	Mevcut	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi (TUIK)	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		hane halkının büyüklüğü ve bileşeninin hesaba katılmasında her bir hane halkına atıfta bulunulur. Eş değerlendirme OECD uyarlanmış ölçeğe göre gerçekleştirilir. Bu yoksulluk eşikleri satın alma gücü paritesine göre tek kişilik hanehalkları ve iki ebeveynli ve iki çocuklu hanehalkları için örneklendirilerek gösterilir.					
3	Yaşlılar için Şiddetli maddesel yoksunluk oranı	En az 9 maddeden 4'ünde eksik olan hane halkında yaşayanların nüfusa oranı: i)kira ya da kamu kolaylıklarını (faturalarını) ödeme, ii)evin uygun ısınabilmesi, iii)beklenmedik harcamalar ile karşılaşma, iv) gün aşırı et, balık ya da protein eş değeri gıda tüketimi, v) evden uzakta bir haftalık tatil istenmesine rağmen karşılayamaması, vi) bir araba vii) bir çamaşır makinesi, viii) bir renkli TV, ix) bir telefon	Mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil
4	Hane halkı tipine göre yoksulluk riski oranı	Hanehalkı tipi sınıflandırmasında, ayrıştırma çiftler ya da ailelerden daha çok, yetişkinler ve bağımlı olan çocuklara odaklıdır. Hanehalkları yetişkin sayılarına ve bağımlı çocuk sayılarına göre kategorilere ayrılırlar.	Mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

123

		-Bir kişilik hane halkı, ve yaşı 65+ -2 yetişkin, bağımlı çocuk yok en az bir yetişkin 65+					
5	Yaşlılar için Yoksulluk riski eşiği etrafındaki dağılım	Toplam eşdeğer hanehalkı geliri ulusal medyan gelirin %40, %50 ve %70'in altında olan hanehalkında yaşayan kişilerin sayıdır.	Mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil
6	Yaşlılar için sürekli yoksulluk riski oranı	Cari yılda ve geçmiş üç yılın en az iki yılında eşdeğer harcanabilir geliri yoksulluk riski eşiği altında kalan hanehalklarında yaşayan kişilerin oranıdır.	Mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	2015	Mevcut değil
7	Emekli Yoksulluğu		Veri mevcut, gösterge hesaplanmıyor	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi kullanılabilir	TÜİK tarafından hesaplanabilir	Yıllık hesaplanabilir	Mevcut değil
8	Göreceli Ortanca Emekli Maaşı (Emekli aylığının yeterliliği)		Veri mevcut, gösterge hesaplanmıyor	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	TÜİK tarafından hesaplanabilir	Yıllık hesaplanabilir	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

124

			yor	kullanılabilir			
9	Toplam yerine koyma oranı (Emekli aylığının yeterliliği)		Veri mevcut, gösterge hesaplanmı yor	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi kullanılabilir	TÜİK tarafından hesaplanabilir	Yıllık hesaplanabilir	Mevcut değil
10	Yaşlı bireylerin hane halkı gelirinden memnuniyeti	Yaşlı bireylerin hane halkı gelirinden memnuniyet düzeyi	Veri mevcut	TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması	5'li likert (çok memnun, memnun, orta, memnun değil, hiç memnun değil)	2014	Mevcut değil
MUTLAK GELİR YOKSULLUĞU							
11	Günlük kişi başına 1\$, 2.15\$ ve 4.30\$ çizgisi altında kalanlar mutlak yoksulluk:	Toplumda günlük gelir/harcaması bu tutarın (satın alma gücü paritesine göre) altında kalanların toplam nüfusa oranıdır..	Veri mevcut	TÜİK, Hanehalkı Bütçe Anketi	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe Anketi	2014	Mevcut değil
YOKSUNLUK VE BARINMA							
12	Yaşlılar için Yiyecek	Yiyecek yoksulluğu çizgisi nüfusun üçüncü ve dördüncü ondalık dilimlerinde kullanılan en	Veri mevcut	TÜİK Hanehalkı	Yatay Kesit (Yıllık), Hanehalkı Bütçe	2014	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

125

	Yoksulluğu	güncel 80 adet tüketilen ürünler için gerçek miktarlarının kullanılması ile geliştirilmiştir. Ülkenin ortalama fiyat araştırmasına göre fiyatlandırılır ve hanehalkı bütçe anketinde aile büyüklükleri ve tüketim göz önünde alınarak ortaya çıkarılan yoksulluk çizgisidir.		Bütçe Anketi	Anketi		
13	Yaşlılar için Maddesel Yoksunluğun Derinliği:	“Maddesel yoksunluğu” göstergesi için kullanılan dokuz unsur ile ilgili olarak, nüfusun bunlardan yoksun olanlarının ağırlıklandırılmamış ortalamasıdır.	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil
14	Yaşlılar için Barınma Maliyeti Yüklenme Oranı:	Toplam barınma maliyetinin (barınma maliyetinin neti) toplam hane halkı harcanabilir gelirinin %40'ını temsil eden hanede yaşayan nüfusun oranı. Barınma maliyetleri ev sahipleri ve kira ödemeleri için ipotek faiz ödemeleri (vergi indirimlerinden sonra oluşan net değer) ve kiralayanlar için toplam barınma imtiyazları, kira ödemeyen hane halkları için barınma imtiyazlarıdır. Zorunlu hizmetler ve ücretler (kanalizasyon, çöp toplama, vb, bina sigortasını,	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

126

		düzenli bakım ve tamir, vergiler ve temel hizmetleri (su, elektrik, gaz ve ısıtma) içermektedir. İpotek için anapara ödemelerini içermemektedir. Barınma harcamaları kira imtiyazlarını içerir (kiracılara kamu otoriteleri tarafından verilen geçici ya da uzun dönemli transferlerdir) ve ev sahiplerine verilen imtiyazlar (nominal barınma maliyetlerini hafifletmek için kamu tarafından verilir), uygulamada, ipotek için ödenen paraların geri verilmesinde uygulanmaktadır.					
15	Yaşlılar için Aşırı Kalabalık Oranı:	Aşırı kalabalık hane halkında yaşayan kişilerin oranı, tüm hane halklarında, sadece tek bireyden oluşan hane halkları hariç. Eğer hanehalkının kullanımında en az aşağıdaki durumlarda biri sağlanmıyorsa, bir kişinin aşırı kalabalık hane halkında yaşadığı düşünülebilir, Hane halkı için bir oda Bir çift için bir oda 18+ bir kişi için bir oda	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil
16	Unsurlara Göre Barınma	Barınmada yoksunluğu unsurları yaşayan nüfusun oranı ve bu unsurların sayısına göre,	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık),	yıllık	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

127

	Yoksunluğu:	Barınma yoksunluğu unsurları şunlardan meydana gelir: akan çatı, bozuk duvar/yerler/temel, ya da çürük çerçeveler ve yer döşemeleri, evde duş ya da banyo olmaması, hane halkı için evde tuvalet olmaması, evin çok karanlık olmasıdır.		Koşulları Anketi	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi		
İŞGÜCÜ PIYASASI							
17	İşsiz hanehalklarında yaşayan yaşlı bireyler	“İşsiz hanehalkında yaşayan kişiler” göstergesi; çalışmaya uygun hanehalklarında hiç kimsenin çalışmadığı 0-65 yaş arasında bireylerin çalışmaya uygun hanehalklarındaki 0-65 yaşındaki bireylerin toplamına oranının yüzdesini ifade eder. Çalışmaya uygun hanehalkı kavramı ise; “en az bir hanehalkı ferдинin ya 18 ile 24 yaş arasında olup eğitim almadığı ve aktif olmadığı ya da 24 ile 65 yaş arasında olduğunu ifade etmektedir.	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil
18	Uzun dönem işsizlik oranı	Uzun dönem işsizlik oranı; uzun dönem işsiz kalanların toplam sayısının (en az 12 ay) yaşları 15-64 arasındaki aktif nüfusta olanların içindeki oranıdır (cinsiyet ve	65 yaş üstü bireyler için hesaplanmıy or	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yapılan çalışma gruplarında bu göstergenin uygun olmadığı	yıllık	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

		toplam dikkate alınır). Toplam aktif nüfus ya da işgücü toplam çalışan ve işsiz nüfustur. Aktif olmayan kişiler bunun dışındadır.			belirtildi.		
19	Çok uzun dönem işsizlik oranı	Uzun dönem işsizlik oranı toplam aktif nüfus içinde uzun dönem işsiz olanların (en az 24 ay) oranıdır(cinsiyet ve toplama göre).	65 yaş üstü bireyler için hesaplanmıy or	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yapılan çalışma gruplarında bu göstergenin uygun olmadığı belirtildi.	yıllık	Mevcut değil
20	Kayıt dışı çalışıp yoksulluk riskinde olanların oranı (cinsiyet, yaş ve işteki duruma göre ayırım) (önerilen gösterge):	Bu gösterge yoksulluk riskinde olup kayıt dışı çalışanların oranını göstermektedir.	65 yaş üstünü kapsıyor mu?	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil
21	65+ yaş iş gücüne katılım oranı	65+ istihdam edilenlerle işsizlerin toplamının oluşturduğu işgücünün aktif nüfusa oranını göstermektedir.	Veri mevcut değil	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yapılan çalışma gruplarında çoğu meslek grubu için zorunlu emeklilik yaşının 65 olmasından dolayı	yıllık	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

129

					bu göstergenin uygun olmadığı belirtildi.		
22	65+ istihdam oranı	65+ istihdam edilenlerin 15 ve daha yukarı bireylerin sayısına oranıdır.	Veri mevcut değil	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yapılan çalışma gruplarında çoğu meslek grubu için zorunlu emeklilik yaşının 65 olmasından dolayı bu göstergenin uygun olmadığı belirtildi.	yıllık	Mevcut değil
23	65+ kayıt dışı çalışanların oranı	65 yaş üstü emekli olan ve Sosyal Güvenlik Destek Primi ödemedi (kayıt dışı) çalışan yaşlı bireylerin toplam emekli nüfusu içindeki oranı	Veri mevcut değil	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	GYKA (Araştırma) yoluyla bu bilgiye ulaşılabılır.	yıllık	Mevcut değil
24	Ortalama çalışma yaşamı	Çalışma hayatının başlangıcından emekliliğe kadar geçen yıl cinsinden süresinin emekli bireyler için ortalaması	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	SGK	SGK'dan alınan verilerle emekli olmuş kişilerin ortalama çalışma yaşamı süresi hesaplanabilir.	İdari kayıt	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

130

SAĞLIK								
25	Sübjektif Durumu	Sağlık	65+ bireylerin kendi değerlendirmelerine göre genel sağlık durumları	Veri mevcut	TÜİK Sağlık Araştırması	4'li likert (çok iyi, iyi, kötü, çok kötü)	2014	Mevcut değil
26	Yaşlılarda Durumu	Engellilik	65 yaş üstü nüfustaki engellilik durumunun tüm 65 yaş üstü nüfusa oranı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Nüfus ve Konut Araştırması (TÜİK), Türkiye Özürlüler Araştırması, TÜİK Sağlık Araştırması	Mevcut veri setleriyle gösterge oluşturulabilir. Ancak Türkiye Özürlüler Araştırmasının devam etmesi daha güvenilir veri açısından tavsiye edilmektedir.	NKA 2015 TÖA 2002 SA 2014	Mevcut değil
27	Yaşlının Beyanına Göre Günlük Aktivitelerdeki Kısıtlamalar		Belirlenen aktiviteleri (yürüme, merdiven çıkma, eğilme, kişisel bakım, vs.) tek başına yerine getiremeyen 65 yaş üstü birey sayısı	Veri mevcut	Türkiye Sağlık Araştırması (TÜİK)	Sorulara evet-hayır şeklinde cevap verilmiştir. Bu kısıtlamaların düzeyi, bakım	2014	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

131

					ihtiyacının belirlenmesinde de yardımcı olabilir.		
28	Yaşlılarda Obezite Durumu	Vücut kitle endeksi 30 ve üzeri olan 65 yaş üstü bireylerin sayısı	Veri mevcut	Türkiye Sağlık Araştırması (TÜİK)	Yaş kısıtlımı mevcuttur	2014	Mevcut değil
29	Yaşlı Nüfusta Alkol ve Tütün Kullanım Oranı	Alkol ve tütün tüketen yaşlı bireylerin alkol ve tütün kullanmayan yaşlı bireylere oranı	Veri mevcut	Türkiye Sağlık Araştırması (TÜİK)	ALKOL: Kullanan, kullanmayan, hiç kullanmayan TÜTÜN:Her gün kullanan , ara sıra kullanan, kullanmayan, hiç kullanmamış olan	2014	Mevcut değil
30	Yaşlı Nüfusta Egzersiz Yapma Sıklığı ve Bilinci	Düzenli egzersiz yapan yaşlı bireylerin düzenli egzersiz yapmayan yaşlı bireylere oranı ve farkındalık sahibi yaşlı sayısı	Veri mevcut	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus	TNSA: Hayır, ara sıra, düzenli, uygun değil TÜİK Sağlık Araştırmasına eklenmesi	2013 (son)	Türkiye Sağlıkla Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

132

				Etütleri Enstitüsü	önerilmektedir.		
31	Yaşlı Nüfusta Kronik Hastalık Oranı ve Kronik Hastalıkları azaltmak için mevcut program sayısı	65 yaş üstü kronik hastalığa sahip olan bireylerin 65 yaş üstü kronik hastalığa sahip olmayan bireylere oranı ve program sayısı	Veri mevcut	Sağlık Bakanlığı	Yaşlılık döbeninde sıklıkla rastlanan birçok hastalık (artrit, romatizma, kalp ve damar hastalıkları, solunum yolu hastalıkları, hipertansiyon, diyabet, inkontinans vs.) araştırma kapsamına alınmıştır. Ancak demans ve Alzheimer	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
32	Yaşlı Nüfusta Bulaşıcı Hastalık Ve Buna Bağlı	Bulaşıcı hastalık nedeniyle ölen 65 yaş üstü bireylerin tüm 65 yaş üstü ölümlere oranı	Veri mevcut	TÜİK Ölüm Nedeni	TÜİK'ten alınacak veriyle gösterge	İdari kayıt	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

	Ölümlerin Oranı			İstatistikleri	kolayca hesaplanabilir.		
33	Yaşlı Nüfusta Akut Hastalık Ve Buna Bağlı Ölümlerin Oranı	Akut hastalık nedeniyle ölen 65 yaş üstü bireylerin tüm 65 yaş üstü ölümlere oranı	Veri mevcut	TÜİK Ölüm Nedeni İstatistikleri	TÜİK'ten alınacak veriyle gösterge kolayca hesaplanabilir.	İdari kayıt	Mevcut değil
34	Yaşlı İntihar Hızları	Yüz bin nüfus başına düşen yaşlı intihar sayısı	Veri mevcut	TÜİK İntihar İstatistikleri	İdari kayıtların TÜİK tarafından işlenmesi ve yayınlanması	2015	Mevcut değil
35	Demans/Alzheimer hastası yaşlı sayısı ve buna bağlı ölüm oranları	Demans/Alzheimer nedeniyle ölen 65 yaş üstü bireylerin tüm 65 yaş üstü ölümlere oranı	Veri mevcut	Sağlık Bakanlığı	İdari kayıtların TÜİK tarafından işlenmesi ve yayınlanması	İdari kayıt	Mevcut değil
36	Kişinin Beyanına Göre Karşılanmamış Sağlık İhtiyacı	Maddi engeller, bekleme süresi ve ulaşımın çok uzak olması gibi 3 nedenle tıbbi tedavisi karşılanmadığını beyan edenler. Bu gösterge bakın hizmetlerinden faydalanma bilgisi (son 12 ayda kaç defa doktora gidildiği gibi) ile analiz edilmelidir.	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi, Türkiye Sağlık Araştırması	Sağlık alanındaki en önemli sosyal içerme göstergesidir.	GYKA 2015 TSA 2014	Mevcut değil
37	Yaşlı bireylerin genel sağlık durumundan	Yaşlı bireylerin genel sağlık durumundan memnuniyet düzeyi	Veri mevcut	TÜİK Yaşam Memnuniyeti	5'li likert (çok memnun,	2014	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

134

	memnuniyeti			Araştırması	memnun, orta, memnun değil, hiç memnun değil)		
38	Kişinin Beyanına Göre Karşılanmamış Ağız Sağlığı İhtiyacı	Maddi engeller, bekleme süresi ve ulaşımın çok uzak olması gibi 3 nedenle tıbbi tedavisi karşılanmadığını beyan edenler. Bu gösterge bakın hizmetlerinden faydalanma bilgisi (son 12 ayda kaç defa doktora gidildiği gibi) ile analiz edilmelidir.	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi, Türkiye Sağlık Araştırması	Sağlık alanındaki en önemli sosyal içerme göstergelerinden bir tanesidir.	GYKA 2015 TSA 2014	Mevcut değil
39	Yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinden memnuniyeti	Yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinden memnuniyet düzeyi	Veri mevcut	TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması	5'li likert (çok memnun, memnun, orta, memnun değil, hiç memnun değil)	2014,4 yılda bir	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
40	Yaşlılar için sağlık davranışları eğitimlerinden yararlanan yaşlı sayısı	Yaşlılar için sağlık davranışları eğitimlerinden yararlanan yaşlı sayısı	Veri mevcut değil	Sağlık Bakanlığı		İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

135

EĞİTİM								
41	Yaşlılarda Eğitim Seviyesi	Okula gitmemiş ve okuma yazma bilmeyen, okula gitmiş ama okuma yazma bilen, ilkokul, ortaokul, lise ve dengi, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora mezunu olan yaşlı sayıları	Veri mevcut	TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı	Anketten elde edilen veriyle gösterge kolaylıkla hesaplanabilir. 65+ yaş kırılımı gözönünde bulundurulmalıdır.	2015	Mevcut değil	
42	Yaşlılarda Okuma Yazma Düzeyi	Okuma yazma bilen, ve okuma yazma bilmeyen yaşlı sayısı	Veri mevcut	TÜİK Yetişkin Eğitimi Araştırması, TÜİK Eğitim İstatistikleri	Anketten elde edilen veriyle gösterge kolaylıkla hesaplanabilir. 65+ yaş kırılımı gözönünde bulundurulmalıdır.	5 yılda 1 +idari kayıtlar	Mevcut değil	
43	Yaşam Boyu Öğrenme-Örgün Eğitime Katılma Oranı	Örgün eğitim içinde yer alan 65 yaş üstü bireylerin toplam 65 yaş üstü bireylere oranı	Veri mevcut	TÜİK Yetişkin Eğitimi Araştırması	Anketten elde edilen veriyle gösterge	2012 verisi mevcut,	Mevcut değil	

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

136

					kolaylıkla hesaplanabilir. 65+ yaş kırılımı gözönünde bulundurulmalıdır.	2016 uygulama sı yapılıyor.	
44	Yaşam Boyu Öğrenme-Yaygın Eğitime Katılma Oranı	Yaygın eğitim içinde yer alan 65 yaş üstü bireylerin toplam 65 yaş üstü bireylere oranı	Veri mevcut	TÜİK Yetişkin Eğitimi Araştırması	Anketten elde edilen verilerle gösterge kolaylıkla hesaplanabilir. 65+ yaş kırılımı gözönünde bulundurulmalıdır.	2012 verisi mevcut, 2016 uygulama sı yapılıyor.	Mevcut değil
45	Yaşam Boyu Öğrenme-Gayri-resmi Eğitimlere Katılma Oranı	Gayri eğitim içinde yer alan 65 yaş üstü bireylerin toplam 65 yaş üstü bireylere oranı	Veri mevcut	TÜİK Yetişkin Eğitimi Araştırması	Anketten elde edilen verilerle gösterge kolaylıkla hesaplanabilir. 65+ yaş kırılımı gözönünde	2012 verisi mevcut, 2016 uygulama sı yapılıyor.	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

137

					bulundurulmalıdır.		
SOSYAL İÇERME POLİTİKALARI							
46	Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Sosyal Transferlerin Etkisi	Sosyal transferlerden dolayı yoksulluk riski oranındaki yüzde azalma sosyal transfer öncesi ve sonrasındaki yoksulluk riski oranı arasındaki farkın yüzdesi olarak hesaplanır.	Veri mevcut	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Panel (4 yıllık), Yatay Kesit (Yıllık), Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	yıllık	Mevcut değil
47	Milli Gelirin Yüzdesi Olarak Kamu ve Özel Kesim Sosyal Harcamaları	Sosyal harcamalar nakit destekleri, direkt mal ve hizmet sağlaması, sosyal amaçlar için vergi avantajlarını içerir. Destekler düşük gelirli hane halklarını, yaşlıları, engellileri, hasta, işsiz ve genç kişileri kapsar.	Veri mevcut	Maliye Bakanlığı Bütçe İstatistikleri	Bütçe İstatistikleri (Yıllık)	2014	Mevcut değil
48	2000-2014 Arası Risk/İhtiyaç Grupları için Sosyal Koruma Desteklerinin Dağılımları (Means-tested-non means tested dağılımı)	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre oluşturuldu. Bu sistem ile sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırıldı: 1.Hastalık/Tedavi, 2. Engellilik, 3. Yaşlılık, 4. Hayatta Kalma, 5 Aile/Çocuk, 6. İşsizlik, 7.	Veri mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri	Yıllık/İdari kayıt	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

138

		Barınma, 8. Sosyal dışlanma ve diğer durumlarda sınıflandırılama.					
49	2000-2014 Arası Risklere /İhtiyaç Gruplarına Göre Aynı ve Nakdi Sosyal Koruma Yardımlarının Dağılımı	Sosyal destek harcamaları ve bunları alanlar ile ilgili veri Birleştirilmiş Avrupa Sosyal Koruma Sistemi İstatistikleri metodolojisine göre oluşturulmuştur. Bu sistem ile sekiz farklı risk ve ihtiyaca göre sosyal destekler sınıflandırmaktadır. (Üstteki değişkenle aynıdır)	Veri mevcut	TÜİK	Sosyal Koruma İstatistikleri	Yıllık/İdari kayıt	Mevcut değil
50	Emekli aylıkları harcamaların toplam GSYİH içerisindeki oranı	Maliye Bakanlığı tarafından emekli aylıkları için ayrılan kaynakların toplam GSYİH içerisindeki payı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı'ndan alınacak bu bilgiyle emekli ayrılan kaynak miktarının toplam GSYİH içerisindeki oranı kolaylıkla hesaplanabilir.	İdari kayıt-2015	Mevcut değil
51	2022 nolu kanun kapsamında yaşlı aylığı alan yaşlı sayısı	2022 nolu kanun kapsamında yaşlı aylığı alan yaşlı sayısı	Veri mevcut	ASPB	ASPB kayıtlarından ulaşılabilir.	İdari kayıt	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

139

52	2022 nolu kanun kapsamında yaşlı aylığına ayrılan kaynak miktarı	2022 nolu kanun kapsamında yaşlı aylığına ayrılan kaynak miktarı	Veri mevcut	Maliye Bakanlığı	Maliye Bakanlığı ve ASPB'Den bilgi alınabilir.	İdari kayıt	Mevcut değil
BAKIM							
53	Toplam Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Sayısı	Toplam Huzurevi ve Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Sayısı	Veri mevcut	ASPB	ASPB kayıtlarından elde edilebilir	İdari kayıt-2015	Mevcut değil
54	Gündüzlü Demans/Alzheimer Bakım Merkezi Sayısı	65+ yaşlı bireylere hizmet veren gündüzlü bakım merkezi sayısı	Hizmet mevcut değil	ASPB	Hizmet verilmesi halinde ASPB tarafından idari kayıtlar tutulabilir.	Mevcut değil	Mevcut değil
55	Toplam Huzurevi ve Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Kapasiteleri	Toplam Huzurevi ve Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Kapasiteleri	Veri mevcut	ASPB	ASPB tarafından bu bilgi kolaylıkla takip edilebilir.	İdari kayıt	Mevcut değil
56	Bakıma Muhtaç Yaşlı Sayısı	65 yaş üstü uzun ya da kısa süreli bakıma muhtaç yaşlı sayısı	Araştırma verisi mevcut	TAYA	Ayrıca ASPB bünyesinde oluşturulacak veri tabanı sayesinde	2016, 5 yılda bir	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

140

					yaşlıların bakım ihtiyaçları belirlenebilir.		
57	Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Sayısı	Huzurevi ve rehabilitasyon merkezlerinde kalan toplam 65 yaş üstü birey sayısı	Veri mevcut	ASPB	ASPB kayıtlarından elde edilebilir	İdari kayıt	Mevcut değil
58	Evde Bakım Aylığı Alan Yaşlı Sayısı	2022 nolu yasa kapsamında engelli bakım aylığı alan yaşlı sayısı	Veri toplanıyor	ASPB	ASPB kayıtlarından elde edilebilir	İdari kayıt	Mevcut değil
59	Evde Sağlık Hizmetinden Yararlanan Yaşlı Sayısı	Sağlık Bakanlığı tarafından verilen Evde Sağlık Hizmeti'nden yararlanan 65 yaş üstü birey sayısı	Veri toplanıyor	Sağlık Bakanlığı	ASPB koordinasyonunda Sağlık Bakanlığı'ndan bilgi edinilebilir.	İdari kayıt	Türkiye Sağlıkla Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
60	Yaşlı Bakımı Bölümü Olan Üniversite ve Mezun Sayısı	Bünyesinde 2 yıllık yaşlı bakımı programı bulunduran meslek yüksek okulları ve mezun sayısı	Bilinmiyor	YÖK	ASPB koordinasyonunda YÖK'ten bilgi edinilebilir.	İdari kayıt	Türkiye Sağlıkla Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
61	Yaşlı Bakımı Sertifikası	MEB ve İŞKUR tarafından açılan yaşlı	Bilinmiyor	MEB-İŞKUR	ASPB	İdari kayıt	Türkiye Sağlıkla

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

141

	Alan Bakım Elemanı Sayısı	bakımı kurslarından sertifika alan bakım elemanı sayısı			koordinasyonunda Milli Eğitim Bakanlığı ve İŞKUR'un idari kayıtlarından bilgi edinilebilir.		Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
62	Toplam Huzurevi Ve Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Kapasitelerinin Huzurevi Sırasında Bekleyen Yaşlı Sayısına Oranı	Toplam Huzurevi Ve Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Kapasitelerinin Huzurevi Sırasında Bekleyen Yaşlı Sayısına Oranı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	ASPB	Toplam huzurevi kapasitesinin sırada bekleyenlere oranıyla kapasitenin yeterliliği hakkında bilgi edinilebilir.	İdari kayıt	Mevcut değil
63	Evde Bakım Aylığı (ASPB) Alan Yaşlı Birey Sayısının Evde Bakıma Muhtaç Yaşlı Sayısına Oranı	Evde Bakım Aylığı (ASPB) Alan Yaşlı Birey Sayısının Evde Bakıma Muhtaç Yaşlı Sayısına Oranı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	ASPB	Evde bakım aylığı	2016 (TAYA)	Mevcut değil
64	Bakıma Muhtaç Yaşlı Başına Düşen Nitelikli	Bakıma Muhtaç Yaşlı Başına Düşen Nitelikli Yaşlı Bakım Elemanı	Veri mevcut değil	MEB, Sağlık Bakanlığı,	İdari kayıtlardan elde edilecek	2016 (TAYA)	Türkiye Sağlıkli Yaşlanma Eylem

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

142

	Yaşlı Bakım Elemanı			ASPB	yaşlı bakım elemanlarının sayısı ve TAYA' dan elde edilecek bilgiye istinaden yapılacak projeksiyonlarla hesaplanabilir.		Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
65	Yaşlı Başına Düşen Geriatri Kliniği Sayısı	Yaşlı Başına Düşen Geriatri Kliniği Sayısı	Veri mevcut,	Sağlık Bakanlığı-YÖK	YÖK ve Sağlık Bakanlığı'ndan elde edilecek bilgilerle gösterge hesaplanabilir	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
66	Yaşlı Başına Düşen Geriatrist Sayısı	Yaşlı Başına Düşen Geriatrist Sayısı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Sağlık Bakanlığı-YÖK	YÖK ve Sağlık Bakanlığı'ndan elde edilecek bilgilerle gösterge hesaplanabilir	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
67	Yaşlı Başına Düşen Gerontolog Sayısı	Yaşlı Başına Düşen Gerontolog Sayısı	Veri mevcut, gösterge	Sağlık Bakanlığı-YÖK	Üniversitelerin gerontoloji	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

143

			hesaplanmıy or		bölümlerinden mezun olanların sayısı (şu an sadece Akdeniz Üniversitesi mezunları mevcut) ile gösterge hesaplanabilir.		Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
68	Yaşlı Başına Düşen Geriatrik/Gerontolojik Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı	Yaşlı Başına Düşen Geriatrik/Gerontolojik Sosyal Hizmet Uzmanı Sayısı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Sağlık Bakanlığı-YÖK	Sağlık Bakanlığı ve YÖK'ten alınacak bilgi ile gösterge hesaplanabilir.	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
69	Yaşlı Başına Düşen Gerontopsikolog Sayısı	Yaşlı Başına Düşen Gerontopsikolog Sayısı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Sağlık Bakanlığı-YÖK	Sağlık Bakanlığı ve YÖK'ten alınacak bilgi ile gösterge hesaplanabilir.	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
70	Yaşlı Başına Düşen	Yaşlı Başına Düşen Geropsikiyatrist Sayısı	Veri mevcut,	Sağlık	Sağlık Bakanlığı	İdari kayıt	Türkiye Sağlıklı

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

144

	Geropsikiyatrist Sayısı		gösterge hesaplanmıy or	Bakanlığı-YÖK	ve YÖK'ten alınacak bilgi ile gösterge hesaplanabilir.		Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
71	Uzun Süreli Ve Akut Bakım Harcamalarının GSYİH İçindeki Oranı	Uzun Süreli Ve Akut Bakım Harcamalarının GSYİH İçindeki Oranı	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	Maliye Bakanlığı, ASPB, Sağlık Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı ve ASPB'nin uzun süreli bakım için yaptığı harcamalar toplanarak bu gösterge hesaplanabilir.	Yıllık hesaplana bilir	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
DEMOGRAFİK GÖSTERFELER							
72	Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (yaş gruplarına ayrılmış 65-74,75-84, 85 +)	Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki yüzdelik oranı (yaş gruplarına ayrılmış 65-74,75-84, 85 +)	Veri mevcut	TÜİK, ADNKS	Her yıl TÜİK tarafından hesaplanarak yayınlanıyor.	2015	Mevcut değil
73	Yaşlı bağımlılık oranı (yaş gruplarına ayrılmış 65-74,75-84, 85 +)	"15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "0-14" ve "65 ve daha yukarı" yaş gruplarındaki kişi sayısıdır. Her yaş grubu için farklı hesaplanır.	Veri mevcut	TÜİK, ADNKS	Her yıl TÜİK tarafından hesaplanarak yayınlanıyor.	2015	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

145

74	Doğumda beklenen ortalama yaşam süresi	Doğum yılına ve çeşitli demografik değişenlere göre yeni doğan bir bireyin ortalama yaşam süresi	Veri mevcut	TÜİK	Her yıl TÜİK tarafından hesaplanarak yayınlanıyor.	2015	Türkiye Sağlıkli Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
75	65+ beklenen ortalama yaşam süresi (yaş gruplarına ayrılmış 65-74,75-84, 85 +)	65 yaş üstü bireylerin ortalama kalan yaşam süresi	Veri mevcut	TÜİK	Her yıl TÜİK tarafından hesaplanarak yayınlanıyor.	2015	Mevcut değil
76	Doğumda beklenen ortalama sağlıklı yaşam süresi	Bireyin hasta ya da engelli olarak geçirdiği/geçireceği yılların çıkarılarak, tam sağlıklı olarak geçireceği yıllar	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	TÜİK	TÜİK tarafından hesaplanabilir.	Yıllık yayınlanabilir	Mevcut değil
77	Sağlıklı Yaşam Yılları	Belirli bir yaştaki bireyin engelsiz geçireceği yıllar. Sullivan metodu ile hesaplanır. Morbidite bilgisi gerektirir.	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or	TÜİK	TÜİK tarafından hesaplanabilir.	Yıllık yayınlanabilir	Mevcut değil
78	65+ beklenen ortalama sağlıklı yaşam süresi (yaş gruplarına ayrılmış 65-74,75-84, 85 +)	65 yaşından sonra yaşlı bireylerin tam sağlıklı olarak geçireceği süre	Veri mevcut, gösterge hesaplanmıy or.	TÜİK	TÜİK tarafından hesaplanabilir.	Yıllık yayınlanabilir	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

146

GÜVENLİK VE ADALET							
79	Yaşlı Hakları ve Hukuksal Düzenlemelerin Mevcudiyeti	Yaşlı haklarını düzenleyen yasa sayısı	Veri toplanmıyor	Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından izleme	Veri yok	Mevcut değil
80	Suç Mağduru Yaşlı Sayısı	Kolluk kuvvetlerine yapılan başvurular sonucu adli vaka olarak kayıt altına alınmış, ICCS standartlarına göre kategorilere ayrılmış suç mağduru 65 yaş üstü birey sayısı	Veri toplanmıyor	Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Veri ambar projesi	Veri yok	Mevcut değil
81	İstismar (Fiziksel, Psikolojik/Duygusal, Ekonomik, Cinsel), İhmal Ve Terk Etmeye Uğramış Yaşlı Sayısı	Kolluk kuvvetlerine yapılan başvurular sonucu adli vaka olarak kayıt altına alınmış vaka sayısı. Bu suçlar ICCS kategorizasyonunda mevcuttur ancak yaşlılıkta istismar ve ihmal çok sık karşılaşılan durumlar olduğu için ayrıca değerlendirilmelidir.	Veri toplanmıyor	Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	Veri ambarı projesi	Veri yok	Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020
82	Yaşlı Ayrımcılığına Uğrayan Yaşlı Sayısı	Kolluk kuvvetlerine yapılan başvurular sonucu adli vaka olarak kayıt altına alınmış	Veri toplanmıyor	Adalet Bakanlığı,	Veri ambarı projesi	Veri yok	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

147

		vaka sayısı. Bu suçlar ICCS kategorizasyonunda mevcuttur ancak yaşlı ayrımcılığı çok sık karşılaşılan bir durum olduğu için ayrıca değerlendirilmelidir.		Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü			
83	Yaşlı Bireylerin Kendilerini Evlerinde Güvende Hissetme Durumu	Yaşlı Bireylerin Kendilerini Evlerinde Güvende Hissetme Durumu	Veri toplanıyor	TÜİK Yaşam Memnuniyeti Anketi	5'li Likert: çok güvenli, güvenli, orta, güvensiz, çok güvensiz	2014, 4 yılda bir	Mevcut değil
84	Yaşlı Bireylerin Gece Yalnız Yürürken Kendilerini Güvende Hissetme Durumu	Yaşlı Bireylerin Gece Yalnız Yürürken Kendilerini Güvende Hissetme Durumu	Veri toplanıyor	TÜİK Yaşam Memnuniyeti Anketi	5'li Likert: çok güvenli, güvenli, orta, güvensiz, çok güvensiz	2014, 4 yılda	Mevcut değil
SOSYAL KATILIM VE KÜLTÜREL FAALİYETLER							
85	Vatandaşlık Görevini Yerine Getiren (Oy Kullanan) Yaşlı Sayısı	Genel ve yerel seçimlerde oy kullanan 65+ bireylerin sayısı	Veri YSK'da mevcut	YSK	TÜİK YSK'Dan verileri alııp işleyebilir ve yayınlatabilir.	2014 (yerel seçim) 2015 (genel seçim)	Mevcut değil
86	Derneklere Ve Sivil Toplum Örgütlerine Üye Yaşlı Sayısı	Dernekler Dairesi Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı dernek ve vakıflara üye yaşlı (65+) birey sayısı	Veri tabanı mevcut	DERBİS (Dernekler Bilgi Sistemi),	ASPB DERBİS ve VBYS'ye kayıtlı üye bilgilerine	İdari kayıt	Mevcut değil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

148

				VBYS (Vakıf Bilgi Yönetim Sistemi) i	ulaşarak 65 yaş üstü üye sayısına ulaşabilir.		
87	Emeklilik Uyum Programlarına Katılan Yaşlı Sayısı	Son bir yılda ASPB tarafından hazırlanan emeklilik uyum programına katılan emekli/yaşlı birey sayısı	Veri henüz toplanmıyor	ASPB	Proje protokol aşamasında	İdari kayıt	hayır
88	65+ Ücretsiz Toplu Taşıma Kartından Faydalanan Yaşlı Sayısı	İl bazında son bir senede ücretsiz 65+ kartından yararlanan yaşlı birey sayısı	Veri toplanmıyor	Belediyeler	Yıllık veriler belediyelerden talep edilebilir.	İdari kayıt	hayır
89	65+ Ulaşım İndirimlerinden Faydalanan Yaşlı Sayısı (Şehirlerarası Tren, Otobüs, Vs.)	Son bir yılda ulaşım indirimlerinden faydalanan yaşlı sayısı	Veri toplanmıyor	Ulaştırma Bakanlığı	Yıllık veriler Ulaştırma Bakanlığı'ndan talep edilebilir.	İdari kayıt	hayır
90	65+ Yaş Ücretsiz Ve İndirimli Müze, Tiyatro, Opera, Bale Gösterilerinden Faydalanan Yaşlı Sayısı	Son bir yılda ücretsiz ve indirimli müze, tiyatro, opera, bale gösterilerine katılan 65+ yaşlı sayısı	Veri toplanmıyor	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Yıllık veriler Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan elde edilebilir.	İdari kayıt	hayır
91	Ücretsiz Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı	Son bir yıl içinde ücretsiz olarak tabiat parkı, koruma alanı ve anıt ziyaretinde	Veri toplanmıyor	Çevre ve Orman	Yıllık veriler Çevre ve Orman	İdari kayıt	hayır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

149

	Koruma Alanı Ve Tabiat Anıtı Hizmetlerinden Yararlanan Yaşlı Sayısı	bulunan 65+ birey sayısı		Bakanlığı	Bakanlığı'ndan elde edilebilir.		
SOSYAL İLİŞKİLER VE AİLE İLİŞKİLERİ							
92	Kaba evlenme hızı (65+)	Son bir yıl içinde evlenen 65+ bireylerin sayısının toplam evlenebilecek (bekâr, boşanmış, dul) 65+ nüfusa oranı	Veri toplanıyor	TÜİK evlenme istatistikleri	TÜİK'ten alınan veriler ASPB tarafından izlenebilir	İdari kayıt-2015	hayır
93	Kaba boşanma hızı (65+)	Son bir yıl içinde boşanan 65+ bireylerin sayısının toplam evli 65+ nüfusa oranı	Veri toplanıyor	TÜİK boşanma istatistikleri	TÜİK'ten alınan veriler ASPB tarafından izlenebilir	İdari kayıt-2015	hayır
94	Kuşaklararası dayanışma boyutları	Kuşaklararası dayanışma genellikle 6 başlıkta incelenmektedir: yapısal dayanışma, işlevsel dayanışma, normatif dayanışma, duygusal dayanışma, uzlaşımsal dayanışma, ilişkisel dayanışma	Veri toplanmıyor	TAYA'nın yaşlılık bölümüne ilave edilebilir.	Bir akademisyen danışmanlığında TAYA'nın yaşlılık bölümüne ilave edilebilir.	2016, 5 yılda	hayır
95	Yaşlı bireylerin akraba ilişkilerinden memnuniyeti	Yaşlı bireylerin akraba ilişkilerinden memnuniyet düzeyi	Veri toplanıyor	TÜİK (Yaşam Memnuniyeti Anketi)	5'li likert: çok memnun, memnun, orta, memnun değil , hiç memnun	2014, 4 yılda	hayır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

150

					değil		
96	Yaşlı bireylerin arkadaşlarıyla ilişkilerinden memnuniyeti	Yaşlı bireylerin arkadaşlarıyla ilişkilerinden memnuniyet düzeyi	Veri toplanıyor	TÜİK (Yaşam Memnuniyeti Anketi)	5'li likert: çok memnun, memnun, orta, memnun değil , hiç memnun değil	2014, 4 yılda	hayır
97	Yaşlı bireylerin komşularıyla ilişkilerinden memnuniyeti	Yaşlı bireylerin komşularıyla ilişkilerinden memnuniyet düzeyi	Veri toplanıyor	TÜİK (Yaşam Memnuniyeti Anketi)	5'li likert: çok memnun, memnun, orta, memnun değil , hiç memnun değil	2014, 4 yılda	hayır
98	Sosyal faaliyetlere katılım düzeyi	65 yaş üstü bireylerin belirlenmiş sosyal ve kültürel faaliyetlere (Akraba, Arkadaş veya Yakınları Ziyarete Gitme, Kitap Okuma, Gazete Okuma, Sinema ve Tiyatroya Gitme, Restoran, Lokanta, Pastane, Kafe vb. Yerlere Gitme Lokal, Kulüp, Dernek vb. Yerlere Gitme Bar, Gece Kulübü vb. Yerlere Gitme, Kiraathaneye/Kahvehaneye Gitme, Spor	Veri toplanıyor	TAYA	3'lü likert: hiç, ara sıra, sık sık	2016, 5 yılda	hayır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

151

		Yapma, Dikiş, Marangozluk, Tamirat vb. El İşleri Yapma, TV/VCD/DVD Seyretme, Spor Müsabakalarını İzleme, Evde Kâğıt, Okey, Tavlâ, Bilgisayar Oyunu vb. Oyunlar Oynama, Televizyon İzleme, Tatile Çıkma) katılma düzeyi					
99	Zaman kullanımı	Yaşlı bireylerin zamanlarını değerlendirme durumu (sosyal aktivite, uyku, egzersiz vs.)	Veri toplanıyor	TÜİK (Zaman Kullanımı Araştırması)	Yaşlı (65+) bireylerin zaman kullanımları dikkate alınarak sosyal içermeye politikaları düzenlenebilir.	2015	hayır
100	Aile içi karar verme sürecine katılım oranı	Aile içinde çeşitli konularda yaşlı bireyin karar verme düzeyi	Veri toplanıyor	TAYA (ASPB)	Katılımcılara ev seçimi, ev düzeni, çocuklar, alış-veriş, akrabalarla ve komşularla ilişkiler, tatil ve eğlence gibi konularda genellikle kimin	2016 (henüz sonuçları açıklanmadı)5 yılda	hayır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

152

					karar verdiği sorulmuş, cevap seçenekleri arasında büyükbaba ve büyükanne yer almaktadır.		
101	İnternet kullanımı	Yaşlı bireylerin hanesinde internet bağlantısı bulunup bulunmaması ve kullanım sıklığı	Veri toplanıyor	TAYA (ASPB)	4'lü Likert: her gün kullanıyorum, sıklıkla kullanıyorum, arada bir kullanıyorum, hiç kullanmadım	2016 (henüz sonuçları açıklanmadı) 5 yılda	hayır
ULUSLARARASI BİLEŞİK ENDEKSLER							
102	Daha İyi Yaşam Endeksi (Better Life Index)	Endeks 11 ana başlıkta hem bireylerin, hem çevrenin, hem de kamu hizmetlerini değerlendiren bileşik bir endekstir. Bu 11 başlık: Konut, gelir, istihdam, sosyal çevre, eğitim, çevre, sivil katılım, sağlık, yaşam memnuniyeti, güvenlik, iş-yaşam	Endeks Türkiye için hesaplanıyor	OECD	OECD kendi istatistiklerini ve Türkiye'den aldığı istatistikleri kullanıyor. Ancak yaş kısıtlımı	2016	hayır

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

153

		dengesidir.			mevcut değil.		
103	Aktif Yaşlanma Endeksi (Active Ageing Index)	Avrupa Komisyonu ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu işbirliği ile Avrupa ülkelerinde 4 başlık (istihdam, sosyal katılım, bağımsız, sağlıklı ve güvenli yaşam, yapabilirlik ve aktif yaşlanma için)altında hazırlanan bileşik endeks	Endeks Türkiye için hesaplanmıyor	European Commission and the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE)	Türkiye için bu endeks hesaplanmıyor. ASPB UNECE ile görüşmelerini sürdürüyor. İşbirliği ile bu endeks oluşturulabilir.	2015	hayır
104	Yaş İzleme Endeksi (Global Age Watch Index)	Endeks 4 ana başlıkta yaşlı bireylerin iyilik hallerinin değerlendirilmesiyle oluşturulmuştur: Gelir güvenliği, sağlık durumu, yapabilirlik, kolaylaştırıcı çevre	Endeks Türkiye için hesaplanıyor	Help Age International	2018 yılında endeks yenilenecek.	2015	hayır

Kaynakça

1. Alkire and Santos (2013), "A Multidimensional Approach: Poverty Measurement & Beyond", *Soc Indic Res* (2013) 112:239–257.
2. Atkinson et al (2002), *Social Indicators: The EU and Social Inclusion*, Oxford University Press, Oxford.
3. Australian Government (2009) "A compendium of social inclusion indicators. How's Australia Faring?"
4. Balaban (2014): "Social inclusion policies in Turkey. Challenges and suggestions for 2014-2018".
5. Beil Sebastian, Kolb Jan-Philipp, Münnich Ralf (2011), "Policy use of Laeken Indicators".
6. Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*.
7. EU Social Protection Committee, Indicators Sub-group (2015), "Portfolio of EU Social Indicators for the Monitoring of Progress Towards the EU Objectives for Social Protection and Social Inclusion".
8. European Commission (2004), *Joint Employment Report 2004*.
9. European Institute for Gender Equality (2014) "Administrative data sources on gender based violence against women in the EU. Current status and potential for the collection of comparable data – technical analysis".
10. Gordon David (2006), "The concept and measurement of poverty", in Pantazis, C., Gordon, D. and Levitas, R. (2006) *Poverty and Social Exclusion in Britain*, Bristol, The Policy Press.
11. Guo and Gilbert (2012) "Public Attitudes and Gender Policy Regimes: Coherence and Stability in Hard Times" in *Journal of Sociology & Social Welfare*, June 2012, Volume XXXIX, Number 2.
12. Kizildag, Ayse (2011) "Pension system and Esping-Andersen's Welfare State Typology: A comparison between Turkey and Sweden", *Final Seminar SO3002 Comparative Political Sociology*.
13. Koen Decancq, Tim Goedemé, Karel Van den Bosch & Josefine Vanhille (2013), "The Evolution of Poverty in the European Union: Concepts, Measurement and Data" *METHODOLOGICAL PAPER No. 13/01 February 2013*.
14. Labonté, R., Hadi, A. Kaufmann, X, (2011), "Indicators of Social Exclusion and Inclusion: a critical review and comparative analysis of the literature", *Working Papers Volume 2, Number 8. December 2011*.
15. Lewis, J. (1992) 'Gender and the Development of Welfare Regimes', *Journal of European Social Policy*, vol. 2, no. 3, pp. 159-73.
16. Mail, G. and Bradshaw, J. (2014) "Child poverty and social exclusion (in UK): Final report of 2012 PSE study"
17. Noten, G. and de Neubourg, C. (2011), "Monitoring absolute and relative poverty: 'Not enough' is not the same as 'much less'" in *Review of Income and Wealth*, 57(2): 247-269. doi: 10.1111/j.1475-4991.2011.00443.x.
18. OECD (2002), "Glossary of Key Terms in Evaluation and Results-Based Management." Paris: OECD/DAC.
19. OECD (2013), "THE OECD approach to measure and monitor income poverty across countries", WP 17, prepared for the seminar "The way forward in poverty measurement", December 2013, Switzerland.

20. ONPES (2015) "L'évolution de la pauvreté en France: les nouvelles forms de l'aggravation. Suivi annuel des indicateurs de la pauvreté et d'exclusion sociale. Édition 2015"
21. Tuğba Bozçağa (2011) « WOMEN AND THE WELFARE STATE REGIME OF TURKEY », ed. Turkish policy, quarterly, volume 11, n° 4.
22. UN (2010) "Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context"
23. UN (2011), "Disability and the Millenium development goals"
24. UNDP and Fundamental Rights Agency (2013), "Measuring intersecting inequalities through the Social Exclusion Index: a proposal for Europe and Central Asia", WP 22, prepared for the seminar "The way forward in poverty measurement", December 2013, Switzerland
25. UNDP (2011) "Beyond transition Towards and inclusive society", Regional Bureau for Europe and CIS
26. UNICEF, Innocenti Research Centre (2007), "Child poverty in perspective: an overview of child well-being in rich countries"
27. USAID (2013) "Developing Key performance indicators. A toolkit for health sector managers"
28. Zapata (2008) "Indicators for monitoring the implementation of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", ed. Mujer y Desarrollo series, n° 91, ECLAC